Gerd Hentschel

Jolanta Tambor

István Fekete

Frequenzwörterbuch deutscher Lehnwörter im Schlesischen der Gegenwart

Mit Kommentaren zur Etymologie

Słownik frekwencyjny niemieckich zapożyczeń leksykalnych we współczesnym lekcie śląskim

Z komentarzami etymologicznymi

BIS-Verlag der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg

Gefördert von

Dofinansowane przez

Die Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien

Oldenburg, 2021

Verlag/Druck/Vertrieb
BIS-Verlag
der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg
Postfach 2541
26015 Oldenburg
E-Mail: bisverlag@uni-oldenburg.de
Internet: www.bis-verlag.de

ISBN 978-3-8142-2390-2

Inhalt

1. Einleitung – Wstęp 1
   a. Deutsch 1
   b. Po polsku 2
2. Zur Methodik – Metodologia 4
   a. Deutsch 4
   b. Po polsku 8
3. Frequenzlisten der 687 getesteten lexikalischen Einheiten – Listy frekwencyjne 687 testowanych jednostek leksykalnych 13
   3.1. Alphabetische Sortierung – Uporządkowanie alfabetyczne 13
   3.2. Nach Frequenz sortierte Darstellung – Uporządkowanie według częstotliwości 40
   3.3 Sortiert nach der Stärke der regionalen Variation – Uporządkowanie według siły zmienności regionalnej 55
4. Die schlesischen Items und ihre deutschen Etyma – Śląskie jednostki leksykalne i ich niemieckie źródłosłowy 85
5. Literatur – Literatura 106

1. Einleitung – Wstęp

a. Deutsch

Das vorliegende Frequenzwörterbuch wurde ermöglicht durch eine Förderung der Bundesbeauftragten für Kultur und Medien der Regierung der Bundesrepublik Deutschland.[1] Das Wörterbuch ist eine ausschließlich elektronisch publizierte Ergänzung zur Monographie *Das Schlesische und seine Sprecher: Etablierung in der Gesellschaft, Attitüden, Vitalität der Germanismen*, die von Gerd Hentschel, Jolanta Tambor und István Fekete verfasst wurde und Anfang 2021 im Peter Lang Verlag erscheint (im Weiteren kurz *Monographie*)**.** Die *Monographie* erscheint in deutscher und polnischer Sprache. Das beiden Werken zugrundeliegende Forschungsprojekt basiert auf einer Kooperation zwischen der Sprachwissenschaft des Instituts für Slavistik der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg mit dem Institut für Polnische Sprache (inzwischen Institut für Sprachwissenschaft) und der Schule für polnische Sprache und Kultur der Schlesischen Universität Kattowitz, den Heimatinstituten der Autoren. Die Arbeiten am Forschungsprojekt erfolgten im Zeitraum von Juli 2017 bis Dezember 2019[2].

Das Frequenzwörterbuch hebt „nur" auf einen Aspekt von mehreren ab, der im Titel der *Monographie* angesprochen wird: die Vitalität der Germanismen im heute in Oberschlesien gesprochenen Schlesisch. Unter „Vitalität" wird die Häufigkeit der Verwendung von Germanismen im heutigen Schlesischen verstanden. Mit Germanismen sind hier im engeren Sinne deutsche Lehnwörter gemeint, nicht z.B. sog. Lehnübersetzungen und andere sprachliche Phänomene deutschen Ursprungs in Wortschatz und Grammatik des Schlesischen. Die zentrale Frage, über die das vorliegende Frequenzwörterbuch Auskunft geben will ist die, inwieweit heute, ein Dreivierteljahrhundert nach Ende des Zweiten Weltkrieges und ein Jahrhundert nach Ende des Ersten Weltkrieges, die alteingesessene Bevölkerung Oberschlesiens Germanismen im oben genannten Sinne überhaupt noch verwendet, und zwar in Gesprächen, die sie in ihrem bodenständigen Lekt führen. Es geht also um die Häufigkeit der Verwendung solcher Wörter. Da für das heutige Schlesische wie für die allermeisten von in der Gegenwart gesprochenen sog. regionalen oder sozialen Subvarietäten (auf Englisch würde man von *regional* oder *social dialects* sprechen) keine Textkorpora vorliegen, wurde die Häufigkeit im Sinne der sog. „subjektiven Frequenz" ermittelt (s.u.).

Im vollen Umfang ist die Durchführung des Projekts sowie der theoretische und methodische Hintergrund der Untersuchung und somit des vorliegenden Frequenzwörterbuchs der *Monographie* zu entnehmen (und zwar vor allem dem dortigen Kapitel 2). Auf den folgenden Seiten, im Teil 2, sollen nur die notwendigen Informationen zur Nutzung des

[1] Siehe www.kulturstaatsministerin.de

[2] Für die Unterstützung bei der Redaktion des vorliegenden Wörterbuchs danken wir Sabine Anders-Marnowsky, Beata Chachulska und besonders Victoria Lidzbarski, alle Oldenburg.

Frequenzwörterbuchs und zur Interpretation der vorgestellten Ergebnisse gegeben werden, bevor im Teil 3 drei das Frequenzwörterbuch in drei formalen Präsentationen folgt. Im Teil 4 schließen sich die etymologischen Kommentare an.

b. Po polsku

Przedstawiony Czytelnikom słownik frekwencyjny powstał dzięki wsparciu Pełnomocnika Rządu Federalnego Niemiec ds. Kultury i Mediów[3]. Prace projektowe trwały od lipca 2017 r. do grudnia 2019 r. Słownik stanowi uzupełnienie monografii autortswa Gerda Hentschela, Jolanty Tambor i Istvána Feketego pod tytułem *Śląski lekt i jego użytkownicy: rozpowszechnienie, postawy społeczne wobec śląszczyzny, żywotność germanizmów w śląskim lekcie,* która ukaże się na początku 2021 roku w wydawnictwie Peter Lang (dalej określona jest krótko jako *Monografia*). Ukaże się ona w języku polskim i niemieckim. Obu wersjom językowym służą za podstawę badania, które mogły zostać przeprowadzono dzięki współpracy językoznawców z Instytutu Slawistyki Uniwersytetu im. Carla von Ossietzkiego w Oldenburgu i badaczy z Instytutu Języka Polskiego (obecnie Instytutu Językoznawstwa) i ze Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, które są rodzimymi jednostkami akademickimi Autorów. Prace projektowe trwały od lipca 2017 r. do grudnia 2019 r.[4]

Słownik frekwencyjny dotyczy jedynie jednego aspektu spośród kilku wymienionych w tytule *Monografii*, a mianowicie żywotności germanizmów w obecnie funkcjonującym na Górnym Śląsku mówionym lekcie śląskim. „Żywotność" oznacza częstość używania germanizmów w dzisiejszym lekcie śląskim. Germanizmy są tu rozumiane w ścisłym tego słowa znaczeniu jako zapożyczenia właściwe z języka niemieckiego w śląskim lekcie, a nie np. kalki czy inne zjawiska językowe o źródle niemieckim w dziedzinie leksyki lub gramatyki. Podstawowym pytaniem, na które staramy się odpowiedzieć za pomocą słownika frekwencyjnego, jest to, w jakiej mierze dziś, ponad pół wieku po drugiej wojnie światowej i wiek po pierwszej wojnie światowej, zasiedziali mieszkańcy Górnego Śląska używają jeszcze śląskich germanizmów (w znaczeniu wcześniej opisanym) w rozmowach prowadzonych w ich rodzimym lekcie. Głównym zagadnieniem jest więc częstotliwość używania takich słów. Ponieważ dla dzisiejszego mówionego lektu śląskiego nie istnieją korpusy tekstowe, jak zresztą dla większości powszechnie używanych wariantów (odmian) regionalnych lub społecznych (ang. *regional* lub *social dialects*), zbadano częstotliwość na podstawie „subiektywnej frekwencji" (zob. dalej).

Sposób realizacji projektu, a także teoretyczne i metodologiczne podstawy badań i założenia słownika frekwencyjnego są w pełni opisane w *Monografii* (przede wszystkim w rozdziale 2). Tu natomiast, w części 2, podane są jedynie podstawowe informacje

[3] Zob. www.kulturtaatsministerin.de

[4] Za pomoc przy redakcji tego słownika pragniemy podziękować Sabinie Anders-Marynowsky, Beacie Chachulskiej a szczególnie Victorii Lidzbarskiej, obydwu z Oldenburga.

niezbędne do używania słownika frekwencyjnego i do interpretacji przedstawionych wyników, poprzedzające – podane w części 3. – trzy warianty słownika frekwencyjnego. Część 4. zawiera komentarze etymologiczne.

2. Zur Methodik – Metodologia

a. Deutsch

Subjektive Frequenz: Unter „subjektiver“ Frequenz von Wörtern versteht man die Einschätzung von Sprechern einer Sprache bzw. einer Varietät (ländlicher Dialekt, Stadtdialekt etc.), wie häufig sie bestimmte Wörter verwenden (vgl. Anstatt 2016). Diese wird wissenschaftlich in Befragungen ermittelt, wobei die Befragten eine Skala der Bewertungen vorgelegt wird, die vom Maximum „immer“ bis zum Minimum „nie“ reicht. Üblicherweise stehen dann min. zwei, aber vielfach auch mehr Stufen zwischen Maximum und Minimum, wie auch immer diese überschrieben werden. Die „subjektive“ Frequenz steht im Kontrast zur sog. „objektiven“ Frequenz. Zur Ermittlung der letztgenannten für Wörter (oder Wortformen u.ä.) ist ein Textkorpus, also eine Sammlung von (i.w.S.) Texten geschriebener oder gesprochener Sprache notwendig, in dem die entsprechenden Einheiten gezählt werden. Ein solches Korpus zum gesprochenen Schlesisch ist nicht verfügbar.

Auswahl und Zahl der getesteten Wörter: Die Zahl der Germanismen im Schlesischen ist sicher eine vierstellige und dabei wohl keine kleine vierstellige, wovon man sich leicht überzeugen kann, wenn man die schon erschienenen Bände des *Słownik gwar śląskich* (SGŚ) konsultiert. Eine derartig große Menge von Wörtern kann natürlich nicht getestet werden.

Angesichts des völligen Fehlens von umfassenden Untersuchungen zum aktuellen Wortschatz des Schlesischen und somit natürlich auch zur Präsenz von Germanismen sowie aufgrund der durch die Testsituation bedingten Notwendigkeit der Begrenzung der zu testenden Wörter aufgrund des Zeitaufwandes der Teilnahme an der Befragung, stand am Anfang der Untersuchung die Frage, aus welchen Quellen die Testwörter zu gewinnen seien. Die Wahl fiel daher auf zwei kürzere Verzeichnisse nämlich das Glossar zum Band *Ślązoki nie gęsi* (Szołtysek 2002) und das Internetwörterbuch (eher auch ein Glossar) *Słownik ślonski* (http://www.slownikslaski.pl/). Beide sind auf den aktuellen Gebrauch schlesischer Wörter ausgerichtet und vom Umfang her für unsere Ziele im Test umzusetzen. Die Untersuchung, die hier vorgelegt wird, sollte ja ausdrücklich auf den Wortschatz des mehr oder weniger täglichen Gebrauchs ausgerichtet sein. Bis auf sehr wenige Ausnahmen sind alle getesteten Wörter, die im Glossar zu *Ślązoki nie gęsi* verzeichnet sind, auch im *Słownik ślonski* enthalten. 95 Prozent der getesteten Germanismen sind schließlich auch in der *Ślónsko godka* (Furgalińska 2010) aufgeführt, was darauf hinweist, dass ein einschlägiger Teil der Germanismen des schlesischen Wortschatzes berücksichtigt wurde.

Es konnten für diese Untersuchung nicht alle der in den beiden ausgewählten Quellen verzeichneten Germanismen berücksichtigt werden. Dazu gehören an erster Stelle solche Germanismen, die im Schlesischen und Standardpolnischen gleichermaßen vorlie-

gen, auch wenn sich die schlesischen Elemente durch eine vom Standardpolnischen abweichende Lautung auszeichnen. Gleiches gilt für Germanismen, die im Schlesischen und Standardpolnischen in ähnlicher Lautgestalt, aber mit unterschiedlichen Bedeutungen vorliegen. Eine Berücksichtigung solcher Germanismen hätte zu Verwirrung bei den Respondenten führen können. Außerdem wurden Germanismen mit Bedeutungen ausgeschlossen, die auf sehr spezifische technisch-nomenklatorische Dinge oder Phänomene abheben. Natürlich ist die Abgrenzung von „akzeptablen" und „allzu technischen" Bedeutungen (Denotaten) eine problematische. Unser Kriterium war dabei durchaus intuitiv: nämlich die eigene Einschätzung der Autoren. Hier könnte man über den einen oder anderen Ausschluss streiten. Letztlich sind 687 schlesische Germanismen berücksichtigt worden.

Noch ein Wort zum Status der getesteten Wörter als Germanismen. In der Regel liegt die Herkunft aus dem Deutschen auf der Hand. Das ist dann der Fall, wenn das schlesische und das als Vorlage (Etymon) in Frage kommende deutsche Wort, wenn nicht Identität, so doch eine deutliche Ähnlichkeit auf der Ausdrucksebene (also vor allem in der Lautung) und der Inhaltsebene kennzeichnet. Was die Bedeutungen der schlesischen Wörter betrifft, so ist die „Passgenauigkeit" mit ihrem deutschen Etymon mitunter schwächer. Diese Untersuchung kann natürlich keine eingehende etymologische Analyse solcher Einheiten bieten. Jedoch werden solche Diskrepanzen in der inhaltlichen Entsprechung zwischen den jeweiligen schlesischen und deutschen Wörtern im Teil 4 diskutiert. Dort wird auch dargelegt, wenn das deutsche Wort auf ein Wort einer anderen Sprache zurückgeht (dann meist einer romanischen Sprache) und vom Deutschen „nur" ins Schlesische vermittelt wurde (vgl. z.B. schl. *byfyj, bifyj*, das letztlich auf frz. *bufet* zurückgeht, aber zweifellos vom dt. *Büfet* vermittelt wurde).

Zur Durchführung der Tests: Für diese Untersuchung wurde die Art und Weise der Befragung mittels eines Fragebogens etwas anders gestaltet als üblich. Traditionell wird gefragt, wie häufig die Respondenten einzelne Wörter verwenden. Für diese Untersuchung wurde gefragt, wie oft die Respondenten ein erstes Wort, den Germanismus, im Vergleich zu einem zweiten Wort, einem Wort der polnischen Standardsprache verwenden. Es geht also bei den Häufigkeitsurteilen der Befragten nicht um die Häufigkeit eines bestimmten Wortes auf dem Hintergrund der Gesamtheit der Elemente des schlesischen Wortschatzes, sondern um eine kontrastive Beurteilung schlesischer Wörter deutscher Herkunft zu entsprechenden standardpolnischen Wörtern (vgl. Fekete & Hentschel 2019). Dies entspricht unserer Zielsetzung der Prüfung, inwieweit der Einfluss des Standardpolnischen als Dachsprache zu einer Verdrängung, also einer Reduktion des Bestandes an Germanismen geführt hat bzw. zumindest zu einer graduellen Reduktion der Gebräuchlichkeit der Germanismen. Darüber hinaus ist die kontrastive Befragung die Voraussetzung dafür, dass eine recht große Zahl von Wörtern einbezogen werden konnte, nämlich knapp 700.

Den Respondenten wurde vor der Befragung selbstredend erläutert, dass es um die Verwendung der Wörter in Gesprächen geht, in denen sie Schlesisch sprechen, nicht (Standard-) Polnisch. Die folgende Tabelle zeigt ein (verkleinertes) Fragment des Fragebogens mit den Germanismen[5]:

	<1>	<2>	<3>	<4>	<5>	<6>	<7>	
ŚLĄSKI	głównie	częściej	jednakowo często	rzadziej	rzadko	nigdy, ale znam	nigdy, bo nie znam	POLSKI
ja (*potwierdzenie*)								tak
ancug								garnitur
luftować								wietrzyć
tasia, tasza								torba
biglować								prasować
gruba								kopalnia

In der linken Kolumne befinden sich die Germanismen aus dem Schlesischen, auf der rechten Seite die standardpolnischen Übersetzungsäquivalente. Nach einem schlesischen oder standardpolnischen Wort kann in Klammern kursiv ein Kommentar zur Bedeutung stehen. Hier ist das gleich beim ersten schlesischen Wort der Fall: neben dem „ja“ steht (*potwierdzenie*), um klarzustellen, dass es nicht um das Personalpronomen *ja* geht (das Äquivalent zu dt. *ich*). Gleichzeitig wird die Homonymie des polnischen Ausdrucks *tak* aufgelöst, der entweder ‘ja’ oder ‘so’ bedeuten kann.

Die schlesischen Germanismen wurden im Fragebogen mitunter in mehreren Schreibweisen oder Varianten dargeboten, die auf unterschiedliche Aussprachen und Adaptionen der Germanismen in Subregionen schließen lassen (vgl. schl. *tasia, tasza* von dt. *Tasche* vs. pol. *torba*, das vierte Testwort im obigen Fragment, oder auch schl. *apluzyna, apluzina, apfelzina, afelzina* von dt. *Ap(f)elsine* vs. pol. *pomarańcza*), soweit die beiden zugrunde gelegten Glossare diese erkennen lassen. Außerdem wurde dargelegt, dass die getesteten schlesischen Wörter in einzelnen Subregionen des Schlesischen noch etwas anders ausgesprochen werden könnten, als im Fragebogen illustriert. Dies könne man vernachlässigen, denn es gehe um „das Wort als solches“, unabhängig davon, ob es exakt so ausgesprochen wird, wie die angebotenen Schreibweisen es suggerieren oder eben etwas anders.

In der Regel wurde ein schlesischer Germanismus, wie schon gesagt wurde, einem standardpolnischen Wort gegenübergestellt. Dies ist noch zu präzisieren: Erstens ist das polnische Wort mitunter ein sog. „Mehrwortwort“, dann meist eine relative feste Fügung aus Adjektiv und Substantiv (z.B. *ajntopf – gęsta zupa* ‘Eintopf’, *bonkawa – kawa na-*

[5] Ein vollständiger lexikalischer Fragebogen in einer zufälligen Sortierung der Testwörter ist in https://uol.de/f/3/inst/slavistik/Ank_leks_FragBog_lex.pdf zu finden.

turalna ‘Bohnenkaffee’, *zelter – woda sodowa* ‘Selter(wasser)’), Substantiv mit adjektivischem oder anderem Attribut (z.B. *kranckuch – ciasto drożdżowe z posypką* ‘Kranzkuchen’) oder, in selteneren Fällen, eine Verbindung aus Verb und einem seiner Argumente (z.B. *futrować – karmić zwierzęta* ‘füttern’, *betlować – chodzić po prośbie* ‘betteln’, *hajcnońć – rozpalić ogień* ‘heizen’). Zweitens wurde auch eine gewisse Zahl von schlesischen Germanismen aufgenommen, deren Bedeutungen im Standardpolnischen nicht lexikalisiert sind, sog. Lakunen oder Lexikalisierungslücken, wie sie im Vergleich zweier Sprachen verschiedentlich festzustellen sind. Als Beispiel wäre schl. *kipować* anzuführen, eine eigenständige Wortbildung im Schlesischen, die auf dt. *Kippe* ‘gelöschter oder erloschener Rest einer Zigarette’ zurückgeht und die im Standardpolnischen nur mit Paraphrasen wie *strząsać popiół z papierosa, gasić papierosa* ‘Asche von der Zigarette abstreichen, die Zigarette ausdrücken’ wiedergegeben werden kann. Der Anteil dieser beiden Gruppen schlesischer Germanismen an der Gesamtzahl getesteter liegt bei etwas über zehn Prozent mit etwa gleichen Anteilen der beiden Gruppen. Diese Elemente wurden aufgenommen, da die Hypothese naheliegt, dass sich schlesische Germanismen besser im aktiven Gebrauch halten können, wenn sich im Standardpolnischen keine lexikalisierte Alternative, kein „Konkurrenzwort“ anbietet. Diese Hypothese wird in der *Monographie* überpüft.

Auswahl der Respondenten: Die grundlegende Anforderung an die Respondenten war ihre Erklärung, dass sie sich mit einiger Regelmäßigkeit und Häufigkeit des Schlesischen bedienen, zumindest in der Kommunikation innerhalb ihrer Familien. Die Auswahl der Respondenten erfolgte nach dem Schneeballprinzip. Die Methode des Schneeballprinzips zur Gewinnung von Respondenten (und nicht die verschiedenen Varianten von Zufallsstichproben, die ohne Zweifel hinsichtlich der Repräsentativität überlegen sind) ist dann zu verwenden, wenn die Zielgruppe einer Untersuchung in einer sog. „versteckten Population“ besteht: hier diejenigen Schlesier, die sich im Alltag regelmäßig des Schlesischen bedienen (vgl. Döring, Bortz 2016, 308-309). Zu „versteckten Populationen“ gibt es keinen unmittelbaren Zugang, z.B. über offizielle Verzeichnisse, aus denen man Respondenten zufallsgesteuert auswählen könnte. Die Zuverlässigkeit von Ergebnissen von Umfragen auf der Basis des Schneeballverfahrens in Hinsicht auf die Zielgruppe kann daher nur über die Zahl der Respondenten erreicht werden. Die Zielzahl für die Menge der Respondenten wurde entsprechend auf 2.000 festgelegt. Eine derartig hohe Zahl erlaubt erstens die Einbeziehung von Respondenten mit unterschiedlichem soziobiographischen Profil sowie die Überprüfung der Relevanz unterschiedlicher soziobiographischer Kriterien (Alter, Geschlecht, Bildung, Beruf, städtischer oder ländlicher Hintergrund u.ä.) für die verfolgten Fragen. Zweitens reduziert die hohe Zahl der Respondenten die bekannte Gefahr des Schneeballprinzips, dass eine zu homogene Gruppe von Respondenten berücksichtigt wird.

Die Respondenten wurden aus Regionen gewonnen, in denen nach Einschätzung der Kattowitzer Partner (nicht zuletzt auf der Basis des letzten Zensus) mit einer guten

Dichte Schlesisch sprechender Bevölkerung gerechnet werden konnte. Die folgende Karte illustriert die Regionen und ihre Lage:

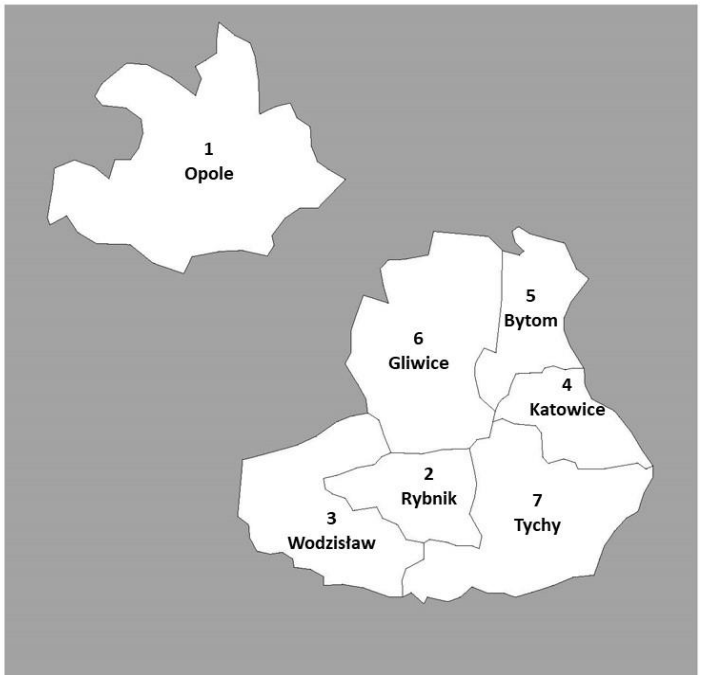

Die Namen in der Karte und in der dritten Tabelle des nächsten Kapitels stehen „metonymisch“ für die sieben zugrunde gelegten „Regionen“.

b. Po polsku

Subiektywna częstotliwość: Pod pojęciem subiektywnej częstotliwości słów rozumiemy szacunkową ocenę użytkowników języka bądź jego odmiany (dialekt wiejski, miejski itp.) frekwencji używania przez nich określonych wyrazów (por. Anstatt 2016). Powtarzalność użyć jest ustalana metodami naukowymi na podstawie kwestionariuszy, w których ankietowanym przedstawia się skalę ocen od maksimum („zawsze”) do minimum („nigdy”). Zwykle między maksimum a minimum znajdują się co najmniej dwa stopnie, jakkolwiek nazwane. „Subiektywną” częstotliwość należy skonfrontować z „obiektywną” częstotliwością. Aby uzyskać wyniki dla tej ostatniej, w odniesieniu do słów lub ich form, niezbędne są badania korpusowe. Potrzebny jest korpus, a więc zbiór (szeroko rozumianych) tekstów pisanych i/lub mówionych, w których zliczane mogą być odpowiednie jednostki. Taki korpus mówionego lektu śląskiego nie istnieje.

Wybór i ilość testowanych słów i zasady przeprowadzania testów: Germanizmy w lekcie śląskim z pewnością można liczyć w tysiącach, jak można się łatwo przekonać, zaglądając choćby do opublikowanych już tomów *Słownika gwar śląskich* (SGŚ). Oczywiście, przetestowanie tak wielkiej liczby słów przekracza możliwości badań.

W obliczu braku obszernych badań słownictwa śląskiego, a tym samym braku badań obecności germanizmów w akualnej śląszczyźnie, oraz ze względu na konieczność ograniczenia liczby ewaluowanych wyrazów z uwagi na przyjęty dopuszczalny czas

wypełniania testu, na początku działań projektowych twórcy testu postawili sobie pytanie, z jakich źródeł można pozyskać słowa do testowania. Postanowiono zatem skorzystać z dwóch krótszych spisów: glosariusza do tomu *Ślązoki nie gęsi* (Szołtysek 2002) oraz słownika internetowego (właściwie także glosariusza) *Słownik ślonski* (http://www.slownikslaski.pl/). Oba słowniczki są nastawione na rejestrację aktualnie używanych śląskich wyrazów, wydawały się więc dogodne dla naszych celów. Nasze badania miały i mają zdecydowanie skupiać się na słownictwie stosowanym w bardziej lub mniej codziennych sytuacjach. Z nielicznymi wyjątkami wszystkie analizowane słowa zawarte w glosariuszu do *Ślązoki nie gęsi* znajdują się również w *Słowniku ślonskim*. Aż 95% badanych germanizmów wymienionych jest także w *Ślónskij godce* (Furgalińska 2010), co potwierdza, że uwzględniona została odpowiednia część słownictwa zapożyczonego z języka niemieckiego będącego częścią leksykonu śląskiego.

W naszych badaniach nie mogliśmy zawrzeć wszystkich germanizmów wymienionych w obu wybranych źródłach. Przede wszystkim nie uwzględniliśmy tych, które występują zarówno w lekcie śląskim, jak i w standardowym języku polskim, nawet jeśli śląskie leksemy różnią się od standardowych polskich odpowiedników brzmieniem. W kwestionariuszu nie umieszczono też germanizmów, które w lekcie śląskim i standardowym języku polskim mają podobne brzmienie, ale różnią się znaczeniem, gdyż mogłoby to zmylić respondentów. Wykluczono wreszcie zapożyczenia nazywające rzeczy bądź zjawiska z dziedziny technicznej. Niewątpliwie, rozróżnienie między znaczeniami (denotatami) „akceptowalnymi" w codziennej śląszczyźnie a „zbyt technicznymi" jest problematyczne. Nasze kryterium było bardzo intuicyjne: decydowała ocena własna twórców kwestionariusza, rzecz jasna, można by się spierać o wykluczenie tego czy innego słowa. Ostatecznie uwzględniono 687 śląskich germanizmów.

Musimy poczynić jeszcze jedno zastrzeżenie co do statusu badanych wyrazów jako germanizmów. Z reguły niemieckie pochodzenie leksemu jest wyraźne. Ma to miejsce wtedy, gdy śląskie oraz niemieckie słowo, będące jego wzorem (etymonem), cechuje jeśli nawet nie identyczność, to przynajmniej wyraźne podobieństwo formy wyrazu (przede wszystkim fonetycznej) oraz treści. Zdarza się wszak, że znaczenia silezyzmów „pasują" słabiej do swojego niemieckiego etymonu, a jednak zostały przez nas uwzględnione. Nasze badania nie mają jednak stanowić analizy etymologicznej takich jednostek leksykalnych. Owe stosunkowo rzadkie niedokładności w ekwiwalencji treściowej między wyrazami śląskimi a niemieckimi zostaną omówione dalej, w części 4. W tymże załączniku przedstawiamy również sytuacje, gdy słowo niemieckie wywodzi się z innego języka (najczęściej z języków romańskich), a niemiecki „jedynie" pośredniczył w przeniesieniu go do lektu śląskiego (por. np. śląski *byfyj, bifyj* pochodzący z fr. *buffet,* który jednak bez wątpienia został zapożyczony do śląszczyzny przy udziale niemieckiego *Büfet*). W badaniu drogi zapożyczeń, a także w odkrywaniu etymologii, należy uwzględnić konteksty pozajęzykowe, np. kulturowo-historyczne, a w tym przypadku błędne byłoby przyjęcie tezy o bezpośrednim wpływie języka francuskiego.

O przeprowadzaniu testów: W naszych badaniach w kwestionariuszu zastosowaliśmy inny sposób stawiania pytań niż zwykle. Tradycyjnie zadaje się pytanie o frekwencję używania poszczególnych wyrazów. My zapytaliśmy, jak często respondenci stosują pierwsze słowo, czyli germanizm, w porównaniu do drugiego, jego odpowiednika ze standardowego języka polskiego. W ocenie częstotliwości nie chodziło o krotność stosowania określonego wyrazu na tle wszystkich elementów śląskiego słownictwa, lecz o kontrastywną ocenę frekwencji użycia śląskich słów pochodzenia niemieckiego w porównaniu z ich odpowiednikami polskimi (por. Fekete, Hentschel 2019). To wiąże się z celem naszych badań, a jest nim sprawdzenie, w jakim stopniu wpływ standardowego języka polskiego – jako języka dominującego – doprowadził do wyparcia, a więc redukcji zasobu germanizmów lub chociaż do stopniowego zmniejszenia częstotliwości używania germanizmów. Ponadto porównawcza forma konstruowania pytań warunkowała uwzględnienie w badaniach naprawdę sporej liczby słów – prawie 700 jednostek leksykalnych.

Respondentom przed wypełnianiem ankiety wyjaśniono, że chodzi o oszacowanie częstości użycia podanych słów w rozmowach, w których mówią po śląsku, a nie w sytuacjach, w których posługują się (standardowym) językiem polskim. Tabela poniżej obrazuje (zmniejszony) fragment kwestionariusza z germanizmami[6].

	<1>	<2>	<3>	<4>	<5>	<6>	<7>	
ŚLĄSKI	głównie	częściej	jednakowo często	rzadziej	rzadko	nigdy, ale znam	nigdy, bo nie znam	POLSKI
ja (*potwierdzenie*)								tak
ancug								garnitur
luftować								wietrzyć
tasia, tasza								torba
biglować								prasować
gruba								kopalnia

W skrajnie lewej kolumnie umieszczono germanizmy występujące w lekcie śląskim, po prawej stronie – standardowe polskie odpowiedniki (tłumaczenie). Po śląskim lub polskim wyrazie w nawiasie może znaleźć się komentarz pisany kursywą. Tak jest np. w przypadku pierwszego śląskiego słowa: obok *ja* znajduje się informacja (*potwierdzenie*), będąca wyjaśnieniem, że nie chodzi o zaimek osobowy *ja* (czyli ekwiwalent niemieckiego *ich*). Tym samym zniesiona zostaje homonimia polskiego wyrazu *tak*, który może odpowiadać niemieckim *ja* lub *so*.

Śląskie germanizmy były niekiedy przedstawiane w kwestionariuszu w kilku wersjach, wariantach zapisu, co odzwierciedla różnorodną wymowę lub różny sposób adaptacji

[6] Cały kwestionariusz leksykalny z przypadkową kolejnością testowanych słów można znaleźć w https://uol.de/f/3/inst/slavistik/Ank_leks_FragBog_lex.pdf.

germanizmów w subregionach (por. śląskie *tasia, tasza* z niem. *Tasche* vs. polskie *torba*, czwarte testowane słowo w tabeli powyżej lub śląskie *apluzyna, apluzina, apfelzina, afelzina* z niemieckiego *Ap(f)elsine* vs. polskie *pomarańcza*), co ujawniają oba glosariusze stanowiące podstawę doboru słów. Ponadto zwrócono uwagę, że badane śląskie słowa w poszczególnych subregionach mogą być wymawiane jeszcze inaczej niż przedstawiono to w kwestionariuszu. Ten fakt w zasadzie można pominąć, ponieważ chodzi w badaniach o „słowo jako takie", niezależnie od tego, czy jest wymawiane dokładnie tak, jak sugeruje zapis w ankiecie, czy nieco inaczej.

Jak już wskazano, każdy śląski germanizm był dobierany w parę ze standardowym polskim odpowiednikiem, co jednak należy jeszcze doprecyzować. Po pierwsze, polski odpowiednik niekiedy jest tzw. „słowem wielowyrazowym", wyrażeniem, czyli względnie stałym połączeniem przymiotnika i rzeczownika (np. *ajntopf* – 'gęsta zupa', *bonkawa* – 'kawa naturalna', *zelter* – 'woda sodowa'), rzeczownika z przydawką przymiotnikową lub inną (np. *kranckuch* – 'ciasto drożdżowe z posypką') lub zdecydowanie rzadziej jest zwrotem, tzn. połączeniem czasownika z jego określnikami (np. *futrować* – 'karmić zwierzęta', *betlować* – 'chodzić po prośbie', *hajcnońć* – 'rozpalić ogień'). Po drugie, w teście pomieszczono również pewną liczbę śląskich germanizmów, których znaczenia nie zostały zleksykalizowane w standardowym języku polskim, tzw. lakuny lub luki w leksykalizacji, które można nieraz stwierdzić, porównując dwa języki. Za przykład może służyć śląski czasownik *kipować*, który jest lekcie śląskim autonomicznym derywatem wywodzącym się z niemieckiego *Kippe* 'zgaszona lub wypalona pozostałość papierosa', a który można by oddać w polszczyźnie tylko parafrazami: *strząsać popiół z papierosa, gasić papierosa*. Odsetek obu tych specyficznych grup śląskich germanizmów w ogólnej liczbie badanych słów wynosi niewiele ponad 10%. Takie fakty językowe zostały ujęte w badaniu w celu sprawdzenia hipotezy, że śląskie germanizmy lepiej mogą utrzymać się w aktywnym użyciu, gdy w standardowej polszczyźnie nie mają zleksykalizowanej alternatywy, „słowa konkurencyjnego" (por. *Monografia*).

Wybór respondentów: Podstawowym wymogiem stawianym respondentom była ich deklaracja, że z pewną regularnością i częstotliwością posługują się lektem śląskim – co najmniej w komunikacji w rodzinie. Wybór respondentów następował według zasady kuli śniegowej. Metodę pozyskiwania respondentów, zwaną zasadą kuli śniegowej, stosuje się (zamiast różnych wariantów – bez wątpienia bardziej reprezentatywnych – prób losowych) w przypadkach, gdy docelowa grupa badań stanowi tzw. „ukrytą populację". W naszym projekcie są to Ślązacy, którzy w życiu codziennym w miarę regularnie mówią po śląsku (por. Döring, Bortz 2016, 308-309). Do „ukrytych populacji" nie ma bezpośredniego dostępu, nie istnieją bowiem oficjalne spisy, z których można by losowo wybrać respondentów. Gwarancją wiarygodności wyników badań z doborem grupy respondentów opartym na zasadzie kuli śniegowej jest jedynie odpowiednio duża ich liczba. Docelową liczebność grupy badawczej ustalono na 2000 osób. Tak duża liczba pozwala na włączenie ankietowanych o różnym profilu socjobiograficznym oraz na

sprawdzenie istotności poszczególnych kryteriów socjobiograficznych (takich jak wiek, płeć, wykształcenie, zawód, pochodzenie wiejskie bądź miejskie itp.) dla analizowanych kwestii. Poza tym, duża grupa respondentów redukuje ryzyko towarzyszące zastosowaniu zasady kuli śniegowej, tzn. ewentualnego uwzględniania zbyt jednorodnej grupy ankietowanych.

Respondentów pozyskano z regionów, w których – w ocenie partnerów z Katowic i ze szczególnym uwzględnieniem wyników ostatniego Spisu Powszechnego z 2011 r. – można spodziewać się dużego zagęszczenia ludności używającej lektu śląskiego. Mapa ilustruje subregiony objęte badaniami:

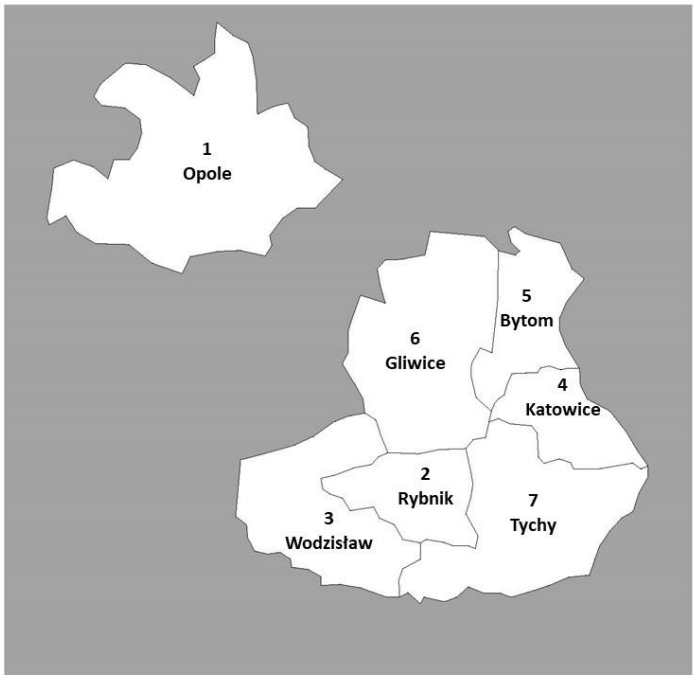

Nazwy na mapie i w trzeciej liście frekwencyjnej są używane metonimicznie.

3. Frequenzlisten der 687 getesteten lexikalischen Einheiten – Listy frekwencyjne 687 testowanych jednostek leksykalnych

3.1. Alphabetische Sortierung – Uporządkowanie alfabetyczne

Deutsch

Dies ist das zentrale, alphabetisch sortierte Verzeichnis des kleinen Frequenzwörterbuchs der Germanismen im Schlesischen. Unter *Items* sind die getesteten Wörter zu finden. Der Germanismus steht vor dem Bindestrich, die polnische Entsprechung bzw. polnischen Entsprechungen dahinter. Letztere bestehen mitunter in sog. Mehrwortwörtern oder Paraphrasierungen. Unter *Rang* steht eben der Rang des Germanismus: der Rang 1 zeugt von der höchsten subjektiven Frequenz, der Rang 687 von der geringsten (s.u.). Unter *Gültig* ist die Anzahl derjenigen von max. 1964 Respondenten vermerkt, die eine (gültige) Bewertung abgegeben haben. (Minimal fehlen 2 von 1964 möglichen Beurteilungen, maximal 35, im Durchschnitt 16.).

Unter *Median* ist die wichtigste Kennziffer angegeben. Kurz sei wiederholt: Der *Median* ist der Wert, der in der Mitte einer nach Größe geordneten Reihe aller Beurteilungen steht. D.h., wenn der Median eines Germanismus 2 beträgt, dann gibt ihm die absolute Mehrheit der Respondenten (eventuell nur eine knappe, aber eben mehr als die Hälfte) eine 2 oder eine 1. Die Optionen bei der Häufigkeitsbeurteilung waren: 1 – hauptsächlich, 2 – häufiger (als das polnische Äquivalent), 3 – beide gleichermaßen häufig, 4 – seltener (als das polnische Äquivalent), 5 – sehr selten, 6 – nie, aber bekannt, 7 – nie, aber unbekannt. Jedes der getesteten Items hat min. einmal (i.d.R. aber viel öfter) den Wert 1 erhalten und min. einmal (auch hier i.d.R. viel öfter) den Wert 7.[7] Das sind auch die Werte, die im Median auftreten[8].

Angegeben werden in diesem Teil zwei weitere „Werte der zentralen Tendenz“, die in der *Monographie* (Kap. 5.1) ausführlicher beschrieben werden. Kurz sei wiederholt: Das arithmetische Mittel (AM), ist der Quotient aus der Summe aller (ca. 2.000 gültigen) Bewertungen und eben der Anzahl der (jeweils gültigen) Bewertungen. Der *Modus* ist die häufigste Beurteilung, die ein Item bekommen hat[9].

Eine interessante Information stellt sicher auch der Rangplatz des Germanismus des Schlesischen unter den 687 getesteten Items dar. In seine Berechnung sind zwei Lagemaße eingeflossen. Als primärer Sortierschlüssel dient der Median, der den Vorteil hat, die dominante bimodale Verteilung der Bewertungen abzubilden, während der AM das

[7] Aus diesem Grunde wurde darauf verzichtet die geläufigen Kennwerte von Minimum, Maximum und Spannweite (Maximum minus Minimum) anzugeben: Sie sind für alle Items 1 bzw. 7 bzw. 6.
[8] In seltenen Fällen, kann der Wert eines Medians auch im Nachkommabereich andere Ziffern zeigen, also nicht in einer ganzen Zahl bestehen. Dies kann bei einer geraden Zahl an gültigen Werten passieren.
[9] Mitunter, jedoch selten, liegen zwei Modi vor. D.h., es liegen dann zwei Bewertungen mit derselben Häufigkeit vor. Wie in Statistikprogrammen üblich, wird dann der höhere Wert als Modus berücksichtigt.

verschleiert (vgl. *Monographie* 5.1). Das AM wurde dann aber als sekundärer Sortierschlüssel herangezogen, d.h. für Germanismen mit gleichem Median.

Für die statistisch versiertere Leserschaft ist auch der sog. Standardfehler des arithmetischen Mittels (StF AM) und die Standardabweichung (StA) angegeben worden.

Po polsku

Jest to podstawowy, uszeregowany alfabetycznie spis badanych germanizmów z zaznaczoną częstością ich używania w lekcie śląskim. W kolumnie *jednostki leksykalne* znajdują się oceniane przez respondentów słowa. Na pierwszym miejscu umieszczono germanizm, po myślniku – polski odpowiednik lub odpowiedniki. Te ostatnie czasami składają się z zestawień, wyrażeń i zwrotów lub parafraz. Pod pojęciem *ranga* rozumiemy rangę germanizmu: stopień 1 świadczy o najwyższej subiektywnej częstotliwości, stopień 687 – o najniższej (patrz dalej). Kolumna *ważność* wskazuje liczbę respondentów (maks. 1964), którzy oddali (ważny) głos – ocenę (dla poszczególnych germanizmów brakuje minimalnie 2, a maksymalnie 35 z 1964 możliwych ocen; średnio brakuje – 16 ocen).

Mediana („Median" w tabeli) stanowi najważniejszy wskaźnik frekwencyjny. Jest ona wartością, która znajduje się w środku serii wszystkich ocen uporządkowanych rosnąco. Przykładowo, jeśli mediana danego germanizmu wynosi 2, znaczy to, że bezwzględna większość respondentów (ta większość może być niewielka, ale na pewno wynosi ponad połowę) daje mu ocenę 2 lub 1. Ankietowanym dano do wyboru następujące możliwości oceny częstotliwości używania germanizmu: 1 – „głównie", 2 – „częściej" (od polskiego odpowiednika), 3 – „oba równie często", 4 – „rzadziej" (od polskiego odpowiednika), 5 – „bardzo rzadko", 6 – „nigdy, ale znam", 7 – „nigdy, bo nie znam". Każda z testowanych jednostek leksykalnych co najmniej raz (zwykle wszak znacznie częściej) otrzymała wartość 1 i co najmniej raz (zazwyczaj znacznie częściej) wartość 7[10]. Są to również wartości, które występują w medianie[11].

W słowniku użyto jeszcze dwóch kolejnych „wartości tendencji centralnej", które zostały opisane bardziej szczegółowo w *Monografii* (5.1): *średnia arytmetyczna* (AM*)* jest ilorazem sumy wszystkich (ok. 2 tys. ważnych) ocen i liczby (ważnych) ocen. *Dominantna* (Modus) jest najczęstszą oceną otrzymaną przez daną jednostkę leksykalną[12].

Ciekawą informacją jest z pewnością ranga germanizmu w lekcie śląskim wśród 687 badanych jednostek leksykalnych. Do jej wyliczenia zostały wykorzystane dwa aspekty. Podstawowym kluczem uszeregowania jest mediana, która ma tę zaletę, że pokazuje

[10] Z tego powodu nie było konieczne określenie parametrów minimalnych, maksymalnych i rozpiętości (różnica maksimum i minimum): wynoszą one dla wszystkich jednostek 1 lub 7, względnie – 6.
[11] W nielicznych przypadkach wartość mediany może nie być liczbą całkowitą, lecz mieć miejsca po przecinku. Zdarza się to czasem przy parzystej liczbie ważnych wartości.
[12] Czasami, choć rzadko, występują dwie dominanty, czyli dwie oceny o takiej samej częstotliwości. W programach statystycznych jako dominantę traktuje się wtedy wyższą wartość.

bimodalną dystrybucję wartości, podczas gdy średnia arytmetyczna ją przesłania (por. *Monografia* 5.1). Mimo to średnia arytmetyczna została użyta jako drugorzędny klucz porządkowania, dla germanizmów o tej samej medianie.

Dla czytelników biegłych w zakresie statystyki podano również tak zwany standardowy błąd średniej arytmetycznej (StF AM*)* i odchylenie standardowe (StA).

Items	***Rang nach 1. Median 2. AM***	***Median***	***AM***	***Modus***	***Gültig von 1964***	***StA.***	***StF AM***
abcybilder – naklejka	572	6	5,06	7	1943	2,189	0,05
abfal – błąd	480	5	4,55	7	1932	2,278	0,052
abfal – śmieć	402	4	4,23	7	1940	2,308	0,052
ablyger, ablyjger – sadzonka	499	5	4,66	7	1953	2,359	0,053
achtlik – kieliszek 1/8 l	665	7	5,67	7	1939	1,862	0,042
achtlik – ósma część czegoś	645	6	5,65	7	1944	1,851	0,042
afa – głupia mina	389	4	4,10	1	1942	2,279	0,052
afa – małpa	397	4	4,16	1	1943	2,217	0,05
ajerkuchy – naleśniki, racuchy	309	3	3,68	1	1946	2,319	0,053
ajmer, ajmro – wiadro	656	7	5,58	7	1942	2,018	0,046
ajncla, ańcla – małe pomieszczenie	371	4	3,98	1	1940	2,28	0,052
ajncla, ańcla – mieszkanko jednopokojowe, kawalerka	372	4	3,98	1	1952	2,308	0,052
ajnfart – brama wjazdowa, przejazdowa, przejście	299	3	3,59	1	1954	2,339	0,053
ajntopf, ańtopf – gęsta zupa (jako obiad jednodaniowy)	270	3	3,47	1	1949	2,269	0,051
ajzynbaniok – kolejarz	672	7	5,84	7	1946	1,754	0,04
ała (mieć ała) – być głupim, głupkowatym, wariatem	62	2	2,53	1	1953	1,921	0,043
ała! – boli! (okrzyk z bólu)	51	2	2,48	1	1950	1,895	0,043
amajz – mrówka	671	7	5,83	7	1941	1,819	0,041
ancug – garnitur	17	2	2,24	1	1951	1,592	0,036
ancug – ubranie	89	2	2,67	1	1950	1,91 /5	0,043
ańfachowy – zwyczajny, bylejaki, prostacki	684	7	6,07	7	1948	1,672	0,038
anwajong – oblewanie nowego domu, mieszkania	97	2	2,71	1	1956	1,913	0,043

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
apfelmus – mus jabłkowy	356	4	3,90	1	1946	2,238	0,051
apfelstrudel – jabłecznik, szarlotka	526	6	4,82	6	1945	1,996	0,045
apluzyna, apluzina, apfelzina, afelzina – pomarańcza	330	4	3,75	1	1950	2,163	0,049
arbajancug, arbajtancug, arbazancug – ubranie robocze	212	3	3,21	1	1955	2,14	0,048
asta – konar drzewa	500	5	4,67	7	1938	2,382	0,054
aszynbecher, aszimbecher – popielniczka	159	2	3,03	1	1955	2,05	0,046
augustki – jabłka papierówki	567	6	5,04	7	1945	2,309	0,052
ausgus – zlew	395	4	4,15	7	1952	2,331	0,053
autobana – autostrada	68	2	2,57	1	1948	1,798	0,041
badki, batki – kąpielówki, majtki	111	2	2,77	1	1950	1,894	0,043
badywanna – wanna (do kąpieli)	458	5	4,42	6	1949	2,155	0,049
bajlaga – dodatki do mięsa / ryby (np. ziemniaki, jarzyny)	486	5	4,57	7	1953	2,353	0,053
bajlaga – kanapka (podwójna kromka chleba z czymś)	441	5	4,35	7	1955	2,351	0,053
bajs – kęs	232	3	3,29	1	1945	2,066	0,047
bajs – ugryzienie (kogoś / czegoś)	213	3	3,21	1	1941	2,017	0,046
bajsnonć – skosztować	290	3	3,54	1	1949	2,113	0,048
bajsnonć – ugryźć	205	3	3,18	1	1950	2,023	0,046
bajtel, bajtle, bajtlik – chłopiec	78	2	2,61	1	1947	1,763	0,04
bajtel, bajtle, bajtlik – dziecko	42	2	2,43	1	1955	1,627	0,037
bajtlik – portfel	307	3	3,64	1	1943	2,284	0,052
bakpulwer – proszek do pieczenia	442	5	4,36	7	1956	2,324	0,053
bal, bala – piłka	31	2	2,35	1	1944	1,663	0,038
baliczek, balik – piłeczka	370	4	3,97	1	1947	2,175	0,049
bana – kolej	172	2	3,10	1	1949	2,029	0,046
bana – tramwaj	176	2	3,15	1	1941	2,099	0,048
banhof – stacja kolejowa, dworzec kolejowy	267	3	3,46	1	1954	2,096	0,047
baniorz – kolejarz	542	6	4,90	7	1945	2,11	0,048

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
banka – tramwaj	362	4	3,94	1	1949	2,315	0,052
bauplac – budowa, plac budowy	357	4	3,90	1	1953	2,293	0,052
beszong – nasyp kolejowy	489	5	4,58	7	1946	2,326	0,053
betlować – chodzić po prośbie, żebrać	675	7	5,91	7	1941	1,77	0,04
bigel – wieszak na ubrania	112	2	2,77	1	1953	1,998	0,045
biglonzko, biglołzko – żelazko	625	6	5,43	7	1950	1,973	0,045
biglować – prasować	37	2	2,38	1	1953	1,736	0,039
biglynbret – deska do prasowania	537	6	4,88	7	1947	2,237	0,051
biksa, bikska – puszka, konserwa	214	3	3,21	1	1952	2,091	0,047
binda – bandaż	559	6	4,99	7	1949	2,165	0,049
binder – krawat	158	2	3,02	1	1948	2,077	0,047
bishalter – biustonosz	415	5	4,24	6	1947	2,203	0,05
blajsztift – ołówek	422	5	4,27	7	1951	2,23	0,05
blank – zupełnie, całkiem	184	2,5	3,06	1	1950	2,01	0,046
blaza – odcisk	57	2	2,51	1	1944	1,821	0,041
blaza – pęcherz	110	2	2,76	1	1948	1,995	0,045
blindar – ślepa kiszka	680	7	5,99	7	1942	1,741	0,04
blizablajfer – piorunochron	678	7	5,93	7	1950	1,785	0,04
blomwaza, blumwaza – wazon	490	5	4,59	7	1957	2,202	0,05
blonkol – kalafior	418	5	4,26	7	1948	2,309	0,052
blyndować – oślepiać, świecić komuś w oczy	278	3	3,51	1	1949	2,12	0,048
bojtel – woreczek	233	3	3,29	1	1948	2,14	0,048
bojtlik, bojtliczek – portmonetka	261	3	3,43	1	1949	2,095	0,047
bojtlik, bojtliczek – torebka	314	4	3,61	1	1952	2,118	0,048
bombon – cukierek	52	2	2,48	1	1957	1,662	0,038
bonclok – garnek, garnek gliniany	147	2	2,97	1	1956	2,085	0,047
bonkawa – kawa (naturalna)	459	5	4,44	7	1953	2,262	0,051
bont, bonty – kolor, kolory	666	7	5,68	7	1939	1,922	0,044
borsztajn – krawężnik	351	4	3,88	1	1953	2,385	0,054

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
bratheringi, brateringi – śledzie opiekane	336	4	3,78	1	1950	2,368	0,054
bratkartofle – smażone ziemniaki	138	2	2,92	1	1954	2,06	0,047
bratruła, ruła – piekarnik	337	4	3,78	1	1953	2,29	0,052
brauza – oranżada (napój musujący / proszek do rozcieńczenia)	383	4	4,05	1	1943	2,311	0,052
brecha – łom	179	2	3,19	1	1946	2,244	0,051
brele, bryle – okulary	5	1	2,09	1	1951	1,444	0,033
briftasza – portfel	365	4	3,95	1	1946	2,233	0,051
briftasza – torba, teczka na dokumenty (m.in. noszona przez listonoszy)	316	4	3,65	1	1956	2,153	0,049
bronocić – rumienić się (zmienić kolor przy pieczeniu)	460	5	4,44	7	1949	2,279	0,052
bronok – ktoś brązowy, brązowy koń	681	7	6,00	7	1952	1,694	0,038
bronotny – brązowy	297	3	3,58	1	1952	2,18	0,049
brutfanka, brytfanka – garnek do pieczenia mięsa	34	2	2,37	1	1954	1,812	0,041
bryja – gęsta, źle wyglądająca i pachnąca płynność	332	4	3,77	1	1956	2,113	0,048
brylok, brylaty – okularnik, noszący okulary	219	3	3,23	1	1952	1,985	0,045
bubikopf – kok	626	6	5,43	7	1939	2,064	0,047
buła – wypukłość, guz, opuchlizna	127	2	2,87	1	1953	1,943	0,044
byfyj, bifyj – kredens	114	2	2,79	1	1948	1,894	0,043
byrna – żarówka	464	5	4,47	7	1946	2,314	0,052
byszta – szczotka	583	6	5,12	7	1938	2,131	0,048
bysztek – sztućce	455	5	4,41	7	1950	2,344	0,053
cangi – obcęgi	522	6	4,80	7	1940	2,186	0,05
canpasta – pasta do zębów	619	6	5,33	7	1952	2,068	0,047
cetnor – 50kg	396	4	4,15	7	1951	2,357	0,053
chamster – chomik	479	5	4,54	7	1953	2,195	0,05
chichrać – śmiać się	58	2	2,51	1	1947	1,636	0,037
chichry – śmiechy	279	3	3,51	1	1947	1,978	0,045

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
ciga – koza	533	6	4,84	7	1950	2,152	0,049
colsztok – miara (do składania)	86	2	2,65	1	1950	2,049	0,046
cufal – przypadek	99	2	2,72	1	1948	1,933	0,044
cufalym – przez przypadek	234	3	3,29	1	1949	2,117	0,048
cug – ciąg w kominie	46	2	2,44	1	1955	1,806	0,041
cug – pociąg	87	2	2,65	1	1947	1,78	0,04
cukerdołza – cukiernica, pojemnik na cukier	602	6	5,20	7	1957	2,012	0,045
cuzamyn – razem	284	3	3,52	1	1946	2,07	0,047
cwaja, cwajka – dwója (dawniej najgorsza ocena w szkole)	494	5	4,63	7	1953	2,178	0,049
cwek – pinezka	393	4	4,13	1[a]	1949	2,261	0,051
cwerg – krasnoludek	553	6	4,94	7	1937	2,191	0,05
cwibak – sucharki	394	4	4,14	7	1950	2,321	0,053
cwinga – klamra	515	6	4,75	7	1944	2,301	0,052
cwist – wełna, przędza, włóczka do cerowania	568	6	5,04	7	1950	2,237	0,051
cycyhalter, cycynhalter – biustonosz	311	4	3,58	1	1960	2,058	0,046
cyferblat – pysk (w zwrotach: dostać / dać w pysk)	433	5	4,32	7	1946	2,286	0,052
cyferblat – tarcza zegarowa	190	3	3,09	1	1953	2,003	0,045
cygarety, cigarety – papierosy	3	1	2,06	1	1954	1,483	0,034
cyja – akordeon, harmonia	592	6	5,16	7	1940	2,174	0,049
cyjna – dziesiątka	538	6	4,88	7	1944	2,201	0,05
cymt – cynamon	624	6	5,42	7	1941	2,04	0,046
cypelmyca – czapka z pomponem lub antenką (jak na berecie)	481	5	4,55	7	1957	2,195	0,05
dać kusika – pocałować	194	3	3,10	1	1950	1,952	0,044
dałerwele – loki po trwałej ondulacji	456	5	4,41	7	1946	2,339	0,053
damfmaszyna – lokomotywa	642	6	5,60	7	1951	1,843	0,042
damfmaszyna – maszyna parowa	639	6	5,59	7	1941	1,89	0,043
damfować, dymfować – dusić, parzyć, gotować	426	5	4,30	7	1951	2,285	0,052

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
deka, deczka – koc	119	2	2,82	1	1944	1,966	0,045
deka, deczka – narzuta	141	2	2,93	1	1947	1,966	0,045
deka, deczka – sufit	410	5	4,20	7	1931	2,292	0,052
dekel, dekiel – rozum	295	3	3,56	1	1943	2,169	0,049
dekel, dekiel – wieko, pokrywa	49	2	2,46	1	1953	1,696	0,038
deklik – wieczko, pokrywka	131	2	2,90	1	1950	1,887	0,043
dekować – kryć, robić dach	407	5	4,18	6	1944	2,175	0,049
dekować – zakrywać, chować się	470	5	4,50	7	1944	2,169	0,049
dinks – takie coś (słowo joker)	285	3	3,52	1	1944	2,25	0,051
dołza – gniazdko elektryczne	621	6	5,35	7	1941	2,133	0,048
drach – latawiec	516	6	4,77	7	1949	2,232	0,051
drajfus – szewskie kopyto	655	7	5,56	7	1945	1,994	0,045
dran (jestem …) – moja kolej	457	5	4,41	7	1949	2,295	0,052
drukknefel – zatrzask (zamiast guzika w ubraniu)	610	6	5,26	7	1950	2,123	0,048
durch, durś – ciągle	98	2	2,71	1	1949	1,881	0,043
durchfal – rozwolnienie, biegunka	493	5	4,62	7	1952	2,281	0,052
dylówka – podłoga	343	4	3,81	1	1954	2,243	0,051
echt (ślonzok) – prawdziwy (ślązak)	482	5	4,55	7	1937	2,3	0,052
elefant – słoń	331	4	3,76	6	1952	1,993	0,045
elwer – rzut karny w piłce nożnej	367	4	3,96	1	1936	2,42	0,055
erbnyć, erbnonć – dostać	322	4	3,72	1	1955	2,173	0,049
erbnyć, erbnonć – odziedziczyć	329	4	3,74	1	1951	2,233	0,051
erbnyć, erbnońć – zrozumieć	449	5	4,39	7	1931	2,268	0,052
erplich – spadek, coś po kimś	679	7	5,96	7	1939	1,725	0,039
erzac – zastępnik, podróbka, byle co	529	6	4,83	7	1947	2,255	0,051
fachman, fachmon – fachowiec	191	3	3,09	1	1953	1,993	0,045
fajer – impreza	207	3	3,19	1	1947	2,116	0,048
fajer – święto, dzień wolny od pracy	239	3	3,31	1	1950	2,132	0,048
fajfka – fajka	359	4	3,92	1	1941	2,325	0,053

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
fajla – pilnik	427	5	4,30	7	1947	2,412	0,055
fajrant – koniec roboty	28	2	2,32	1	1953	1,605	0,036
fajrować – świętować	257	3	3,40	1	1942	2,187	0,05
fakla – pochodnia	667	7	5,68	7	1943	1,95	0,044
falta, falt – fałda	577	6	5,09	7	1941	2,185	0,05
faltenrok, faltynrok – spódnica z fałdami	632	6	5,48	7	1950	1,962	0,044
familijo – rodzina	188	3	3,07	1	1952	1,851	0,042
familok – stara śląska kamienica (najczęściej z czerwonej cegły)	6	1	2,10	1	1954	1,583	0,036
fana, fanka – chorągiew, chorągiewka	170	2	3,08	1	1949	2,099	0,048
fanga – cios, uderzenie	352	4	3,88	1	1948	2,181	0,049
fara – probostwo, plebania	7	1	2,14	1	1948	1,609	0,036
farorz, farorzyczek – proboszcz, ksiądz	8	1	2,14	1	1962	1,576	0,036
fasong – oprawa, oprawka żarówki	446	5	4,38	7	1947	2,368	0,054
fater – ojciec	187	3	3,06	1	1947	1,941	0,044
fazan – bażant	586	6	5,14	7	1949	2,187	0,05
fechta – żebranina	662	7	5,63	7	1944	1,883	0,043
fedra – sprężyna	264	3	3,44	1	1945	2,273	0,052
ferszter, feszter – leśniczy	578	6	5,09	7	1943	2,268	0,051
fertich, fertig, fertichś, fertiś – gotowe, zrobione	144	2	2,95	1	1957	1,928	0,044
fet – tłuszcz, smalec	74	2	2,60	1	1949	1,779	0,04
fiber – gorączka, drgawka	487	5	4,57	6	1949	2,108	0,048
fibermas – termometr	659	7	5,60	7	1949	1,902	0,043
filok, filer – długopis, wieczne pióro	461	5	4,44	7	1951	2,235	0,051
filong – nadzienie	467	5	4,49	7	1941	2,243	0,051
filować – napełniać, nadziewać	353	4	3,88	1	1942	2,214	0,05
fiszhala – hala rybna	468	5	4,49	7	1951	2,252	0,051
fizymatynta – różności	660	7	5,61	7	1950	1,983	0,045
flance – sadzonki roślin	181	2	3,27	1	1940	2,29	0,052

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
flek – plama	81	2	2,63	1	1945	1,781	0,04
flekować – łatać dziury	519	6	4,79	7	1940	2,12	0,048
flider – bez (krzak)	569	6	5,05	7	1945	2,281	0,052
fliger – samolot	245	3	3,34	1	1951	2,076	0,047
flinta – strzelba, karabin	215	3	3,22	1	1949	2,006	0,045
fojera, fojerka – ognisko	124	2	2,85	1	1954	1,908	0,043
fojercojg – zapalniczka	173	2	3,10	1	1951	2,077	0,047
fojerman, fojermon – strażak	265	3	3,45	1	1959	2,022	0,046
fol – pełno	75	2	2,60	1	1946	1,824	0,041
fora – wóz	304	3	3,63	1	1947	2,243	0,051
forant – zapas	534	6	4,84	7	1941	2,271	0,052
forhang, forchangi – zasłona, zasłony	271	3	3,47	1	1960	2,174	0,049
formon – woźnica	373	4	3,98	1	1943	2,307	0,052
forszpajza – przystawka	643	6	5,61	7	1946	1,893	0,043
forsztelować – wyobrażać (sobie)	530	6	4,83	7	1948	2,191	0,05
fort – gdzieś tam, daleko	360	4	3,93	1	1942	2,197	0,05
frela, frelka – dziewczyna, dziewczynka	185	3	3,01	1	1954	1,831	0,041
frop, fróp – korek	361	4	3,93	1	1952	2,345	0,053
funt, font – pół kilograma	434	5	4,32	6	1954	2,157	0,049
fus – noga	502	5	4,68	6	1939	2,106	0,048
fusbal – piłka nożna	47	2	2,44	1	1951	1,688	0,038
fusbaler – piłkarz	390	4	4,10	6	1950	2,153	0,049
fuslapy – onuce	514	6	4,74	7	1954	2,245	0,051
futer – pokarm (dla zwierząt)	145	2	2,95	1	1950	1,976	0,045
futerbach – flanela	669	7	5,80	7	1950	1,816	0,041
futrować – karmić zwierzęta	69	2	2,57	1	1953	1,746	0,04
fyjderbal – przyjęcie w ostatni dzień skubania pierza	676	7	5,91	7	1956	1,834	0,041
fyjderbiksa – piórnik	646	6,5	5,68	7	1934	1,817	0,041
fyrzichy – brzoskwinie	596	6	5,17	7	1949	2,171	0,049
gardinsztanga – karnisz	133	2	2,91	1	1948	1,988	0,045

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
gardiny, gardinki – firany, firanki	38	2	2,38	1	1959	1,702	0,038
garus – bałagan	648	7	5,44	7	1943	2,064	0,047
garusić – bałaganić	593	6	5,16	7	1943	2,144	0,049
geburstag, gyburstag – urodziny	94	2	2,70	1	1960	1,806	0,041
geltag – wypłata	246	3	3,34	1	1949	2,101	0,048
geltasza – portfel	471	5	4,50	6	1940	2,137	0,049
gelynder – poręcz	53	2	2,48	1	1947	1,777	0,04
gerować – fermentować	163	2	3,04	1	1955	2,045	0,046
geszynk, gyszynk – prezent	117	2	2,81	1	1957	1,848	0,042
gipsdeka – sufit	177	2	3,15	1	1954	2,122	0,048
giskana – polewaczka, podlewaczka	240	3	3,31	1	1943	2,298	0,052
gitra – krata, okratowanie	551	6	4,93	7	1947	2,285	0,052
glaca – łysina	32	2	2,36	1	1950	1,621	0,037
glacaty – łysy	189	3	3,08	1	1956	1,976	0,045
glacoń – łysy	305	3	3,63	1	1944	2,128	0,048
gładko – ślisko	27	2	2,31	1	1949	1,746	0,04
glajcha – zakończenie pewnego etapu robót	545	6	4,91	7	1949	2,38	0,054
glajzy – szyny, tory kolejowe	303	3	3,62	1	1945	2,213	0,05
glanc – wysoki połysk	79	2	2,61	1	1946	1,73	0,039
glancować – polerować (czyścić)	66	2	2,56	1	1950	1,687	0,038
glancować – ubierać się odświętnie	317	4	3,65	1	1942	2,174	0,049
glashaus – szklarnia	606	6	5,23	7	1942	2,03	0,046
glaska – szklanka	607	6	5,24	7	1945	1,999	0,045
glazpapior – papier ścierny	450	5	4,39	7	1947	2,288	0,052
gliknonć, glikło sie – udać, udało się	631	6	5,46	7	1949	1,95	0,044
gnyk – plecy	507	5	4,72	7	1946	2,218	0,05
grajfka – zręczność, umiejętność robienia czegoś	258	3	3,41	1	1959	2,14	0,048
grajfnie – zręcznie	399	4	4,18	6	1944	2,119	0,048

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
grin – czarne serce, wino bądź pik (kolor w kartach)	437	5	4,33	7	1951	2,356	0,053
grincojg – warzywnik, ogród warzywny, grządki z warzywami	618	6	5,32	7	1950	2,103	0,048
griner – zielona żaba	685	7	6,16	7	1943	1,558	0,035
gruba – kopalnia	26	2	2,30	1	1948	1,676	0,038
gulik – kanał ściekowy, kratka ściekowa, wlew do kanalizacji	54	2	2,48	1	1951	1,894	0,043
gybis, gyjbis – sztuczna szczęka	41	2	2,42	1	1953	1,772	0,04
gymizy – warzywa	531	6	4,83	7	1952	2,2	0,05
gynał – w sam raz, dokładnie	108	2	2,75	1	1951	1,897	0,043
gypechalter – bagażnik rowerowy	650	7	5,48	7	1945	2,062	0,047
gyrglas, gerglas – szklana wężownica	584	6	5,12	7	1944	2,332	0,053
gysztel – wspornik	539	6	4,89	7	1946	2,233	0,051
gywera, giwera – karabin	255	3	3,38	1	1949	1,999	0,045
gywichta – odważniki	597	6	5,17	7	1943	2,142	0,049
hajcnonć – rozpalić ogień, podpalić	125	2	2,85	1	1937	1,9	0,043
hajcować – palić w piecu, rozpalać ogień	18	2	2,24	1	1956	1,577	0,036
halba, halbka – pół litra (wódki)	82	2	2,64	1	1946	1,863	0,042
halbdeker – powóz częściowo zakryty dachem	686	7	6,26	7	1950	1,463	0,033
hałer – kask	508	5	4,72	7	1932	2,153	0,049
halter – sprzączka, zapinka	651	7	5,48	7	1942	2,09	0,047
hamster – chomik	477	5	4,53	7	1951	2,213	0,05
handgranat, handgranata – granat ręczny	511	6	4,68	7	1953	2,234	0,051
handszuły – rękawice robocze	579	6	5,09	7	1947	2,043	0,046
hantuch – ręcznik	523	6	4,80	7	1942	2,161	0,049
harynki – śledzie	670	7	5,80	7	1937	1,836	0,042
hasi, hasie – popiół, śmieci	55	2	2,49	1	1954	1,837	0,042
hasiok – śmietnik	4	1	2,07	1	1940	1,507	0,034
hauer, hałer – górnik	611	6	5,26	7	1935	2,029	0,046

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
hauer, hałer – pracownik fizyczny	413	5	4,22	7	1929	2,252	0,051
hauskyjza – ser domowy	164	2	3,04	1	1952	2,119	0,048
hawerfloki, haberfloki – płatki owsiane	243	3	3,32	1	1956	2,17	0,049
hazok – zając	380	4	4,03	1	1956	2,186	0,049
hebama, hyjbama – położna	587	6	5,14	7	1950	2,17	0,049
heft – zeszyt	228	3	3,27	1	1948	2,048	0,046
heftnonć – zafastrygować coś (wstępnie złączyć lub pospawać)	323	4	3,72	1	1948	2,204	0,05
heklować – szydełkować	253	3	3,37	1	1953	2,164	0,049
herc – czerwone serce, czerwień bądź kier (kolor w kartach)	313	4	3,60	1	1950	2,208	0,05
hercklekoty – trwoga, szybsze bicie serca, kołatanie serca	142	2	2,94	1	1956	1,923	0,043
herszlag – zawał	216	3	3,22	1	1945	2,089	0,047
hilfka – szkoła dla dzieci upośledzonych umysłowo	451	5	4,39	7	1956	2,411	0,055
hoł ruk – hej hop! (przy podniesieniu czegoś ciężkiego)	556	6	4,98	7	1955	2,28	0,052
hołzy – spodnie	496	5	4,65	6	1956	2,132	0,048
hołzyntregi, hołzyntregle – szelki	385	4	4,06	1	1947	2,272	0,051
hut, hutek, hucik – kapelusz, kapelusik	363	4	3,94	1	1953	2,268	0,051
hyc, hic, hica – upał, skwar	59	2	2,51	1	1954	1,779	0,04
hyngel, hyngiel – uchwyt	291	3	3,54	1	1940	2,213	0,05
ja – tak (potwierdzenie)	1	1	1,68	1	1951	1,259	0,029
jakla, jakelka – bluza	160	2	3,03	1	1947	1,978	0,045
jakla, jakelka – żakiet	192	3	3,09	1	1953	1,982	0,045
jor – wiosna	687	7	6,38	7	1939	1,349	0,031
kafyj – kawa	419	5	4,26	6	1946	2,16	0,049
kalfas – głowa	435	5	4,32	7	1943	2,279	0,052
kalfas – pojemnik do mieszania zaprawy cementowej	302	3	3,61	1	1953	2,395	0,054
kamela – wielbłąd	280	3	3,51	1	1945	2,061	0,047

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
kamelki – rumianek	428	5	4,30	7	1955	2,314	0,052
kamerlik – komórka, małe pomieszczenie	224	3	3,25	1	1958	2,097	0,047
kamracić sie – przyjaźnić się, kolegować się	376	4	4,00	6	1958	1,973	0,045
kamrat – kolega	319	4	3,69	1	1950	1,972	0,045
kamratny – przyjacielski	447	5	4,38	6	1950	2,01	0,046
kana, kanka – pojemnik na mleko	406	5	4,17	1	1949	2,224	0,05
kant – krawędź	19	2	2,24	1	1949	1,626	0,037
kapa, kapka – nakrycie	315	4	3,62	1	1948	2,143	0,049
kapelka – mała czapka, kapelusik	543	6	4,90	7	1939	2,142	0,049
kapnońć sie – zrozumieć, zorientować się	65	2	2,54	1	1943	1,85	0,042
kapuca – kaptur	9	1	2,16	1	1949	1,568	0,036
kara – taczka	70	2	2,57	1	1949	1,963	0,044
kastlik – pudełko, skrzynka	535	6	4,87	7	1941	2,018	0,046
kerhow, kierchof – cmentarz	478	5	4,53	7	1955	2,291	0,052
keta – korale, ozdobny łańcuszek	132	2	2,90	1	1952	1,939	0,044
keta – łańcuch (od roweru)	43	2	2,43	1	1943	1,722	0,039
kibel, kiblik – wiadro	50	2	2,47	1	1949	1,792	0,041
kindermyjdla – opiekunka do dzieci	620	6	5,34	7	1946	2,039	0,046
kipa – niedopałek papierosa	348	4	3,85	1	1949	2,24	0,051
kiper – auto wywrotka	462	5	4,44	7	1938	2,235	0,051
kipnońć – przechylić się	198	3	3,14	1	1943	2,01	0,046
kipnońć – umrzeć	346	4	3,84	1	1949	2,079	0,047
kipować – strząsać popiół z papierosa, gasić papierosa	250	3	3,36	1	1955	2,152	0,049
kipować – wywracać	296	3	3,56	1	1945	2,145	0,049
kista – skrzynka	155	2	3,01	1	1949	2,066	0,047
klajd – suknia	281	3	3,51	1	1949	2,141	0,048
klank – dźwięk	217	3	3,22	1	1948	2,104	0,048
klank – warkot silnika	156	2	3,01	1	1953	2,008	0,045

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
klapaczka – packa na muchy	90	2	2,68	1	1943	2,026	0,046
klapka – łapka na myszy	324	4	3,72	1	1939	2,258	0,051
klapsznita – podwójna kromka chleba, kanapka	60	2	2,51	1	1957	1,804	0,041
klawiyr – pianino	483	5	4,55	7	1954	2,185	0,049
kloper – trzepaczka	268	3	3,46	1	1958	2,283	0,052
klopsztanga – trzepak	100	2	2,72	1	1952	1,95	0,044
klupać – pukać, trzepać	44	2	2,43	1	1955	1,662	0,038
knefel, kneflik – guzik, guziczek	63	2	2,53	1	1949	1,738	0,039
knif – sztuczka	165	2	3,04	1	1950	1,998	0,045
knipsaparat – aparat fotograficzny	635	6	5,53	7	1946	1,89	0,043
knipsować – fotografować, robić zdjęcia	548	6	4,92	7	1953	2,227	0,05
knobloch – czosnek	557	6	4,98	7	1942	2,125	0,048
knobloszka – parówka	591	6	5,15	7	1933	2,189	0,05
kocher – kuchenka elektryczna	227	3	3,26	1	1953	2,135	0,048
kofer – skrzynia, walizka	222	3	3,24	1	1949	2,032	0,046
konkastla, kołkastla – węglarka, pojemnik na węgiel przy piecu	247	3	3,34	1	1953	2,294	0,052
kopla – klamra od paska, sprzączka	560	6	4,99	7	1946	2,195	0,05
kopyrtka – fikołek, koziołek (przewrót gimnastyczny)	272	3	3,47	1	1952	2,094	0,047
kopyrtnońć – zrobić fikołka, koziołek	235	3	3,29	1	1935	1,956	0,044
korflasza – naczynie do fermentacji wina	649	7	5,44	7	1947	2,146	0,049
kracpuc – rodzaj tynku zewnętrznego na domach	570	6	5,05	7	1944	2,283	0,052
kragel, kragiel, kraglik – kołnierz	92	2	2,69	1	1952	1,905	0,043
krajzyga – piła tarczowa	259	3	3,42	1	1951	2,362	0,053
kranckuch – babka, ciasto drożdżowe, z posypką	633	6	5,51	7	1953	1,914	0,043
krauski – falbanki	501	5	4,67	7	1942	2,27	0,052
krauza, krauzka – słoik, słoiczek	29	2	2,33	1	1957	1,654	0,037

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
krepel – pączek	35	2	2,37	1	1950	1,697	0,038
krisbaum – choinka (bożonarodze-niowa)	484	5	4,56	7	1951	2,235	0,051
krojc – koniczynka, żołądź bądź trefl (kolor w kartach)	473	5	4,52	7	1949	2,299	0,052
krojc – krzyż	403	5	4,14	1	1937	2,242	0,051
krojc – skrzyżowanie	488	5	4,57	7	1943	2,201	0,05
krojcok – pół-Ślązak (a pół-nie)	241	3	3,31	1	1944	2,181	0,049
kronlojter – żyrandol, klosz na lampę	563	6	5,01	7	1941	2,201	0,05
kryka, kryczka – laska, laseczka	67	2	2,56	1	1946	1,816	0,041
kryklać – mazać, gryzmolić	139	2	2,92	1	1945	1,926	0,044
kukać – zaglądać	126	2	2,85	1	1949	1,793	0,041
kuklok – oczko, wizjer "judasz" w drzwiach	293	3	3,55	1	1955	2,373	0,054
kunsztiki – sztuczki, coś rewelacyjnego	629	6	5,44	7	1938	1,936	0,044
kusik, kusiol – buziak, całusek	197	3	3,13	1	1945	1,983	0,045
kyjza – ser (nie twaróg)	143	2	2,94	1	1950	1,939	0,044
lachać sie, lachnońć sie – śmiać się, zaśmiać się	318	4	3,66	1	1958	2,086	0,047
lacie, laćki, lacze – pantofle do-mowe	2	1	2,02	1	1955	1,543	0,035
lajbik – biustonosz	391	4	4,11	1	1948	2,225	0,05
lajera, lajerka – katarynka	504	5	4,70	7	1948	2,215	0,05
lajerman, lajermon – kataryniarz	638	6	5,55	7	1955	1,932	0,044
lajsta – listwa	254	3	3,37	1	1957	2,222	0,05
lajtong – rurociąg	527	6	4,82	7	1945	2,259	0,051
lak – cerata	564	6	5,01	7	1938	2,264	0,051
lak – farba	409	5	4,19	7	1950	2,24	0,051
lakszuły, lakszoły – lakierki, buty na wysoki połysk	555	6	4,96	7	1956	2,076	0,047
lałfka – oczko w pończosze	513	6	4,73	7	1951	2,339	0,053
lamyńcić – narzekać, skarżyć się	440	5	4,34	6	1944	2,061	0,047
larmo – awantura	22	2	2,27	1	1949	1,586	0,036

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
larmo – gwar, hałas	14	2	2,23	1	1948	1,568	0,036
larmować – hałasować	71	2	2,57	1	1945	1,755	0,04
lauba, lałba – altana	121	2	2,84	1	1955	2,093	0,047
lauba, lałba – ganek przy domu	118	2	2,81	1	1940	2,07	0,047
lauba, lałba – zadaszenie	282	3	3,51	1	1935	2,366	0,054
lauba, lałba – wiatrołap	236	3	3,29	1	1942	2,27	0,052
lazaret, lazaryt – szpital	436	5	4,32	6	1952	2,119	0,048
legnońć sie, lygnońć sie – położyć się	39	2	2,40	1	1958	1,689	0,038
libsta, lipsta – narzeczona	229	3	3,27	1	1954	2,042	0,046
lichsztrom – instalacja elektryczna 1-fazowa	657	7	5,58	7	1954	1,973	0,045
lilowy – fioletowy	237	3	3,29	1	1952	2,089	0,047
łobsztalować – zamówić	338	4	3,79	1	1948	2,156	0,049
łobsztalować – zaplanować	349	4	3,85	1	1941	2,153	0,049
łobsztalować – zarezerwować	326	4	3,73	1	1948	2,141	0,049
lojfer – dywanik, chodnik	416	5	4,24	7	1943	2,289	0,052
lojfer – ruchliwe dziecko	552	6	4,93	7	1935	2,192	0,05
łoklupać – opukać	208	3	3,19	1	1941	2,053	0,047
lomp – drań	276	3	3,50	1	1943	2,102	0,048
lompy – stare graty, niepotrzebne rzeczy	453	5	4,40	7	1947	2,202	0,05
lonty – stare ubrania, szmaty	554	6	4,95	7	1945	2,256	0,051
luft – powietrze	13	2	2,19	1	1950	1,519	0,034
luftbalon – dmuchany balonik	404	5	4,14	6	1946	2,147	0,049
luftbiksa – karabin-wiatrówka	384	4	4,05	1	1951	2,359	0,053
luftować – wietrzyć	23	2	2,27	1	1945	1,585	0,036
luftplompa – pompka rowerowa	378	4	4,02	1	1941	2,251	0,051
luftplompa – sprężarka	510	6	4,60	7	1944	2,319	0,053
lukać, luknońć – spoglądać, spojrzeć	294	3	3,55	1	1944	2,059	0,047
lukaty – z kręconymi włosami	148	2	2,97	1	1952	2,023	0,046
lutkolba – lutownica	474	5	4,52	7	1945	2,307	0,052
lyberka – wątrobianka	509	5	4,75	7	1939	2,183	0,05

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
lygać – kłaść się spać	128	2	2,87	1	1947	1,919	0,043
lyjberwoszt, lyberwoszt, leberwoszt – wątrobianka, pasztet	230	3	3,27	1	1958	2,191	0,05
lyjopard, lyopard – lampart	644	6	5,61	7	1948	1,754	0,04
lynsztanga, lungsztanga – kierownica od roweru	532	6	4,83	7	1952	2,294	0,052
macher – człowiek przedsiębiorczy	561	6	4,99	7	1943	2,056	0,047
macher – fachowiec	495	5	4,64	7	1934	2,128	0,048
majs – kukurydza	603	6	5,20	7	1945	2,166	0,049
majzel – przecinak	180	2	3,21	1	1949	2,317	0,052
makron – kokos	423	5	4,28	7	1945	2,436	0,055
makrony – ciastka kokosanki	166	2	3,04	1	1954	2,201	0,05
malc – karmel	558	6	4,98	7	1946	2,208	0,05
malckawa – kawa zbożowa	594	6	5,16	7	1949	2,063	0,047
manczester, manszester – sztruks	653	7	5,55	7	1955	1,979	0,045
manczestroki, manczestry – spodnie sztruksowe	664	7	5,66	7	1948	1,87	0,042
manczestrowy – sztruksowy	634	6	5,52	7	1947	1,967	0,045
mandle – migdały	388	4	4,09	1	1953	2,268	0,051
mantel – opona	475	5	4,52	7	1933	2,464	0,056
mantel – płaszcz	36	2	2,37	1	1945	1,651	0,037
mantel – pokrowiec	327	4	3,73	1	1942	2,35	0,053
mantelszyrca – gruby męski fartuch, ubranie ochronne	658	7	5,59	7	1949	1,959	0,044
maras – błoto, brud	20	2	2,24	1	1944	1,571	0,036
marasić – brudzić	15	2	2,23	1	1946	1,58	0,036
melka, mylka – zupa mleczna zatrzepana mąką	512	6	4,70	7	1950	2,273	0,051
miszmaszyna – betoniarka, mieszarka do betonu	549	6	4,92	7	1955	2,211	0,05
miszong, miszung – mieszanina	256	3	3,38	1	1959	2,095	0,047
mita – środek	636	6	5,54	7	1945	1,974	0,045
mostrich, mosztrich – musztarda	608	6	5,24	7	1945	2,12	0,048

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
mota – ćma	238	3	3,30	1	1946	2,26	0,051
mus (jak mus to mus) – konieczność	76	2	2,60	1	1946	1,755	0,04
muterka – nakrętka (do śruby)	469	5	4,49	7	1950	2,383	0,054
mycka – czapka	115	2	2,79	1	1951	1,846	0,042
myjna – grzywka	622	6	5,35	7	1946	2,138	0,048
myjtermas – miara, metr krawiecki	178	2	3,16	1	1949	2,24	0,051
mylzupa – zupa mleczna	503	5	4,68	7	1952	2,195	0,05
na zicher – na pewno	151	2	2,98	1	1953	1,909	0,043
nachtop, nachtopek – nocnik	220	3	3,23	1	1943	2,062	0,047
narychtować – przygotować	251	3	3,36	1	1948	2,086	0,047
nec – siatka	411	5	4,21	7	1949	2,314	0,052
neclik – kok	637	6	5,54	7	1939	1,944	0,044
nelki – goździki	588	6	5,14	7	1946	2,151	0,049
niyrychtig, nierychtiś – nienormalny	476	5	4,52	7	1950	2,152	0,049
no entlich – wreszcie	615	6	5,29	7	1951	2,024	0,046
nudelkula – wałek do ciasta	134	2	2,91	1	1954	2,049	0,046
nudelzupa – zupa, rosół z makaronem	201	3	3,15	1	1945	2,004	0,045
nudle – makaron	16	2	2,23	1	1949	1,593	0,036
nupel – smoczek	106	2	2,74	1	1949	1,912	0,043
oberiba, uberiba – kalarepa	210	3	3,20	1	1956	2,16	0,049
ojla, łojla – siniak pod okiem	354	4	3,89	1	1938	2,272	0,052
ojla, łojla – sowa	589	6	5,14	7	1944	2,201	0,05
ojla, łojla – złośnica, wariatka	585	6	5,13	7	1940	2,16	0,049
ołbajny – krzywe nogi, w kształcie litery "o"	546	6	4,91	7	1951	2,223	0,05
oły – krzywe nogi	355	4	3,89	1	1951	2,319	0,053
oma, ołma, omka, omeczka – babcia	146	2	2,95	1	1950	1,985	0,045
omszlag – mankiet	627	6	5,43	7	1940	2,053	0,047
omszlag – zakładka	613	6	5,28	7	1933	2,091	0,048
opa, ołpa, opka, opik – dziadek	199	3	3,14	1	1954	2,069	0,047

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
paket – paczka	288	3	3,53	1	1949	2,144	0,049
pakynchalter, pakynhalter – bagażnik	628	6	5,43	7	1949	1,988	0,045
pana – dziura w oponie, guma (w: złapać gumę)	10	1	2,25	1	1951	1,69	0,038
papyndekel – tektura	203	3	3,17	1	1954	2,072	0,047
pila – tabletka, pigułka	540	6	4,89	7	1946	2,193	0,05
placpatrony – kapiszony	414	5	4,22	7	1948	2,377	0,054
plajtnonć – zbankrutować, zamknąć interes	152	2	2,99	1	1951	1,957	0,044
platfus – płaskostopie	113	2	2,78	1	1954	1,896	0,043
plisynrok – spódnica plisowana (z zakładkami)	661	7	5,62	7	1949	1,913	0,043
preswoszt, preswuszt – salceson	260	3	3,42	1	1956	2,231	0,05
puc – tynk	364	4	3,94	1	1945	2,321	0,053
pucować – czyścić	24	2	2,27	1	1953	1,529	0,035
pucować – tynkować	269	3	3,46	1	1942	2,277	0,052
pucpapior – papier ścierny	381	4	4,03	1	1951	2,314	0,052
puding – budyń	64	2	2,53	1	1952	1,772	0,04
pukel, pukiel – garb	129	2	2,87	1	1946	1,929	0,044
pukeltasza – plecak	312	4	3,59	1	1947	2,091	0,047
pukeltasza – tornister	262	3	3,43	1	1945	2,086	0,047
puklaty – garbaty	149	2	2,97	1	1957	1,986	0,045
pultok, putek – indyk	582	6	5,11	7	1950	2,167	0,049
purtnońć – puścić bąka	263	3	3,43	1	1951	2,142	0,048
pyndzyjo – emerytura	275	3	3,49	1	1949	2,202	0,05
rachować – liczyć	135	2	2,91	1	1946	1,851	0,042
radiska – rzodkiewka	298	3	3,58	1	1953	2,261	0,051
raja – kolejka	206	3	3,18	1	1948	2,084	0,047
rajbetka – paca, packa, narzędzie murarskie (do równania tynku na ścianie)	368	4	3,96	1	1956	2,457	0,056
rajcować – wymądrzać się	398	4	4,17	1[a]	1947	2,223	0,05
rajcula – pyskula, pyskata	465	5	4,48	7	1944	2,192	0,05

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
rajfeszlos – zamek błyskawiczny	400	4	4,20	7	1946	2,363	0,054
rajtować – jeździć konno	520	6	4,79	7	1940	2,243	0,051
rajza – podróż	244	3	3,32	1	1950	2,063	0,047
rajzować – podróżować	283	3	3,51	1	1947	2,101	0,048
rajzyfiber – zdenerwowanie przed podróżą	175	2	3,14	1	1953	2,197	0,05
rałs! – wynocha, odejdź, idź sobie!	196	3	3,11	1	1953	1,948	0,044
rant – brzeg czegoś	45	2	2,43	1	1948	1,718	0,039
rant – rów	174	2	3,10	1	1938	2,178	0,049
rechtor, rechtorka – nauczyciel, nauczycielka	472	5	4,50	6	1954	2,076	0,047
richtig, rychtig, richtiś – naprawdę	83	2	2,64	1	1957	1,778	0,04
rojber – psotnik, chuligan	120	2	2,83	1	1955	1,84	0,042
roler – hulajnoga	640	6	5,59	7	1941	1,903	0,043
rolszuły – wrotki	454	5	4,40	7	1950	2,22	0,05
romel – plac odpustowy (miejsce gdzie są karuzele, strzelnice)	647	7	5,36	7	1948	2,164	0,049
rychtować – przygotowywać	104	2	2,73	1	1950	1,802	0,041
sak – siatka, torba, worek	536	6	4,87	7	1942	2,108	0,048
snople – cieknące kozy z nosa	497	5	4,65	7	1946	2,297	0,052
snople – katar	528	6	4,82	7	1943	2,263	0,051
stalbeszta – szczotka druciana	547	6	4,91	7	1940	2,252	0,051
szac – narzeczony	223	3	3,24	1	1952	2,101	0,048
szaket – marynarka	204	3	3,17	1	1948	2,095	0,047
szałfynster – okno wystawowe	498	5	4,65	7	1946	2,279	0,052
szalter – załącznik prądu, włącznik światła	218	3	3,22	1	1951	2,185	0,049
szampinioki – pieczarki	641	6	5,59	7	1950	1,89	0,043
szel – poduszka, dzwonek bądź karo (kolor w kartach)	524	6	4,80	7	1948	2,337	0,053
szeslong, szezlong – tapczan	377	4	4,00	1	1953	2,156	0,049
szipa – szufla	333	4	3,77	1	1951	2,343	0,053
szisbuda – strzelnica	541	6	4,89	7	1953	2,231	0,05

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
szlagbal – piłka do palanta lub palant (dyscyplina sportowa)	674	7	5,88	7	1953	1,747	0,04
szlajać sie – włóczyć się	73	2	2,58	1	1949	1,676	0,038
szlajer – welon	562	6	4,99	7	1939	2,215	0,05
szlajfa, szlajfka – wstążka	109	2	2,75	1	1949	1,839	0,042
szłapa – noga, stopa	101	2	2,72	1	1956	1,763	0,04
szłapcug – chodzenie pieszo	573	6	5,06	7	1945	2,126	0,048
szlic – rozcięcie w spódnicy	424	5	4,28	7	1952	2,322	0,053
szlips – krawat	521	6	4,79	7	1943	2,269	0,051
szlojder – proca	242	3	3,31	1	1946	2,274	0,052
szlokzana, szlafzana, szlagzana – bita śmietana	505	5	4,70	7	1952	2,231	0,051
szlus – koniec	211	3	3,20	1	1953	2	0,045
szmaterlok – motyl	339	4	3,79	1	1952	2,128	0,048
sznaps – kieliszek wódki	140	2	2,92	1	1952	1,93	0,044
sznaps – wódka	167	2	3,04	1	1946	1,965	0,045
sznit – rozcięcie	340	4	3,79	1	1947	2,148	0,049
sznit – wzór	443	5	4,36	7	1943	2,224	0,05
sznit – krój	417	5	4,25	7	1944	2,205	0,05
sznita, sznitka – kanapka	56	2	2,50	1	1961	1,73	0,039
sznita, sznitka – kromka chleba	48	2	2,44	1	1948	1,693	0,038
sznitbony – fasolka szparagowa	466	5	4,48	7	1953	2,366	0,054
sznitloch, sznitlok – szczypiorek	382	4	4,03	7	1955	2,312	0,052
sznupać – pociągać nosem	306	3	3,63	1	1947	2,209	0,05
sznupać – szukać	95	2	2,70	1	1951	1,768	0,04
sznuptabaka – tytoń do wąchania	448	5	4,38	6	1950	2,262	0,051
sznuptuch, sznuptychla – chusteczka do nosa	525	6	4,81	7	1956	2,123	0,048
szolka – filiżanka, kubek	96	2	2,70	1	1954	1,834	0,041
szpajza – typ deseru, rodzaj leguminy	321	4	3,71	1	1949	2,365	0,054
szpaner – człowiek robiący coś na pokaz	168	2	3,05	1	1949	2,008	0,045
szpaner – napinacz mechaniczny	491	5	4,59	7	1934	2,324	0,053

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
szpangi – wsuwki do włosów, spinki	369	4	3,96	1	1950	2,255	0,051
szpanong – napięcie w elektro-technice	652	7	5,54	7	1939	1,977	0,045
szpanować – napinać, naciągać	200	3	3,14	1	1945	2,043	0,046
szpas – żart	308	3	3,66	1	1948	2,182	0,049
szpasownik – dowcipniś	623	6	5,41	7	1938	1,881	0,043
szperplata – dykta, sklejka	438	5	4,33	7	1947	2,38	0,054
szpicpapior – papier ścierny	565	6	5,01	7	1936	2,206	0,05
szpil – mecz	225	3	3,25	1	1943	2,142	0,049
szporobliwy – oszczędny	301	3	3,60	1	1948	2,138	0,048
szporować – oszczędzać	33	2	2,36	1	1948	1,64	0,037
szprajcnońć sie, szprajcować się – buntować się	580	6	5,09	7	1954	2,129	0,048
szprajcnońć sie, szprajcować się – upominać się	616	6	5,29	7	1952	2,076	0,047
szprajcnońć sie, szprajcować się – wykłócać się	598	6	5,17	7	1943	2,068	0,047
szpyjna – drzazga	663	7	5,64	7	1943	1,967	0,045
szpyndlik – szpilka	300	3	3,59	1	1942	2,279	0,052
szpyrhok – wytrych	600	6	5,18	7	1947	2,17	0,049
szrank, szranczek – szafa, szafka	102	2	2,72	1	1952	1,844	0,042
szraubincjer, szrałbincjer – śrubokręt	420	5	4,26	7	1957	2,371	0,054
sztabdeka – kołdra	550	6	4,92	7	1941	2,174	0,049
sztalować – planować	334	4	3,77	1	1947	2,148	0,049
sztalować – zamawiać	328	4	3,73	1	1948	2,185	0,05
sztamfer – ubijak	452	5	4,39	7	1953	2,344	0,053
sztamfować – ubijać	374	4	3,98	1	1952	2,324	0,053
sztarksztrom – instalacja elektryczna 3-fazowa	668	7	5,77	7	1943	1,828	0,041
sztekdołza – gniazdko elektryczne	571	6	5,05	7	1937	2,207	0,05
szteker – wtyczka do prądu	171	2	3,09	1	1946	2,132	0,048
szterować – drażnić	169	2	3,05	1	1946	2,024	0,046

Items	*Rang nach 1. Median 2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
sztof – materiał, dzianina	387	4	4,08	7	1945	2,305	0,052
sztomel – niedopałek papierosa	518	6	4,78	7	1942	2,317	0,053
sztopować – cerować	392	4	4,11	1	1938	2,284	0,052
sztopować – zatrzymywać	342	4	3,80	1	1946	2,122	0,048
sztrachecle, sztrajchecle – zapałki	350	4	3,87	1	1952	2,293	0,052
sztrajchować – malować	463	5	4,46	7	1955	2,277	0,051
sztrekować – przeciągać się	412	5	4,21	7	1948	2,248	0,051
sztrom – prąd	161	2	3,03	1	1951	2,017	0,046
sztrucla – chałka drożdżowa	286	3	3,52	1	1951	2,142	0,049
sztrykować – robić na drutach	84	2	2,64	1	1947	1,875	0,043
sztympel – pieczątka	186	3	3,03	1	1942	1,978	0,045
sztyngel – łodyga, szypułka	444	5	4,36	7	1943	2,33	0,053
sztynks – smród	673	7	5,84	7	1944	1,781	0,04
szupa – łupina	614	6	5,28	7	1939	2,158	0,049
szus – ktoś szybki	421	5	4,26	7	1944	2,256	0,051
szusblech, szuszblech – błotnik	429	5	4,30	7	1950	2,391	0,054
szusować – szybko jechać	292	3	3,54	1	1945	2,025	0,046
szwajsfus – śmierdząca noga, grzybica nóg	202	3	3,15	1	1950	2,012	0,046
szwigrowie – teściowie	574	6	5,06	7	1942	2,116	0,048
szwong – zamach, rozbieg	310	3,5	3,68	1	1948	2,199	0,05
szychta – dniówka, dzień pracy	21	2	2,26	1	1952	1,599	0,036
szykowny – ładny, elegancki	105	2	2,73	1	1954	1,729	0,039
szynk – bar, pijalnia piwa	249	3	3,35	1	1950	2,072	0,047
tabaka – tytoń	153	2	2,99	1	1949	2,006	0,045
tablet – taca	386	4	4,07	1	1950	2,306	0,052
tajla – część	252	3	3,36	1	1944	2,176	0,049
tanksztela – stacja benzynowa	25	2	2,27	1	1942	1,629	0,037
tasia, tasza – torba	30	2	2,33	1	1951	1,603	0,036
taszka – torebka damska	77	2	2,60	1	1955	1,795	0,041
taszlampa – lampa kieszonkowa	248	3	3,34	1	1951	2,179	0,049
taszyntuch – chusteczka higieniczna	335	4	3,77	1	1952	2,211	0,05

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
tej, tyj – herbata	221	3	3,23	1	1943	1,965	0,045
tepich – dywan	430	5	4,30	7	1953	2,248	0,051
tera – smoła	183	2	3,32	1	1957	2,314	0,052
terować – smołować	277	3	3,50	1	1947	2,372	0,054
tinta – atrament	581	6	5,09	7	1953	2,129	0,048
tintynfas – kałamarz	683	7	6,04	7	1947	1,616	0,037
topek – nocnik	209	3	3,19	1	1961	2,082	0,047
trefić (się) – spotkać (się)	136	2	2,91	1	1950	1,947	0,044
trit – dywanik	609	6	5,25	7	1943	2,199	0,05
trit – wycieraczka wejściowa	590	6	5,14	7	1947	2,28	0,052
tubera – gruźlica, ostry kaszel	325	4	3,72	1	1949	2,267	0,051
tuberok – gruźlik, człowiek kaszlący	345	4	3,82	1	1947	2,269	0,051
tulpa – tulipan	485	5	4,56	7	1947	2,279	0,052
tunszuły – tenisówki	630	6	5,45	7	1939	1,926	0,044
tygel, tyglik – rondel, rondelek, patelnia	162	2	3,03	1	1947	2,065	0,047
tyta, tytka – papierowa torebka	61	2	2,51	1	1951	1,784	0,04
tyta, tytka – róg obfitości (dla pierwszoklasisty)	11	1	2,32	1	1952	1,75	0,04
umsztajgyn – przesiadka	682	7	6,03	7	1943	1,606	0,036
usnoplany – zakatarzony	604	6	5,20	7	1940	2,088	0,047
usznupany – ubrudzony (na twarzy)	425	5	4,29	6	1942	2,144	0,049
wachować, uwachować – pilnować, upilnować	157	2	3,01	1	1955	1,999	0,045
wachtyrz – stróż, dozorca	344	4	3,81	1	1948	2,26	0,051
walkować – maglować	517	6	4,77	7	1937	2,205	0,05
walkownia – magiel	599	6	5,17	7	1946	2,17	0,049
wancka – pluskwa, pchła	375	4	3,98	1	1949	2,274	0,052
wander – podróż, wędrówka	605	6	5,22	7	1938	2,012	0,046
wandertasza – plecak	617	6	5,30	7	1942	1,974	0,045
wandertasza – torba podróżna	612	6	5,27	7	1936	1,954	0,044
wandrus – wędrowiec, podróżnik	595	6	5,16	7	1939	2,055	0,047

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
waserwoga – poziomica	40	2	2,40	1	1948	1,832	0,042
waszbret – tarka do prania	405	5	4,15	1	1950	2,315	0,052
waszkorb – kosz wiklinowy (na pranie noszone do magla)	432	5	4,31	7	1959	2,318	0,052
waszkuchnia – kuchnia do prania lub na co dzień	439	5	4,33	6	1958	2,261	0,051
waszpek – miednica, miska	492	5	4,59	7	1945	2,228	0,051
weksle – przekwitanie (u kobiet)	182	2	3,29	1	1949	2,274	0,051
wela, wele – loki, pokręcone włosy, fryzura	122	2	2,84	1	1951	1,823	0,041
wertiko – komoda, szafka	575	6	5,07	7	1954	2,132	0,048
westa – kamizelka	231	3	3,28	1	1950	2,1	0,048
weta – zakład o coś	347	4	3,84	1	1941	2,208	0,05
wetnońć się – założyć się	366	4	3,95	1	1951	2,205	0,05
wic – żart, kawał, dowcip	107	2	2,74	1	1951	1,985	0,045
wihajster – przyrząd (z nieznaną nazwą, słowo joker)	154	2	3,00	1	1949	2,072	0,047
wihajster – wytrych	287	3	3,52	1	1936	2,207	0,05
winerki – cienkie parówki	150	2	2,97	1	1954	2,071	0,047
winkel, winkiel – róg	80	2	2,61	1	1957	1,76	0,04
winkel, winkiel – zakręt	91	2	2,68	1	1950	1,806	0,041
woszt, wuszt – kiełbasa	72	2	2,57	1	1948	1,771	0,04
wosztlik, wusztlik – kiełbaska	93	2	2,69	1	1957	1,835	0,041
wyglancowany – odświętnie ubrany	193	3	3,09	1	1951	1,952	0,044
wyglancowany – wyczyszczony, błyszczący	85	2	2,64	1	1951	1,709	0,039
wyklupać – wytrzepać	103	2	2,72	1	1951	1,845	0,042
wysztudiyrować – wymyślić coś, wykombinować	566	6	5,02	7	1952	1,981	0,045
yfner – otwieracz do słoików, konserw lub butelek	654	7	5,55	7	1949	1,993	0,045
yjzel – osioł	506	5	4,70	7	1948	2,245	0,051
yjzka, yjzyszula – eska (szkoła o obniżonych wymaganiach pedagogicznych)	677	7	5,91	7	1939	1,764	0,04

Items	*Rang nach* *1. Median* *2. AM*	*Median*	*AM*	*Modus*	*Gültig von 1964*	*StA.*	*StF AM*
ynta – kaczka	601	6	5,19	7	1945	2,155	0,049
ynta, yntka – upadek, skok do wody	401	4	4,20	7	1943	2,273	0,052
zecaj – jajko sadzone	576	6	5,08	7	1948	2,26	0,051
zegowek, zegłowek[13] – poduszka	137	2	2,91	1	1956	1,949	0,044
zelter – woda sodowa, woda mineralna	341	4	3,79	1	1955	2,293	0,052
zesel, zeslik – fotel	544	6	4,90	7	1940	2,148	0,049
zic – siedzenie (m. in. w rowerze)	130	2	2,87	1	1952	1,921	0,043
zicherka – agrafka	123	2	2,84	1	1947	1,93	0,044
zicherong – bezpiecznik	274	3	3,48	1	1947	2,288	0,052
zicnońć – usiąść	266	3	3,45	1	1949	2,055	0,047
zokel – lamperia	358	4	3,91	1	1949	2,388	0,054
zoki – skarpetki	195	3	3,10	1	1944	2,052	0,047
zola – limo, podbite oko	320	4	3,69	1	1943	2,237	0,051
zola – podeszwa	226	3	3,25	1	1947	2,057	0,047
zolować – robić lub naprawiać podeszwy w butach	408	5	4,18	1	1952	2,272	0,051
zołza – sos	88	2	2,65	1	1950	1,851	0,042
zonynbrele – okulary słoneczne	445	5	4,36	7	1950	2,243	0,051
zorta – gatunek, odmiana	289	3	3,53	1	1948	2,16	0,049
zowizo, zołwizo, zoł wi zoł – mimo wszystko, tak czy tak, tak czy inaczej	379	4	4,02	1	1955	2,215	0,05
zymfciok – słoik po musztardzie	431	5	4,30	7	1941	2,286	0,052
zymft, zynft – musztarda	273	3	3,47	1	1954	2,195	0,05
żymła – bułka	116	2	2,79	1	1953	1,876	0,042
żymlok – bułczanka	12	1	2,38	1	1956	1,913	0,043

[13] Irrtümlich berücksichtigtes Wort, vgl. Teil 4 unter *Z.* – Słowo uwzględniono tu przez pomyłkę, por. część 4 pod *Z.*

3.2. Nach Frequenz sortierte Darstellung – Uporządkowanie według częstotliwości

Dies ist ein Fragment aus der Liste in 3.1, wobei die Reihenfolge durch den Rang bestimmt ist, d.h. durch die subjektive Häufigkeit, sortiert erstens nach Median (Med.) und bei Items mit gleichem Median nach arithmetischem Mittel (AM). Beide Lagemaße sind aus Gründen der Transparenz auch angegeben.

Jest to wycinek listy z rozdziału 3.1, w którym kolejność jest określona przez rangę, tj. przez subiektywną częstotliwość. Leksemy uszeregowane zostały według mediany (Med.), a następnie – dla jednostek o tej samej medianie – wg średniej arytmetycznej (AM). Aby zachować przejrzystość, obie wielkości również zostały wskazane.

Items	***Rang***	***Med.***	***AM***
ja – tak (potwierdzenie)	1	1	1,68
lacie, laćki, lacze – pantofle domowe	2	1	2,02
cygarety, cigarety – papierosy	3	1	2,06
hasiok – śmietnik	4	1	2,07
brele, bryle – okulary	5	1	2,09
familok – stara śląska kamienica (najczęściej z czerwonej cegły)	6	1	2,10
fara – probostwo, plebania	7	1	2,14
farorz, farorzyczek – proboszcz, ksiądz	8	1	2,14
kapuca – kaptur	9	1	2,16
pana – dziura w oponie, guma (w: złapać gumę)	10	1	2,25
tyta, tytka – róg obfitości (dla pierwszoklasisty)	11	1	2,32
żymlok – bułczanka	12	1	2,38
luft – powietrze	13	2	2,19
larmo – gwar, hałas	14	2	2,23
marasić – brudzić	15	2	2,23
nudle – makaron	16	2	2,23
ancug – garnitur	17	2	2,24

Items	***Rang***	***Med.***	***AM***
hajcować – palić w piecu, rozpalać ogień	18	2	2,24
kant – krawędź	19	2	2,24
maras – błoto, brud	20	2	2,24
szychta – dniówka, dzień pracy	21	2	2,26
larmo – awantura	22	2	2,27
luftować – wietrzyć	23	2	2,27
pucować – czyścić	24	2	2,27
tanksztela – stacja benzynowa	25	2	2,27
gruba – kopalnia	26	2	2,30
gładko – ślisko	27	2	2,31
fajrant – koniec roboty	28	2	2,32
krauza, krauzka – słoik, słoiczek	29	2	2,33
tasia, tasza – torba	30	2	2,33
bal, bala – piłka	31	2	2,35
glaca – łysina	32	2	2,36
szporować – oszczędzać	33	2	2,36
brutfanka, brytfanka – garnek do pieczenia mięsa	34	2	2,37
krepel – pączek	35	2	2,37
mantel – płaszcz	36	2	2,37

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
biglować – prasować	37	2	2,38
gardiny, gardinki – firany, firanki	38	2	2,38
legnońć sie, lygnońć sie – położyć się	39	2	2,40
waserwoga – poziomica	40	2	2,40
gybis, gyjbis – sztuczna szczęka	41	2	2,42
bajtel, bajtle, bajtlik – dziecko	42	2	2,43
keta – łańcuch (od roweru)	43	2	2,43
klupać – pukać, trzepać	44	2	2,43
rant – brzeg czegoś	45	2	2,43
cug – ciąg w kominie	46	2	2,44
fusbal – piłka nożna	47	2	2,44
sznita, sznitka – kromka chleba	48	2	2,44
dekel, dekiel – wieko, pokrywa	49	2	2,46
kibel, kiblik – wiadro	50	2	2,47
ała! – boli! (okrzyk z bólu)	51	2	2,48
bombon – cukierek	52	2	2,48
gelynder – poręcz	53	2	2,48
gulik – kanał ściekowy, kratka ściekowa, wlew do kanalizacji	54	2	2,48
hasi, hasie – popiół, śmieci	55	2	2,49
sznita, sznitka – kanapka	56	2	2,50
blaza – odcisk	57	2	2,51
chichrać – śmiać się	58	2	2,51
hyc, hic, hica – upał, skwar	59	2	2,51
klapsznita – podwójna kromka chleba, kanapka	60	2	2,51

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
tyta, tytka – papierowa torebka	61	2	2,51
ała (mieć ała) – być głupim, głupkowatym, wariatem	62	2	2,53
knefel, kneflik – guzik, guziczek	63	2	2,53
puding – budyń	64	2	2,53
kapnońć sie – zrozumieć, zorientować się	65	2	2,54
glancować – polerować (czyścić)	66	2	2,56
kryka, kryczka – laska, laseczka	67	2	2,56
autobana – autostrada	68	2	2,57
futrować – karmić zwierzęta	69	2	2,57
kara – taczka	70	2	2,57
larmować – hałasować	71	2	2,57
woszt, wuszt – kiełbasa	72	2	2,57
szlajać sie – włóczyć się	73	2	2,58
fet – tłuszcz, smalec	74	2	2,60
fol – pełno	75	2	2,60
mus (jak mus to mus) – konieczność	76	2	2,60
taszka – torebka damska	77	2	2,60
bajtel, bajtle, bajtlik – chłopiec	78	2	2,61
glanc – wysoki połysk	79	2	2,61
winkel, winkiel – róg	80	2	2,61
flek – plama	81	2	2,63
halba, halbka – pół litra (wódki)	82	2	2,64
richtig, rychtig, richtiś – naprawdę	83	2	2,64
sztrykować – robić na drutach	84	2	2,64

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
wyglancowany – wyczyszczony, błyszczący	85	2	2,64
colsztok – miara (do składania)	86	2	2,65
cug – pociąg	87	2	2,65
zołza – sos	88	2	2,65
ancug – ubranie	89	2	2,67
klapaczka – packa na muchy	90	2	2,68
winkel, winkiel – zakręt	91	2	2,68
kragel, kragiel, kraglik – kołnierz	92	2	2,69
wosztlik, wusztlik – kiełbaska	93	2	2,69
geburstag, gyburstag – urodziny	94	2	2,70
sznupać – szukać	95	2	2,70
szolka – filiżanka, kubek	96	2	2,70
anwajong – oblewanie nowego domu, mieszkania	97	2	2,71
durch, durś – ciągle	98	2	2,71
cufal – przypadek	99	2	2,72
klopsztanga – trzepak	100	2	2,72
szłapa – noga, stopa	101	2	2,72
szrank, szranczek – szafa, szafka	102	2	2,72
wyklupać – wytrzepać	103	2	2,72
rychtować – przygotowywać	104	2	2,73
szykowny – ładny, elegancki	105	2	2,73
nupel – smoczek	106	2	2,74
wic – żart, kawał, dowcip	107	2	2,74
gynał – w sam raz, dokładnie	108	2	2,75
szlajfa, szlajfka – wstążka	109	2	2,75
blaza – pęcherz	110	2	2,76
badki, batki – kąpielówki, majtki	111	2	2,77
bigel – wieszak na ubrania	112	2	2,77
platfus – płaskostopie	113	2	2,78
byfyj, bifyj – kredens	114	2	2,79
mycka – czapka	115	2	2,79
żymła – bułka	116	2	2,79
geszynk, gyszynk – prezent	117	2	2,81
lauba, lałba – ganek przy domu	118	2	2,81
deka, deczka – koc	119	2	2,82
rojber – psotnik, chuligan	120	2	2,83
lauba, lałba – altana	121	2	2,84
wela, wele – loki, pokręcone włosy, fryzura	122	2	2,84
zicherka – agrafka	123	2	2,84
fojera, fojerka – ognisko	124	2	2,85
hajcnonć – rozpalić ogień, podpalić	125	2	2,85
kukać – zaglądać	126	2	2,85
buła – wypukłość, guz, opuchlizna	127	2	2,87
lygać – kłaść się spać	128	2	2,87
pukel, pukiel – garb	129	2	2,87
zic – siedzenie (m. in. w rowerze)	130	2	2,87
deklik – wieczko, pokrywka	131	2	2,90
keta – korale, ozdobny łańcuszek	132	2	2,90
gardinsztanga – karnisz	133	2	2,91

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
nudelkula – wałek do ciasta	134	2	2,91
rachować – liczyć	135	2	2,91
trefić (się) – spotkać (się)	136	2	2,91
zegowek, zegłowek[14] – poduszka	137	2	2,91
bratkartofle – smażone ziemniaki	138	2	2,92
kryklać – mazać, gryzmolić	139	2	2,92
sznaps – kieliszek wódki	140	2	2,92
deka, deczka – narzuta	141	2	2,93
hercklekoty – trwoga, szybsze bicie serca, kołatanie serca	142	2	2,94
kyjza – ser (nie twaróg)	143	2	2,94
fertich, fertig, fertichś, fertiś – gotowe, zrobione	144	2	2,95
futer – pokarm (dla zwierząt)	145	2	2,95
oma, ołma, omka, omeczka – babcia	146	2	2,95
bonclok – garnek, garnek gliniany	147	2	2,97
lukaty – z kręconymi włosami	148	2	2,97
puklaty – garbaty	149	2	2,97
winerki – cienkie parówki	150	2	2,97
na zicher – na pewno	151	2	2,98
plajtnonć – zbankrutować, zamknąć interes	152	2	2,99
tabaka – tytoń	153	2	2,99

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
wihajster – przyrząd (z nieznaną nazwą, słowo joker)	154	2	3,00
kista – skrzynka	155	2	3,01
klank – warkot silnika	156	2	3,01
wachować, uwachować – pilnować, upilnować	157	2	3,01
binder – krawat	158	2	3,02
aszynbecher, aszimbecher – popielniczka	159	2	3,03
jakla, jakelka – bluza	160	2	3,03
sztrom – prąd	161	2	3,03
tygel, tyglik – rondel, rondelek, patelnia	162	2	3,03
gerować – fermentować	163	2	3,04
hauskyjza – ser domowy	164	2	3,04
knif – sztuczka	165	2	3,04
makrony – ciastka kokosanki	166	2	3,04
sznaps – wódka	167	2	3,04
szpaner – człowiek robiący coś na pokaz	168	2	3,05
szterować – drażnić	169	2	3,05
fana, fanka – chorągiew, chorągiewka	170	2	3,08
szteker – wtyczka do prądu	171	2	3,09
bana – kolej	172	2	3,10
fojercojg – zapalniczka	173	2	3,10
rant – rów	174	2	3,10
rajzyfiber – zdenerwowanie przed podróżą	175	2	3,14
bana – tramwaj	176	2	3,15
gipsdeka – sufit	177	2	3,15

[14] Vgl. Anmerkung 11 – por. przypis 11.

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
myjtermas – miara, metr krawiecki	178	2	3,16
brecha – łom	179	2	3,19
majzel – przecinak	180	2	3,21
flance – sadzonki roślin	181	2	3,27
weksle – przekwitanie (u kobiet)	182	2	3,29
tera – smoła	183	2	3,32
blank – zupełnie, całkiem	184	2,5	3,06
frela, frelka – dziewczyna, dziewczynka	185	3	3,01
sztympel – pieczątka	186	3	3,03
fater – ojciec	187	3	3,06
familijo – rodzina	188	3	3,07
glacaty – łysy	189	3	3,08
cyferblat – tarcza zegarowa	190	3	3,09
fachman, fachmon – fachowiec	191	3	3,09
jakla, jakelka – żakiet	192	3	3,09
wyglancowany – odświętnie ubrany	193	3	3,09
dać kusika – pocałować	194	3	3,10
zoki – skarpetki	195	3	3,10
rałs! – wynocha, odejdź, idź sobie!	196	3	3,11
kusik, kusiol – buziak, całusek	197	3	3,13
kipnońć – przechylić się	198	3	3,14
opa, ołpa, opka, opik – dziadek	199	3	3,14
szpanować – napinać, naciągać	200	3	3,14
nudelzupa – zupa, rosół z makaronem	201	3	3,15
szwajsfus – śmierdząca noga, grzybica nóg	202	3	3,15

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
papyndekel – tektura	203	3	3,17
szaket – marynarka	204	3	3,17
bajsnońć – ugryźć	205	3	3,18
raja – kolejka	206	3	3,18
fajer – impreza	207	3	3,19
łoklupać – opukać	208	3	3,19
topek – nocnik	209	3	3,19
oberiba, uberiba – kalarepa	210	3	3,20
szlus – koniec	211	3	3,20
arbajancug, arbajtancug, arbazancug – ubranie robocze	212	3	3,21
bajs – ugryzienie (kogoś / czegoś)	213	3	3,21
biksa, bikska – puszka, konserwa	214	3	3,21
flinta – strzelba, karabin	215	3	3,22
herszlag – zawał	216	3	3,22
klank – dźwięk	217	3	3,22
szalter – załącznik prądu, włącznik światła	218	3	3,22
brylok, brylaty – okularnik, noszący okulary	219	3	3,23
nachtop, nachtopek – nocnik	220	3	3,23
tej, tyj – herbata	221	3	3,23
kofer – skrzynia, walizka	222	3	3,24
szac – narzeczony	223	3	3,24
kamerlik – komórka, małe pomieszczenie	224	3	3,25
szpil – mecz	225	3	3,25
zola – podeszwa	226	3	3,25
kocher – kuchenka elektryczna	227	3	3,26
heft – zeszyt	228	3	3,27

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
libsta, lipsta – narzeczona	229	3	3,27
lyjberwoszt, lyberwoszt, leberwoszt – wątrobianka, pasztet	230	3	3,27
westa – kamizelka	231	3	3,28
bajs – kęs	232	3	3,29
bojtel – woreczek	233	3	3,29
cufalym – przez przypadek	234	3	3,29
kopyrtnońć – zrobić fikołka, koziołek	235	3	3,29
lauba, lałba – wiatrołap	236	3	3,29
lilowy – fioletowy	237	3	3,29
mota – ćma	238	3	3,30
fajer – święto, dzień wolny od pracy	239	3	3,31
giskana – polewaczka, podlewaczka	240	3	3,31
krojcok – pół-Ślązak (a pół-nie)	241	3	3,31
szlojder – proca	242	3	3,31
hawerfloki, haberfloki – płatki owsiane	243	3	3,32
rajza – podróż	244	3	3,32
fliger – samolot	245	3	3,34
geltag – wypłata	246	3	3,34
konkastla, kołkastla – węglarka, pojemnik na węgiel przy piecu	247	3	3,34
taszlampa – lampa kieszonkowa	248	3	3,34
szynk – bar, pijalnia piwa	249	3	3,35
kipować – strząsać popiół z papierosa, gasić papierosa	250	3	3,36
narychtować – przygotować	251	3	3,36

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
tajla – część	252	3	3,36
heklować – szydełkować	253	3	3,37
lajsta – listwa	254	3	3,37
gywera, giwera – karabin	255	3	3,38
miszong, miszung – mieszanina	256	3	3,38
fajrować – świętować	257	3	3,40
grajfka – zręczność, umiejętność robienia czegoś	258	3	3,41
krajzyga – piła tarczowa	259	3	3,42
preswoszt, preswuszt – salceson	260	3	3,42
bojtlik, bojtliczek – portmonetka	261	3	3,43
pukeltasza – tornister	262	3	3,43
purtnońć – puścić bąka	263	3	3,43
fedra – sprężyna	264	3	3,44
fojerman, fojermon – strażak	265	3	3,45
zicnońć – usiąść	266	3	3,45
banhof – stacja kolejowa, dworzec kolejowy	267	3	3,46
kloper – trzepaczka	268	3	3,46
pucować – tynkować	269	3	3,46
ajntopf, ańtopf – gęsta zupa (jako obiad jednodaniowy)	270	3	3,47
forhang, forchangi – zasłona, zasłony	271	3	3,47
kopyrtka – fikołek, koziołek (przewrót gimnastyczny)	272	3	3,47
zymft, zynft – musztarda	273	3	3,47
zicherong – bezpiecznik	274	3	3,48

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
pyndzyjo – emerytura	275	3	3,49
lomp – drań	276	3	3,50
terować – smołować	277	3	3,50
blyndować – oślepiać, świecić komuś w oczy	278	3	3,51
chichry – śmiechy	279	3	3,51
kamela – wielbłąd	280	3	3,51
klajd – suknia	281	3	3,51
lauba, lałba – zadaszenie	282	3	3,51
rajzować – podróżować	283	3	3,51
cuzamyn – razem	284	3	3,52
dinks – takie coś (słowo joker)	285	3	3,52
sztrucla – chałka drożdżowa	286	3	3,52
wihajster – wytrych	287	3	3,52
paket – paczka	288	3	3,53
zorta – gatunek, odmiana	289	3	3,53
bajsnonć – skosztować	290	3	3,54
hyngel, hyngiel – uchwyt	291	3	3,54
szusować – szybko jechać	292	3	3,54
kuklok – oczko, wizjer "judasz" w drzwiach	293	3	3,55
lukać, luknońć – spoglądać, spojrzeć	294	3	3,55
dekel, dekiel – rozum	295	3	3,56
kipować – wywracać	296	3	3,56
bronotny – brązowy	297	3	3,58
radiska – rzodkiewka	298	3	3,58
ajnfart – brama wjazdowa, przejazdowa, przejście	299	3	3,59
szpyndlik – szpilka	300	3	3,59

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
szporobliwy – oszczędny	301	3	3,60
kalfas – pojemnik do mieszania zaprawy cementowej	302	3	3,61
glajzy – szyny, tory kolejowe	303	3	3,62
fora – wóz	304	3	3,63
glacoń – łysy	305	3	3,63
sznupać – pociągać nosem	306	3	3,63
bajtlik – portfel	307	3	3,64
szpas – żart	308	3	3,66
ajerkuchy – naleśniki, racuchy	309	3	3,68
szwong – zamach, rozbieg	310	3,5	3,68
cycyhalter, cycynhalter – biustonosz	311	4	3,58
pukeltasza – plecak	312	4	3,59
herc – czerwone serce, czerwień bądź kier (kolor w kartach)	313	4	3,60
bojtlik, bojtliczek – torebka	314	4	3,61
kapa, kapka – nakrycie	315	4	3,62
briftasza – torba, teczka na dokumenty (m.in. noszona przez listonoszy)	316	4	3,65
glancować – ubierać się odświętnie	317	4	3,65
lachać sie, lachnońć sie – śmiać się, zaśmiać się	318	4	3,66
kamrat – kolega	319	4	3,69
zola – limo, podbite oko	320	4	3,69
szpajza – typ deseru, rodzaj leguminy	321	4	3,71
erbnyć, erbnonć – dostać	322	4	3,72

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
heftnonć – zafastrygować coś (wstępnie złączyć lub pospawać)	323	4	3,72
klapka – łapka na myszy	324	4	3,72
tubera – gruźlica, ostry kaszel	325	4	3,72
łobsztalować – zarezerwować	326	4	3,73
mantel – pokrowiec	327	4	3,73
sztalować – zamawiać	328	4	3,73
erbnyć, erbnonć – odziedziczyć	329	4	3,74
apluzyna, apluzina, apfelzina, afelzina – pomarańcza	330	4	3,75
elefant – słoń	331	4	3,76
bryja – gęsta, źle wyglądająca i pachnąca płynność	332	4	3,77
szipa – szufla	333	4	3,77
sztalować – planować	334	4	3,77
taszyntuch – chusteczka higieniczna	335	4	3,77
bratheringi, brateringi – śledzie opiekane	336	4	3,78
bratruła, ruła – piekarnik	337	4	3,78
łobsztalować – zamówić	338	4	3,79
szmaterlok – motyl	339	4	3,79
sznit – rozcięcie	340	4	3,79
zelter – woda sodowa, woda mineralna	341	4	3,79
sztopować – zatrzymywać	342	4	3,80
dylówka – podłoga	343	4	3,81
wachtyrz – stróż, dozorca	344	4	3,81
tuberok – gruźlik, człowiek kaszlący	345	4	3,82

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
kipnońć – umrzeć	346	4	3,84
weta – zakład o coś	347	4	3,84
kipa – niedopałek papierosa	348	4	3,85
łobsztalować – zaplanować	349	4	3,85
sztrachecle, sztrajchecle – zapałki	350	4	3,87
borsztajn – krawężnik	351	4	3,88
fanga – cios, uderzenie	352	4	3,88
filować – napełniać, nadziewać	353	4	3,88
ojla, łojla – siniak pod okiem	354	4	3,89
oły – krzywe nogi	355	4	3,89
apfelmus – mus jabłkowy	356	4	3,90
bauplac – budowa, plac budowy	357	4	3,90
zokel – lamperia	358	4	3,91
fajfka – fajka	359	4	3,92
fort – gdzieś tam, daleko	360	4	3,93
frop, fróp – korek	361	4	3,93
banka – tramwaj	362	4	3,94
hut, hutek, hucik – kapelusz, kapelusik	363	4	3,94
puc – tynk	364	4	3,94
briftasza – portfel	365	4	3,95
wetnońć się – założyć się	366	4	3,95
elwer – rzut karny w piłce nożnej	367	4	3,96
rajbetka – paca, packa, narzędzie murarskie (do równania tynku na ścianie)	368	4	3,96
szpangi – wsuwki do włosów, spinki	369	4	3,96

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
baliczek, balik – piłeczka	370	4	3,97
ajncla, ańcla – małe pomieszczenie	371	4	3,98
ajncla, ańcla – mieszkanko jednopokojowe, kawalerka	372	4	3,98
formon – woźnica	373	4	3,98
sztamfować – ubijać	374	4	3,98
wancka – pluskwa, pchła	375	4	3,98
kamracić sie – przyjaźnić się, kolegować się	376	4	4,00
szeslong, szezlong – tapczan	377	4	4,00
luftplompa – pompka rowerowa	378	4	4,02
zowizo, zołwizo, zoł wi zoł – mimo wszystko, tak czy tak, tak czy inaczej	379	4	4,02
hazok – zając	380	4	4,03
pucpapior – papier ścierny	381	4	4,03
sznitloch, sznitlok – szczypiorek	382	4	4,03
brauza – oranżada (napój musujący / proszek do rozcieńczenia)	383	4	4,05
luftbiksa – karabin-wiatrówka	384	4	4,05
hołzyntregi, hołzyntregle – szelki	385	4	4,06
tablet – taca	386	4	4,07
sztof – materiał, dzianina	387	4	4,08
mandle – migdały	388	4	4,09
afa – głupia mina	389	4	4,10

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
fusbaler – piłkarz	390	4	4,10
lajbik – biustonosz	391	4	4,11
sztopować – cerować	392	4	4,11
cwek – pinezka	393	4	4,13
cwibak – sucharki	394	4	4,14
ausgus – zlew	395	4	4,15
cetnor – 50kg	396	4	4,15
afa – małpa	397	4	4,16
rajcować – wymądrzać się	398	4	4,17
grajfnie – zręcznie	399	4	4,18
rajfeszlos – zamek błyskawiczny	400	4	4,20
ynta, yntka – upadek, skok do wody	401	4	4,20
abfal – śmieć	402	4	4,23
krojc – krzyż	403	5	4,14
luftbalon – dmuchany balonik	404	5	4,14
waszbret – tarka do prania	405	5	4,15
kana, kanka – pojemnik na mleko	406	5	4,17
dekować – kryć, robić dach	407	5	4,18
zolować – robić lub naprawiać podeszwy w butach	408	5	4,18
lak – farba	409	5	4,19
deka, deczka – sufit	410	5	4,20
nec – siatka	411	5	4,21
sztrekować – przeciągać się	412	5	4,21
hauer, hałer – pracownik fizyczny	413	5	4,22
placpatrony – kapiszony	414	5	4,22
bishalter – biustonosz	415	5	4,24

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
lojfer – dywanik, chodnik	416	5	4,24
sznit – krój	417	5	4,25
blonkol – kalafior	418	5	4,26
kafyj – kawa	419	5	4,26
szraubincjer, szrałbincjer – śrubokręt	420	5	4,26
szus – ktoś szybki	421	5	4,26
blajsztift – ołówek	422	5	4,27
makron – kokos	423	5	4,28
szlic – rozcięcie w spódnicy	424	5	4,28
usznupany – ubrudzony (na twarzy)	425	5	4,29
damfować, dymfować – dusić, parzyć, gotować	426	5	4,30
fajla – pilnik	427	5	4,30
kamelki – rumianek	428	5	4,30
szusblech, szuszblech – błotnik	429	5	4,30
tepich – dywan	430	5	4,30
zymfciok – słoik po musztardzie	431	5	4,30
waszkorb – kosz wiklinowy (na pranie noszone do magla)	432	5	4,31
cyferblat – pysk (w zwrotach: dostać / dać w pysk)	433	5	4,32
funt, font – pół kilograma	434	5	4,32
kalfas – głowa	435	5	4,32
lazaret, lazaryt – szpital	436	5	4,32
grin – czarne serce, wino bądź pik (kolor w kartach)	437	5	4,33
szperplata – dykta, sklejka	438	5	4,33
waszkuchnia – kuchnia do prania lub na co dzień	439	5	4,33
lamyńcić – narzekać, skarżyć się	440	5	4,34
bajlaga – kanapka (podwójna kromka chleba z czymś)	441	5	4,35
bakpulwer – proszek do pieczenia	442	5	4,36
sznit – wzór	443	5	4,36
sztyngel – łodyga, szypułka	444	5	4,36
zonynbrele – okulary słoneczne	445	5	4,36
fasong – oprawa, oprawka żarówki	446	5	4,38
kamratny – przyjacielski	447	5	4,38
sznuptabaka – tytoń do wąchania	448	5	4,38
erbnyć, erbnońć – zrozumieć	449	5	4,39
glazpapior – papier ścierny	450	5	4,39
hilfka – szkoła dla dzieci upośledzonych umysłowo	451	5	4,39
sztamfer – ubijak	452	5	4,39
lompy – stare graty, niepotrzebne rzeczy	453	5	4,40
rolszuły – wrotki	454	5	4,40
bysztek – sztućce	455	5	4,41
dałerwele – loki po trwałej ondulacji	456	5	4,41
dran (jestem …) – moja kolej	457	5	4,41
badywanna – wanna (do kąpieli)	458	5	4,42
bonkawa – kawa (naturalna)	459	5	4,44

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
bronocić – rumienić się (zmienić kolor przy pieczeniu)	460	5	4,44
filok, filer – długopis, wieczne pióro	461	5	4,44
kiper – auto wywrotka	462	5	4,44
sztrajchować – malować	463	5	4,46
byrna – żarówka	464	5	4,47
rajcula – pyskula, pyskata	465	5	4,48
sznitbony – fasolka szparagowa	466	5	4,48
filong – nadzienie	467	5	4,49
fiszhala – hala rybna	468	5	4,49
muterka – nakrętka (do śruby)	469	5	4,49
dekować – zakrywać, chować się	470	5	4,50
geltasza – portfel	471	5	4,50
rechtor, rechtorka – nauczyciel, nauczycielka	472	5	4,50
krojc – koniczynka, żołądź bądź trefl (kolor w kartach)	473	5	4,52
lutkolba – lutownica	474	5	4,52
mantel – opona	475	5	4,52
niyrychtig, nierychtiś – nienormalny	476	5	4,52
hamster – chomik	477	5	4,53
kerhow, kierchof – cmentarz	478	5	4,53
chamster – chomik	479	5	4,54
abfal – błąd	480	5	4,55
cypelmyca – czapka z pomponem lub antenką (jak na berecie)	481	5	4,55
echt (ślonzok) – prawdziwy (ślązak)	482	5	4,55
klawiyr – pianino	483	5	4,55

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
krisbaum – choinka (bożonarodzeniowa)	484	5	4,56
tulpa – tulipan	485	5	4,56
bajlaga – dodatki do mięsa / ryby (np. ziemniaki, jarzyny)	486	5	4,57
fiber – gorączka, drgawka	487	5	4,57
krojc – skrzyżowanie	488	5	4,57
beszong – nasyp kolejowy	489	5	4,58
blomwaza, blumwaza – wazon	490	5	4,59
szpaner – napinacz mechaniczny	491	5	4,59
waszpek – miednica, miska	492	5	4,59
durchfal – rozwolnienie, biegunka	493	5	4,62
cwaja, cwajka – dwója (dawniej najgorsza ocena w szkole)	494	5	4,63
macher – fachowiec	495	5	4,64
hołzy – spodnie	496	5	4,65
snople – cieknące kozy z nosa	497	5	4,65
szałfynster – okno wystawowe	498	5	4,65
ablyger, ablyjger – sadzonka	499	5	4,66
asta – konar drzewa	500	5	4,67
krauski – falbanki	501	5	4,67
fus – noga	502	5	4,68
mylzupa – zupa mleczna	503	5	4,68
lajera, lajerka – katarynka	504	5	4,70
szlokzana, szlafzana, szlagzana – bita śmietana	505	5	4,70

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
yjzel – osioł	506	5	4,70
gnyk – plecy	507	5	4,72
hałer – kask	508	5	4,72
lyberka – wątrobianka	509	5	4,75
luftplompa – sprężarka	510	6	4,60
handgranat, handgranata – granat ręczny	511	6	4,68
melka, mylka – zupa mleczna zatrzepana mąką	512	6	4,70
lałfka – oczko w pończosze	513	6	4,73
fuslapy – onuce	514	6	4,74
cwinga – klamra	515	6	4,75
drach – latawiec	516	6	4,77
walkować – maglować	517	6	4,77
sztomel – niedopałek papierosa	518	6	4,78
flekować – łatać dziury	519	6	4,79
rajtować – jeździć konno	520	6	4,79
szlips – krawat	521	6	4,79
cangi – obcęgi	522	6	4,80
hantuch – ręcznik	523	6	4,80
szel – poduszka, dzwonek bądź karo (kolor w kartach)	524	6	4,80
sznuptuch, sznuptychla – chusteczka do nosa	525	6	4,81
apfelstrudel – jabłecznik, szarlotka	526	6	4,82
lajtong – rurociąg	527	6	4,82
snople – katar	528	6	4,82
erzac – zastępnik, podróbka, byle co	529	6	4,83
forsztelować – wyobrażać (sobie)	530	6	4,83
gymizy – warzywa	531	6	4,83
lynsztanga, lungsztanga – kierownica od roweru	532	6	4,83
ciga – koza	533	6	4,84
forant – zapas	534	6	4,84
kastlik – pudełko, skrzynka	535	6	4,87
sak – siatka, torba, worek	536	6	4,87
biglynbret – deska do prasowania	537	6	4,88
cyjna – dziesiątka	538	6	4,88
gysztel – wspornik	539	6	4,89
pila – tabletka, pigułka	540	6	4,89
szisbuda – strzelnica	541	6	4,89
baniorz – kolejarz	542	6	4,90
kapelka – mała czapka, kapelusik	543	6	4,90
zesel, zeslik – fotel	544	6	4,90
glajcha – zakończenie pewnego etapu robót	545	6	4,91
ołbajny – krzywe nogi, w kształcie litery "o"	546	6	4,91
stalbeszta – szczotka druciana	547	6	4,91
knipsować – fotografować, robić zdjęcia	548	6	4,92
miszmaszyna – betoniarka, mieszarka do betonu	549	6	4,92
sztabdeka – kołdra	550	6	4,92
gitra – krata, okratowanie	551	6	4,93
lojfer – ruchliwe dziecko	552	6	4,93
cwerg – krasnoludek	553	6	4,94
lonty – stare ubrania, szmaty	554	6	4,95

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
lakszuły, lakszoły – lakierki, buty na wysoki połysk	555	6	4,96
hoł ruk – hej hop! (przy podniesieniu czegoś ciężkiego)	556	6	4,98
knobloch – czosnek	557	6	4,98
malc – karmel	558	6	4,98
binda – bandaż	559	6	4,99
kopla – klamra od paska, sprzączka	560	6	4,99
macher – człowiek przedsiębiorczy	561	6	4,99
szlajer – welon	562	6	4,99
kronlojter – żyrandol, klosz na lampę	563	6	5,01
lak – cerata	564	6	5,01
szpicpapior – papier ścierny	565	6	5,01
wysztudiyrować – wymyślić coś, wykombinować	566	6	5,02
augustki – jabłka papierówki	567	6	5,04
cwist – wełna, przędza, włóczka do cerowania	568	6	5,04
flider – bez (krzak)	569	6	5,05
kracpuc – rodzaj tynku zewnętrznego na domach	570	6	5,05
sztekdołza – gniazdko elektryczne	571	6	5,05
abcybilder – naklejka	572	6	5,06
szłapcug – chodzenie pieszo	573	6	5,06
szwigrowie – teściowie	574	6	5,06
wertiko – komoda, szafka	575	6	5,07
zecaj – jajko sadzone	576	6	5,08
falta, falt – fałda	577	6	5,09

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
ferszter, feszter – leśniczy	578	6	5,09
handszuły – rękawice robocze	579	6	5,09
szprajcnońć sie, szprajcować się – buntować się	580	6	5,09
tinta – atrament	581	6	5,09
pultok, putek – indyk	582	6	5,11
byszta – szczotka	583	6	5,12
gyrglas, gerglas – szklana wężownica	584	6	5,12
ojla, łojla – złośnica, wariatka	585	6	5,13
fazan – bażant	586	6	5,14
hebama, hyjbama – położna	587	6	5,14
nelki – goździki	588	6	5,14
ojla, łojla – sowa	589	6	5,14
trit – wycieraczka wejściowa	590	6	5,14
knobloszka – parówka	591	6	5,15
cyja – akordeon, harmonia	592	6	5,16
garusić – bałaganić	593	6	5,16
malckawa – kawa zbożowa	594	6	5,16
wandrus – wędrowiec, podróżnik	595	6	5,16
fyrzichy – brzoskwinie	596	6	5,17
gywichta – odważniki	597	6	5,17
szprajcnońć sie, szprajcować się – wykłócać się	598	6	5,17
walkownia – magiel	599	6	5,17
szpyrhok – wytrych	600	6	5,18
ynta – kaczka	601	6	5,19

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
cukerdołza – cukiernica, pojemnik na cukier	602	6	5,20
majs – kukurydza	603	6	5,20
usnoplany – zakatarzony	604	6	5,20
wander – podróż, wędrówka	605	6	5,22
glashaus – szklarnia	606	6	5,23
glaska – szklanka	607	6	5,24
mostrich, mosztrich – musztarda	608	6	5,24
trit – dywanik	609	6	5,25
drukknefel – zatrzask (zamiast guzika w ubraniu)	610	6	5,26
hauer, hałer – górnik	611	6	5,26
wandertasza – torba podróżna	612	6	5,27
omszlag – zakładka	613	6	5,28
szupa – łupina	614	6	5,28
no entlich – wreszcie	615	6	5,29
szprajcnońć sie, szprajcować się – upominać się	616	6	5,29
wandertasza – plecak	617	6	5,30
grincojg – warzywnik, ogród warzywny, grządki z warzywami	618	6	5,32
canpasta – pasta do zębów	619	6	5,33
kindermyjdla – opiekunka do dzieci	620	6	5,34
dołza – gniazdko elektryczne	621	6	5,35
myjna – grzywka	622	6	5,35
szpasownik – dowcipniś	623	6	5,41
cymt – cynamon	624	6	5,42
biglonzko, biglołzko – żelazko	625	6	5,43

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
bubikopf – kok	626	6	5,43
omszlag – mankiet	627	6	5,43
pakynchalter, pakynhalter – bagażnik	628	6	5,43
kunsztiki – sztuczki, coś rewelacyjnego	629	6	5,44
tunszuły – tenisówki	630	6	5,45
gliknonć, glikło sie – udać, udało się	631	6	5,46
faltenrok, faltynrok – spódnica z fałdami	632	6	5,48
kranckuch – babka, ciasto drożdżowe, z posypką	633	6	5,51
manczestrowy – sztruksowy	634	6	5,52
knipsaparat – aparat fotograficzny	635	6	5,53
mita – środek	636	6	5,54
neclik – kok	637	6	5,54
lajerman, lajermon – kataryniarz	638	6	5,55
damfmaszyna – maszyna parowa	639	6	5,59
roler – hulajnoga	640	6	5,59
szampinioki – pieczarki	641	6	5,59
damfmaszyna – lokomotywa	642	6	5,60
forszpajza – przystawka	643	6	5,61
lyjopard, lyopard – lampart	644	6	5,61
achtlik – ósma część czegoś	645	6	5,65
fyjderbiksa – piórnik	646	6,5	5,68
romel – plac odpustowy (miejsce gdzie są karuzele, strzelnice)	647	7	5,36
garus – bałagan	648	7	5,44

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
korflasza – naczynie do fermentacji wina	649	7	5,44
gypechalter – bagażnik rowerowy	650	7	5,48
halter – sprzączka, zapinka	651	7	5,48
szpanong – napięcie w elektrotechnice	652	7	5,54
manczester, manszester – sztruks	653	7	5,55
yfner – otwieracz do słoików, konserw lub butelek	654	7	5,55
drajfus – szewskie kopyto	655	7	5,56
ajmer, ajmro – wiadro	656	7	5,58
lichsztrom – instalacja elektryczna 1-fazowa	657	7	5,58
mantelszyrca – gruby męski fartuch, ubranie ochronne	658	7	5,59
fibermas – termometr	659	7	5,60
fizymatynta – różności	660	7	5,61
plisynrok – spódnica plisowana (z zakładkami)	661	7	5,62
fechta – żebranina	662	7	5,63
szpyjna – drzazga	663	7	5,64
manczestroki, manczestry – spodnie sztruksowe	664	7	5,66
achtlik – kieliszek 1/8 l	665	7	5,67
bont, bonty – kolor, kolory	666	7	5,68
fakla – pochodnia	667	7	5,68
sztarksztrom – instalacja elektryczna 3-fazowa	668	7	5,77

Items	*Rang*	*Med.*	*AM*
futerbach – flanela	669	7	5,80
harynki – śledzie	670	7	5,80
amajz – mrówka	671	7	5,83
ajzynbaniok – kolejarz	672	7	5,84
sztynks – smród	673	7	5,84
szlagbal – piłka do palanta lub palant (dyscyplina sportowa)	674	7	5,88
betlować – chodzić po prośbie, żebrać	675	7	5,91
fyjderbal – przyjęcie w ostatni dzień szkubania pierza	676	7	5,91
yjzka, yjzyszula – eska (szkoła o obniżonych wymaganiach pedagogicznych)	677	7	5,91
blizablajfer – piorunochron	678	7	5,93
erplich – spadek, coś po kimś	679	7	5,96
blindar – ślepa kiszka	680	7	5,99
bronok – ktoś brązowy, brązowy koń	681	7	6,00
umsztajgyn – przesiadka	682	7	6,03
tintynfas – kałamarz	683	7	6,04
ańfachowy – zwyczajny, bylejaki, prostacki	684	7	6,07
griner – zielona żaba	685	7	6,16
halbdeker – powóz częściowo zakryty dachem	686	7	6,26
jor – wiosna	687	7	6,38

3.3 Sortiert nach der Stärke der regionalen Variation – Uporządkowanie według siły zmienności regionalnej

Die folgende Liste gibt Auskunft über die regionale Variation in der Häufigkeit der einzelnen Germanismen. Die konstantesten in der Häufigkeit steht in der Liste oben, und zwar unabhängig davon, ob sie in den schlesischen Unterregionen eine konstant hohe (z.B. der erste Germanismus *ja*), oder eine konstante niedrige Häufigkeit zeigen (z.B. die nächsten vier). Die mit Germanismen mit der stärksten regionalen Variation stehen unten.

Gemessen wurde die Variation primär an der Spannweite (SpW) der Ränge (R) in den einzelnen sieben Regionen. Dieser Wert steht in der Kolumne ganz rechts. Zu seiner Berechnung wurde der niedrigste Wert aller sieben Rangplätze vom höchsten Wert subtrahiert. Für den Germanismus der ersten Zeile *ja* ist der höchste Wert 2 (in der Region Oppeln - Op), der niedrigste Wert 1 (in allen anderen Regionen). Die Subraktion 2-1 ergibt den SpW 1. Der höchste Wert für den Germanismus der vierten Zeile *ajzynbaniok* ist 667 (Loslau - Wo), der niedrigste 655 (Op). Die Differenz ergibt eine SpW von 12. Die Werte für SpW waren das primäre Sortierkriterium in dieser Aufstellung. Bei gleichem Wert für SW in zwei oder mehreren aufeinanderfolgenden Zeilen wurde als sekundäres Sortierkriterium auf die entsprechenden Werte der Standardabweichungen (StA) zurückgegriffen, die zweite Kolumne von rechts.

In der zweiten Kolumne von links wurde zum Vergleich der Rangplatz des Germanismus im gesamten Erhebungsgebiet angegeben (R allg). Wiederum zur Transparenz wurden rechts daneben die beiden wichtigsten Maße der zentralen Tendenz für das gesamte Erhebungsgebiet vermerkt, der allgemeine Median (Md allg) und das allgemeine arithmetische Mittel (AM allg). Die in der Tabelle unten abgebildeten Werte wurden von István Fekete und Gerd Hentschel zu einer sog. Hitzekarte (engl. Heatmap) aufbereitet, die interaktiv kostenfrei genutzt werden kann, und zwar unter:
https://uol.de/slavistik/forschung/sprachwissenschaft/drittmittelprojekte/deutsch-polnische-allgemeinsprachliche-lexikalische-parallelismen/.

Kolejna lista zawiera informacje na temat regionalnej zmienności w częstotliwości używania poszczególnych germanizmów. Germanizmy najbardziej stałe w swej częstotliwości wymienione są u góry listy, niezależnie od tego, czy w podregionach śląskich wykazują one konsekwentnie wysoką (np. pierwszy germanizm *ja*) czy konsekwentnie niską frekwencję (jak np. następne cztery). Najniżej na liście znajdują się germanizmy z najsilniejszą zmiennością, z najsilniejszym zróżnicowaniem regionalnym.

Zmienność mierzono przede wszystkim przez rozpiętość (SpW) rang (R) w poszczególnych siedmiu regionach. Ten wynik znajduje się w prawej kolumnie. Jego obliczenie polegało na odjęciu od najwyższej wartości najniższą spośród wszystkich

siedmiu rang. Dla germanizmu z pierwszego wiersza: *ja* najwyższa wartość to 2 (w regionie Opole – Op), najniższa wartość to 1 (we wszystkich innych regionach). Odejmowanie: 2 – 1 daje rozpiętość 1. Najwyższą wartością dla germanizmu z czwartego wiersza *ajzynbaniok* jest 667 (Wodzisław Śląski – Wo), najniższą 655 (Op). Różnica czyli rozpiętość (SpW) wynosi 12. Wartości rozpiętości były podstawowym kryterium uszeregowania w tym zestawieniu. Jako wtórne kryterium porządkowania (przy tej samej różnicy w dwóch lub więcej kolejnych wierszach) zastosowano odpowiednie wartości odchyleń standardowych (StA) zamieszczone w drugiej kolumnie od prawej.

Dla porównania w drugiej kolumnie od lewej podano rangę germanizmu w całym obszarze badań (R allg). W celu zachowania przejrzystości po prawej stronie odnotowano dwie najważniejsze miary tendencji centralnej dla całego obszaru badań: ogólną medianę (Md allg) i ogólną średnią arytmetyczną (AM allg). Dane przedstawione w tej tabeli zostały przez Istvána Fekete i Gerda Hentschela ujęte na tak zwanej mapie termicznej (ang. heatmap), która została udostępniona do darmowego użytku na stronie internetowej:
https://uol.de/slavistik/forschung/sprachwissenschaft/drittmittelprojekte/deutsch-polnische-allgemeinsprachliche-lexikalische-parallelismen/

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
ja – tak (potwierdzenie)	1	1,0	1,68	2	1	1	1	1	1	1	0,35	1
jor – wiosna	687	7,0	6,38	687	687	686	687	687	687	687	0,35	1
halbdeker – powóz częściowo zakryty dachem	686	7,0	6,26	683	684	683	685	686	686	686	1,28	3
griner – zielona żaba	685	7,0	6,16	686	685	682	682	684	684	684	1,36	4
ajzynbaniok – kolejarz	672	7,0	5,84	655	664	667	662	664	664	666	3,64	12
cygarety, cigarety – papierosy	3	1,0	2,06	14	6	2	5	9	3	14	4,56	12
tintynfas – kałamarz	683	7,0	6,04	674	678	687	672	680	678	681	4,53	15
brele, bryle – okulary	5	1,0	2,09	27	17	16	9	5	11	19	6,73	22
pucować – czyścić	24	2,0	2,27	23	39	36	35	26	35	45	6,94	22
bronok – ktoś brązowy, brązowy koń	681	7,0	6,00	662	658	662	676	675	682	669	8,22	24
kapuca – kaptur	9	1,0	2,16	32	14	22	17	7	20	10	7,71	25
luftować – wietrzyć	23	2,0	2,27	26	18	17	32	49	42	40	11,40	32
blindar – ślepa kiszka	680	7,0	5,99	661	669	648	677	671	659	682	10,73	34

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
tyta, tytka – papierowa torebka	61	2,0	2,51	61	84	79	71	60	86	50	12,62	36
luft – powietrze	13	2,0	2,19	10	13	12	24	23	7	44	11,81	37
farorz, farorzyczek – proboszcz, ksiądz	8	1,0	2,14	42	10	19	13	11	37	4	13,40	38
flek – plama	81	2,0	2,63	106	75	87	82	93	73	111	13,58	38
tanksztela – stacja benzynowa	25	2,0	2,27	15	26	18	25	36	48	53	13,53	38
gardiny, gardinki – firany, firanki	38	2,0	2,38	47	56	38	40	47	68	29	11,79	39
keta – łańcuch (od roweru)	43	2,0	2,43	72	52	30	69	52	62	36	14,72	42
kunsztiki – sztuczki, coś rewelacyjnego	629	6,0	5,44	637	618	620	604	609	626	595	13,06	42
keta – korale, ozdobny łańcuszek	132	2,0	2,90	161	173	161	137	135	163	178	15,29	43
drukknefel – zatrzask (zamiast guzika w ubraniu)	610	6,0	5,26	572	564	574	601	582	608	570	15,44	44
hajcować – palić w piecu, rozpalać ogień	18	2,0	2,24	9	3	4	42	43	43	47	19,14	44
knefel, kneflik – guzik, guziczek	63	2,0	2,53	101	64	86	57	75	95	64	15,68	44
ancug – garnitur	17	2,0	2,24	24	43	27	23	13	58	23	14,07	45
chichrać – śmiać się	58	2,0	2,51	45	74	73	62	90	79	54	14,28	45
usznupany – ubrudzony (na twarzy)	425	5,0	4,29	433	443	433	446	401	437	417	14,65	45
fakla – pochodnia	667	7,0	5,68	646	676	649	651	654	630	658	12,80	46
glaca – łysina	32	2,0	2,36	54	73	65	27	37	60	62	15,12	46
klupać – pukać, trzepać	44	2,0	2,43	91	69	77	53	44	70	55	14,85	47
bont, bonty – kolor, kolory	666	7,0	5,68	636	645	651	627	660	675	644	14,60	48
dekować – zakrywać, chować się	470	5,0	4,50	454	491	451	451	483	499	455	19,45	48
biglować – prasować	37	2,0	2,38	46	11	20	61	51	28	57	18,00	50
wyglancowany – wyczyszczony, błyszczący	85	2,0	2,64	98	97	55	105	92	92	84	15,12	50
fara – probostwo, plebania	7	1,0	2,14	56	9	21	12	10	13	5	16,16	51

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
ynta – kaczka	601	6,0	5,19	575	590	600	586	569	561	612	16,52	51
szlajfa, szlajfka – wstążka	109	2,0	2,75	107	122	91	122	138	129	86	18,09	52
wandertasza – plecak	617	6,0	5,30	560	584	580	593	607	613	594	16,38	53
yjzka, yjzyszula – eska (szkoła o obniżonych wymaganiach pedagogicznych)	677	7,0	5,91	685	686	666	633	676	685	678	17,48	53
erbnyć, erbnońć – zrozumieć	449	5,0	4,39	468	455	456	459	414	455	461	16,31	54
gybis, gyjbis – sztuczna szczęka	41	2,0	2,42	73	68	71	49	30	19	68	20,24	54
achtlik – ósma część czegoś	645	6,0	5,65	638	639	597	640	624	653	649	17,45	56
glanc – wysoki połysk	79	2,0	2,61	112	66	83	87	111	56	90	19,37	56
kamracić sie – przyjaźnić się, kolegować się	376	4,0	4,00	390	343	352	382	381	399	365	18,95	56
sztrom – prąd	161	2,0	3,03	201	148	145	185	182	200	195	21,85	56
wyklupać – wytrzepać	103	2,0	2,72	121	107	143	110	87	91	118	17,59	56
sznit – rozcięcie	340	4,0	3,79	354	359	329	329	362	318	375	19,60	57
fajrant – koniec roboty	28	2,0	2,32	12	46	70	30	35	59	43	17,66	58
fojercojg – zapalniczka	173	2,0	3,10	185	233	226	175	188	210	203	20,04	58
mantel – płaszcz	36	2,0	2,37	99	42	42	48	41	51	42	19,45	58
marasić – brudzić	15	2,0	2,23	34	15	5	22	31	9	63	18,22	58
nupel – smoczek	106	2,0	2,74	88	102	75	131	121	133	97	20,55	58
rechtor, rechtorka – nauczyciel, nauczycielka	472	5,0	4,50	496	438	462	476	477	483	448	18,85	58
betlować – chodzić po prośbie, żebrać	675	7,0	5,91	648	681	681	668	674	681	622	20,69	59
kamelki – rumianek	428	5,0	4,30	403	414	425	435	456	422	462	19,97	59
kant – krawędź	19	2,0	2,24	41	28	66	18	20	55	7	19,75	59
krauza, krauzka – słoik, słoiczek	29	2,0	2,33	25	40	13	46	45	72	24	17,98	59
umsztajgyn – przesiadka	682	7,0	6,03	624	683	674	678	678	663	671	18,62	59
wandertasza – torba podróżna	612	6,0	5,27	546	605	596	582	601	601	598	19,15	59
ancug – ubranie	89	2,0	2,67	140	93	95	98	100	109	80	17,43	60

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
fechta – żebranina	662	7,0	5,63	668	656	676	621	621	668	616	24,25	60
lacie, laćki, lacze – pantofle domowe	2	1,0	2,02	6	32	62	4	2	6	2	21,07	60
mantelszyrca – gruby męski fartuch, ubranie ochronne	658	7,0	5,59	631	640	594	652	647	655	611	21,04	61
fusbal – piłka nożna	47	2,0	2,44	58	50	61	36	61	87	98	19,70	62
waserwoga – poziomica	40	2,0	2,40	39	27	39	78	17	16	27	19,62	62
drajfus – szewskie kopyto	655	7,0	5,56	656	604	603	636	606	666	639	24,11	63
miszong, miszung – mieszanina	256	3,0	3,38	224	260	287	276	225	236	281	25,03	63
platfus – płaskostopie	113	2,0	2,78	147	152	156	126	102	114	93	23,35	63
szlagbal – piłka do palanta lub palant (dyscyplina sportowa)	674	7,0	5,88	616	638	652	671	661	679	677	21,24	63
gładko – ślisko	27	2,0	2,31	16	2	8	66	32	26	32	19,54	64
krauski – falbanki	501	5,0	4,67	453	477	455	512	517	485	495	23,42	64
neclik – kok	637	6,0	5,54	657	662	623	623	598	640	652	21,28	64
fyjderbiksa – piórnik	646	6,5	5,68	670	606	671	642	642	661	637	21,15	65
glacoń – łysy	305	3,0	3,63	292	349	308	324	284	308	333	21,19	65
hawerfloki, haberfloki – płatki owsiane	243	3,0	3,32	286	267	225	245	249	221	232	21,75	65
legnońć sie, lygnońć sie – położyć się	39	2,0	2,40	33	24	23	44	88	65	34	22,16	65
szterować – drażnić	169	2,0	3,05	157	215	222	167	180	160	194	24,23	65
lyjopard, lyopard – lampart	644	6,0	5,61	617	663	640	635	622	627	597	19,02	66
sztynks – smród	673	7,0	5,84	604	665	657	663	669	670	664	21,59	66
ańfachowy – zwyczajny, bylejaki, prostacki	684	7,0	6,07	641	619	678	686	685	662	685	24,23	67
flekować – łatać dziury	519	6,0	4,79	511	511	472	521	539	527	528	20,01	67
rojber – psotnik, chuligan	120	2,0	2,83	113	108	132	132	119	164	175	23,69	67
bigel – wieszak na ubrania	112	2,0	2,77	141	137	112	123	82	104	150	22,01	68
bubikopf – kok	626	6,0	5,43	601	646	668	603	600	632	620	24,04	68
erplich – spadek, coś po kimś	679	7,0	5,96	609	670	675	670	677	671	674	22,47	68

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
tasia, tasza – torba	30	2,0	2,33	90	41	51	37	22	66	61	20,58	68
westa – kamizelka	231	3,0	3,28	273	212	251	241	256	215	205	23,90	68
woszt, wuszt – kiełbasa	72	2,0	2,57	76	133	74	70	65	99	96	22,04	68
wosztlik, wusztlik – kiełbaska	93	2,0	2,69	144	100	108	100	76	126	109	19,88	68
glancować – polerować (czyścić)	66	2,0	2,56	105	58	40	76	109	80	65	22,95	69
gysztel – wspornik	539	6,0	4,89	531	500	498	568	520	523	510	22,05	70
sznit – krój	417	5,0	4,25	442	445	431	391	442	387	458	25,75	71
szpanong – napięcie w elektrotechnice	652	7,0	5,54	566	635	616	629	637	638	633	23,88	72
richtig, rychtig, richtiś – naprawdę	83	2,0	2,64	37	91	48	111	106	89	100	26,84	74
anwajong – oblewanie nowego domu, mieszkania	97	2,0	2,71	132	139	151	88	95	76	121	26,31	75
dekel, dekiel – wieko, pokrywa	49	2,0	2,46	28	81	60	73	54	96	21	25,30	75
szlajer – welon	562	6,0	4,99	495	556	547	570	545	564	536	22,96	75
hajcnonć – rozpalić ogień, podpalić	125	2,0	2,85	122	95	111	166	143	119	171	26,39	76
knipsaparat – aparat fotograficzny	635	6,0	5,53	598	674	672	611	612	643	657	28,89	76
szolka – filiżanka, kubek	96	2,0	2,70	110	82	59	108	128	93	135	24,48	76
nudle – makaron	16	2,0	2,23	3	57	80	15	24	14	39	25,32	77
szpyjna – drzazga	663	7,0	5,64	684	630	644	648	648	677	607	24,37	77
arbajancug, arbajtancug, arbazancug – ubranie robocze	212	3,0	3,21	205	229	274	205	196	244	207	25,94	78
familijo – rodzina	188	3,0	3,07	164	191	148	212	226	223	190	27,33	78
fojera, fojerka – ognisko	124	2,0	2,85	148	117	195	133	127	151	124	24,44	78
hałer – kask	508	5,0	4,72	464	509	522	508	500	495	542	22,31	78
mus (jak mus to mus) – konieczność	76	2,0	2,60	55	62	32	99	108	110	79	27,43	78
colsztok – miara (do składania)	86	2,0	2,65	48	33	69	112	98	33	38	29,99	79
dekować – kryć, robić dach	407	5,0	4,18	419	408	362	410	441	421	373	25,79	79

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
szteker – wtyczka do prądu	171	2,0	3,09	149	163	128	207	194	196	152	27,25	79
brecha – łom	179	2,0	3,19	242	180	174	208	172	240	162	30,85	80
fliger – samolot	245	3,0	3,34	209	193	224	273	259	239	251	26,33	80
futrować – karmić zwierzęta	69	2,0	2,57	17	67	37	95	97	83	72	27,68	80
cycyhalter, cycynhalter – biustonosz	311	4,0	3,58	258	320	292	287	332	335	339	28,28	81
rajfeszlos – zamek błyskawiczny	400	4,0	4,20	455	374	399	402	420	418	420	23,06	81
sznit – wzór	443	5,0	4,36	418	499	470	432	438	476	453	26,17	81
sznupać – szukać	95	2,0	2,70	168	98	116	89	123	98	87	26,23	81
amajz – mrówka	671	7,0	5,83	607	641	619	667	679	597	670	30,54	82
lilowy – fioletowy	237	3,0	3,29	285	258	283	225	203	233	270	29,02	82
kronlojter – żyrandol, klosz na lampę	563	6,0	5,01	581	543	611	531	566	536	614	31,96	83
szporować – oszczędzać	33	2,0	2,36	97	38	14	50	50	49	52	22,85	83
wertiko – komoda, szafka	575	6,0	5,07	551	561	618	558	568	596	535	26,17	83
fol – pełno	75	2,0	2,60	20	60	68	104	72	88	95	25,83	84
handgranat, handgranata – granat ręczny	511	6,0	4,68	480	547	501	504	501	463	479	24,92	84
omszlag – zakładka	613	6,0	5,28	570	623	566	580	599	650	624	29,38	84
szrank, szranczek – szafa, szafka	102	2,0	2,72	63	85	113	115	99	107	147	24,28	84
bal, bala – piłka	31	2,0	2,35	71	54	31	26	42	111	48	26,80	85
bronocić – rumienić się (zmienić kolor przy pieczeniu)	460	5,0	4,44	424	444	457	493	435	453	408	25,14	85
ojla, łojla – złośnica, wariatka	585	6,0	5,13	587	602	635	561	552	619	550	31,22	85
omszlag – mankiet	627	6,0	5,43	599	633	563	613	613	648	623	25,13	85
puding – budyń	64	2,0	2,53	7	59	47	92	70	63	75	24,87	85
tyta, tytka – róg obfitości (dla pierwszoklasisty)	11	1,0	2,32	68	53	93	8	15	18	22	29,80	85
krojc – krzyż	403	5,0	4,14	360	424	446	395	385	407	414	25,77	86
glajzy – szyny, tory kolejowe	303	3,0	3,62	325	306	346	319	270	357	283	29,21	87

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
heftnonć – zafastrygować coś (wstępnie złączyć lub pospawać)	323	4,0	3,72	365	278	296	354	342	342	284	33,21	87
na zicher – na pewno	151	2,0	2,98	230	213	177	143	154	153	181	30,15	87
narychtować – przygotować	251	3,0	3,36	216	302	235	247	282	253	215	30,12	87
szlajać sie – włóczyć się	73	2,0	2,58	94	83	44	93	71	131	88	24,32	87
hercklekoty – trwoga, szybsze bicie serca, kołatanie serca	142	2,0	2,94	191	199	191	135	130	128	216	34,70	88
maras – błoto, brud	20	2,0	2,24	96	8	10	29	25	46	26	27,80	88
muterka – nakrętka (do śruby)	469	5,0	4,49	525	437	437	482	458	464	450	28,61	88
zolować – robić lub naprawiać podeszwy w butach	408	5,0	4,18	470	398	422	387	425	447	382	29,91	88
abfal – błąd	480	5,0	4,55	462	482	487	479	470	451	540	26,46	89
majzel – przecinak	180	2,0	3,21	246	166	172	209	200	212	157	29,09	89
gelynder – poręcz	53	2,0	2,48	119	45	29	81	55	32	58	29,08	90
grincojg – warzywnik, ogród warzywny, grządki z warzywami	618	6,0	5,32	625	621	561	573	633	651	608	30,07	90
lak – farba	409	5,0	4,19	430	383	373	388	463	439	395	31,30	90
tinta – atrament	581	6,0	5,09	578	589	628	538	583	600	571	25,46	90
trefić (się) – spotkać (się)	136	2,0	2,91	129	142	146	168	117	161	208	27,66	91
tunszuły – tenisówki	630	6,0	5,45	573	614	636	600	619	625	665	26,57	92
winkel, winkiel – zakręt	91	2,0	2,68	166	147	147	74	89	120	89	32,96	92
zołza – sos	88	2,0	2,65	21	78	49	113	112	77	110	32,66	92
myjna – grzywka	622	6,0	5,35	665	667	638	581	574	598	647	36,41	93
dekel, dekiel – rozum	295	3,0	3,56	337	283	243	306	297	322	274	29,05	94
szychta – dniówka, dzień pracy	21	2,0	2,26	114	21	28	20	28	53	41	30,72	94
glancować – ubierać się odświętnie	317	4,0	3,65	255	324	262	335	327	350	312	33,89	95
gywera, giwera – karabin	255	3,0	3,38	300	271	231	251	265	326	240	31,26	95
winkel, winkiel – róg	80	2,0	2,61	153	146	124	58	69	90	83	34,93	95
gywichta – odważniki	597	6,0	5,17	507	573	542	595	580	603	529	33,22	96

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
kranckuch – babka, ciasto drożdżowe, z posypką	633	6,0	5,51	579	675	661	607	611	658	635	32,18	96
sztabdeka – kołdra	550	6,0	4,92	568	534	504	550	521	595	499	32,23	96
baniorz – kolejarz	542	6,0	4,90	588	538	568	539	494	591	547	31,23	97
kindermyjdla – opiekunka do dzieci	620	6,0	5,34	558	610	614	598	590	586	655	27,69	97
lajerman, lajermon – kataryniarz	638	6,0	5,55	634	661	677	616	641	649	580	29,36	97
roler – hulajnoga	640	6,0	5,59	563	651	615	628	635	660	659	31,45	97
briftasza – torba, teczka na dokumenty (m.in. noszona przez listonoszy)	316	4,0	3,65	291	250	299	349	336	296	261	33,32	99
filować – napełniać, nadziewać	353	4,0	3,88	347	328	290	368	365	389	379	31,55	99
herszlag – zawał	216	3,0	3,22	156	255	203	230	231	207	255	32,12	99
kukać – zaglądać	126	2,0	2,85	174	189	200	116	101	168	192	36,03	99
mylzupa – zupa mleczna	503	5,0	4,68	485	435	520	515	534	478	437	36,58	99
pukel, pukiel – garb	129	2,0	2,87	221	125	130	130	122	208	146	38,70	99
chichry – śmiechy	279	3,0	3,51	266	295	240	297	292	340	288	28,38	100
fachman, fachmon – fachowiec	191	3,0	3,09	189	127	190	214	218	194	227	30,69	100
grajfnie – zręcznie	399	4,0	4,18	408	333	354	431	430	434	357	39,88	101
sznita, sznitka – kanapka	56	2,0	2,50	57	109	134	33	64	45	119	36,83	101
brutfanka, brytfanka – garnek do pieczenia mięsa	34	2,0	2,37	79	116	78	38	14	25	17	36,04	102
cymt – cynamon	624	6,0	5,42	547	649	624	597	646	587	643	35,24	102
biksa, bikska – puszka, konserwa	214	3,0	3,21	213	222	284	181	274	211	196	35,86	103
cyja – akordeon, harmonia	592	6,0	5,16	663	607	608	565	561	580	560	34,60	103
sztopować – zatrzymywać	342	4,0	3,80	349	385	282	342	372	383	321	34,42	103
bonclok – garnek, garnek gliniany	147	2,0	2,97	87	118	131	180	174	191	139	34,85	104
kocher – kuchenka elektryczna	227	3,0	3,26	287	183	244	226	202	260	257	33,25	104

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
lakszuły, lakszoły – lakierki, buty na wysoki połysk	555	6,0	4,96	506	567	610	526	544	569	574	31,78	104
malckawa – kawa zbożowa	594	6,0	5,16	613	600	626	529	602	633	569	33,44	104
manczester, manszester – sztruks	653	7,0	5,55	644	570	581	625	643	674	636	34,16	104
manczestroki, manczestry – spodnie sztruksowe	664	7,0	5,66	645	591	572	647	650	676	628	33,63	104
wela, wele – loki, pokręcone włosy, fryzura	122	2,0	2,84	211	113	118	148	115	159	107	34,60	104
bojtlik, bojtliczek – torebka	314	4,0	3,61	264	338	369	305	303	283	313	32,05	105
fizymatynta – różności	660	7,0	5,61	654	576	567	649	672	647	632	37,52	105
larmo – gwar, hałas	14	2,0	2,23	13	88	114	11	19	34	9	39,24	105
szlokzana, szlafzana, szlagzana – bita śmietana	505	5,0	4,70	458	563	550	481	502	468	551	40,46	105
lutkolba – lutownica	474	5,0	4,52	537	488	538	468	457	529	432	39,50	106
ała! – boli! (okrzyk z bólu)	51	2,0	2,48	35	141	50	34	80	40	37	36,43	107
bonkawa – kawa (naturalna)	459	5,0	4,44	504	454	486	430	474	531	424	36,05	107
mantel – pokrowiec	327	4,0	3,73	335	288	295	373	288	266	289	33,76	107
cwibak – sucharki	394	4,0	4,14	450	348	377	428	403	348	342	39,73	108
kapnońć sie – zrozumieć, zorientować się	65	2,0	2,54	134	31	26	80	83	100	66	35,07	108
łoklupać – opukać	208	3,0	3,19	262	237	187	238	233	184	154	35,85	108
macher – człowiek przedsiębiorczy	561	6,0	4,99	595	580	591	520	559	628	534	34,65	108
deklik – wieczko, pokrywka	131	2,0	2,90	93	156	202	183	124	144	122	34,80	109
lajera, lajerka – katarynka	504	5,0	4,70	562	557	549	453	537	482	505	38,58	109
funt, font – pół kilograma	434	5,0	4,32	520	432	429	440	418	475	410	35,69	110
konkastla, kołkastla – węglarka, pojemnik na węgiel przy piecu	247	3,0	3,34	200	276	268	260	207	250	166	38,44	110
macher – fachowiec	495	5,0	4,64	516	559	562	455	497	543	452	42,69	110
mita – środek	636	6,0	5,54	557	659	663	614	618	657	667	37,16	110

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
wysztudiyrować – wymyślić coś, wykombinować	566	6,0	5,02	502	571	513	533	570	612	568	35,70	110
cug – pociąg	87	2,0	2,65	155	44	82	90	110	132	82	33,87	111
gardinsztanga – karnisz	133	2,0	2,91	130	144	115	177	144	218	106	35,76	112
fibermas – termometr	659	7,0	5,60	559	650	645	638	634	623	672	32,82	113
kamela – wielbłąd	280	3,0	3,51	385	289	272	277	287	281	295	36,23	113
kipnońć – przechylić się	198	3,0	3,14	274	264	212	222	168	199	161	40,21	113
cypelmyca – czapka z pomponem lub antenką (jak na berecie)	481	5,0	4,55	401	423	398	505	508	404	512	50,97	114
fusbaler – piłkarz	390	4,0	4,10	353	425	426	363	429	413	467	36,94	114
fyjderbal – przyjęcie w ostatni dzień szkubania pierza	676	7,0	5,91	571	569	653	683	682	634	679	46,49	114
myjtermas – miara, metr krawiecki	178	2,0	3,16	250	220	192	204	191	174	136	33,12	114
nelki – goździki	588	6,0	5,14	515	521	521	587	579	554	629	39,51	114
zicherong – bezpiecznik	274	3,0	3,48	247	279	185	299	272	255	286	34,89	114
wyglancowany – odświętnie ubrany	193	3,0	3,09	120	203	119	234	221	189	197	42,66	115
deka, deczka – koc	119	2,0	2,82	69	120	58	174	131	152	85	40,28	116
kipować – wywracać	296	3,0	3,56	308	280	331	294	333	249	217	39,52	116
lajsta – listwa	254	3,0	3,37	170	281	286	256	269	259	204	39,93	116
luftbalon – dmuchany balonik	404	5,0	4,14	362	452	411	381	415	398	478	37,03	116
abcybilder – naklejka	572	6,0	5,06	651	558	658	549	541	550	577	46,16	117
hołzyntregi, hołzyntregle – szelki	385	4,0	4,06	444	331	327	407	389	358	349	39,87	117
rant – brzeg czegoś	45	2,0	2,43	135	65	88	45	56	54	18	34,30	117
zorta – gatunek, odmiana	289	3,0	3,53	206	268	257	323	301	248	239	36,16	117
kapa, kapka – nakrycie	315	4,0	3,62	378	336	361	291	329	344	260	37,61	118
kipować – strząsać popiół z papierosa, gasić papierosa	250	3,0	3,36	331	274	343	240	239	242	225	44,29	118
mantel – opona	475	5,0	4,52	487	458	412	503	460	530	422	39,36	118
szałfynster – okno wystawowe	498	5,0	4,65	539	492	588	470	485	522	514	36,66	118

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
szmaterlok – motyl	339	4,0	3,79	379	388	424	315	345	306	377	39,04	118
bajtel, bajtle, bajtlik – chłopiec	78	2,0	2,61	125	126	166	47	84	124	77	36,81	119
elefant – słoń	331	4,0	3,76	275	394	391	340	335	375	348	38,15	119
kamratny – przyjacielski	447	5,0	4,38	490	461	383	441	465	502	428	37,12	119
szisbuda – strzelnica	541	6,0	4,89	535	446	464	556	565	503	502	41,56	119
tygel, tyglik – rondel, rondelek, patelnia	162	2,0	3,03	173	159	241	190	136	122	212	38,79	119
bajtel, bajtle, bajtlik – dziecko	42	2,0	2,43	92	80	141	21	57	84	59	34,30	120
kamrat – kolega	319	4,0	3,69	372	318	276	308	356	396	304	39,57	120
krojc – skrzyżowanie	488	5,0	4,57	384	504	481	499	484	479	483	37,56	120
manczestrowy – sztruksowy	634	6,0	5,52	635	577	552	619	644	672	626	37,76	120
sztrykować – robić na drutach	84	2,0	2,64	142	94	63	120	78	22	81	35,99	120
waszkorb – kosz wiklinowy (na pranie noszone do magla)	432	5,0	4,31	386	418	405	466	466	380	346	41,29	120
cyferblat – pysk (w zwrotach: dostać / dać w pysk)	433	5,0	4,32	524	451	467	403	439	457	433	34,54	121
kragel, kragiel, kraglik – kołnierz	92	2,0	2,69	167	55	46	114	113	113	99	37,72	121
kryka, kryczka – laska, laseczka	67	2,0	2,56	154	72	41	84	73	81	33	36,38	121
plajtnonć – zbankrutować, zamknąć interes	152	2,0	2,99	186	131	103	188	224	141	179	38,21	121
hazok – zając	380	4,0	4,03	370	457	468	346	400	414	374	42,16	122
krojc – koniczynka, żołądź bądź trefl (kolor w kartach)	473	5,0	4,52	554	531	492	449	476	490	431	39,88	123
wander – podróż, wędrówka	605	6,0	5,22	512	529	512	575	620	635	592	47,22	123
wihajster – przyrząd (z nieznaną nazwą, słowo joker)	154	2,0	3,00	169	236	208	156	192	143	113	38,46	123
chamster – chomik	479	5,0	4,54	461	578	510	457	454	506	481	40,82	124

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
filong – nadzienie	467	5,0	4,49	420	459	385	471	487	440	509	38,79	124
herc – czerwone serce, czerwień bądź kier (kolor w kartach)	313	4,0	3,60	329	332	390	266	304	372	317	38,38	124
lomp – drań	276	3,0	3,50	210	334	298	270	328	320	231	45,37	124
gerować – fermentować	163	2,0	3,04	218	149	106	232	155	146	138	41,76	126
hamster – chomik	477	5,0	4,53	445	562	530	436	453	553	501	49,03	126
larmo – awantura	22	2,0	2,27	30	136	126	10	21	44	15	49,47	126
lojfer – ruchliwe dziecko	552	6,0	4,93	448	515	523	564	546	574	513	38,79	126
rolszuły – wrotki	454	5,0	4,40	415	484	527	401	449	442	520	45,62	126
sztamfer – ubijak	452	5,0	4,39	416	478	493	413	510	384	421	44,37	126
zic – siedzenie (m. in. w rowerze)	130	2,0	2,87	131	76	76	192	139	202	112	46,63	126
forszpajza – przystawka	643	6,0	5,61	533	660	613	643	632	644	650	39,99	127
szpangi – wsuwki do włosów, spinki	369	4,0	3,96	314	326	351	399	373	379	272	40,61	127
taszka – torebka damska	77	2,0	2,60	53	16	9	136	134	47	71	47,55	127
apluzyna, apluzina, apfelzina, afelzina – pomarańcza	330	4,0	3,75	350	341	263	327	337	391	355	35,85	128
heklować – szydełkować	253	3,0	3,37	304	205	176	272	283	234	223	42,38	128
drach – latawiec	516	6,0	4,77	619	519	570	496	490	540	527	41,64	129
kipnońć – umrzeć	346	4,0	3,84	356	354	253	370	382	279	347	45,10	129
zicnońć – usiąść	266	3,0	3,45	323	211	194	268	290	307	302	46,07	129
fana, fanka – chorągiew, chorągiewka	170	2,0	3,08	238	244	279	154	149	237	151	50,32	130
hebama, hyjbama – położna	587	6,0	5,14	605	555	475	592	584	584	503	45,72	130
kopla – klamra od paska, sprzączka	560	6,0	4,99	633	550	576	545	511	641	524	47,29	130
sztympel – pieczątka	186	3,0	3,03	181	138	153	210	190	268	188	38,99	130
cyjna – dziesiątka	538	6,0	4,88	623	533	524	491	524	607	564	44,50	132
fet – tłuszcz, smalec	74	2,0	2,60	100	29	15	91	147	67	128	45,15	132
szpaner – człowiek robiący coś na pokaz	168	2,0	3,05	188	225	125	165	178	257	210	39,76	132
abfal – śmieć	402	4,0	4,23	326	375	435	411	408	395	459	39,65	133
deka, deczka – narzuta	141	2,0	2,93	85	111	90	218	158	116	120	42,74	133

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
frela, frelka – dziewczyna, dziewczynka	185	3,0	3,01	197	188	198	141	240	274	172	40,50	133
geszynk, gyszynk – prezent	117	2,0	2,81	95	190	157	96	118	130	228	46,16	133
jakla, jakelka – bluza	160	2,0	3,03	118	251	220	182	164	167	176	39,43	133
cug – ciąg w kominie	46	2,0	2,44	150	34	101	51	16	24	51	44,47	134
zegowek, zegłowek[15] – poduszka	137	2,0	2,91	127	101	67	176	181	201	129	44,46	134
binda – bandaż	559	6,0	4,99	517	648	629	513	573	539	541	49,72	135
mandle – migdały	388	4,0	4,09	367	389	440	386	397	325	460	41,50	135
szpasownik – dowcipniś	623	6,0	5,41	510	595	584	618	605	645	596	38,65	135
cyferblat – tarcza zegarowa	190	3,0	3,09	288	238	216	211	152	176	201	40,51	136
futer – pokarm (dla zwierząt)	145	2,0	2,95	49	123	136	187	160	138	163	40,79	138
wic – żart, kawał, dowcip	107	2,0	2,74	215	99	155	77	86	82	170	49,80	138
bishalter – biustonosz	415	5,0	4,24	397	516	434	377	421	449	511	49,31	139
fedra – sprężyna	264	3,0	3,44	345	206	258	267	267	336	237	46,65	139
kalfas – głowa	435	5,0	4,32	438	498	409	422	396	535	476	47,28	139
szwigrowie – teściowie	574	6,0	5,06	479	507	514	579	567	552	618	44,37	139
biglynbret – deska do prasowania	537	6,0	4,88	478	594	526	536	550	454	573	46,10	140
damfmaszyna – lokomotywa	642	6,0	5,60	521	608	632	646	623	605	661	42,09	140
glacaty – łysy	189	3,0	3,08	195	124	218	163	229	181	264	42,59	140
blizablajfer – piorunochron	678	7,0	5,93	542	666	625	681	670	669	683	46,79	141
fojerman, fojermon – strażak	265	3,0	3,45	184	325	307	259	264	309	314	45,77	141
romel – plac odpustowy (miejsce gdzie są karuzele, strzelnice)	647	7,0	5,36	671	679	685	544	657	624	601	47,42	141
lichsztrom – instalacja elektryczna 1-fazowa	657	7,0	5,58	528	523	555	665	659	585	619	54,52	142
ołbajny – krzywe nogi, w kształcie litery "o"	546	6,0	4,91	553	530	443	547	585	477	490	45,96	142

[15] Irrtümlich berücksichtigtes Wort, vgl. Teil 4 unter *Z.* – Słowo uwzględniono przez pomyłkę, por. część 4 pod *Z.*

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
rajcować – wymądrzać się	398	4,0	4,17	310	449	452	398	411	390	398	43,79	142
tablet – taca	386	4,0	4,07	340	282	288	424	422	352	334	52,75	142
bysztek – sztućce	455	5,0	4,41	343	411	461	486	472	370	412	49,69	143
nachtop, nachtopek – nocnik	220	3,0	3,23	309	202	278	235	237	166	187	46,82	143
sznita, sznitka – kromka chleba	48	2,0	2,44	52	104	162	19	48	21	91	47,61	143
szpaner – napinacz mechaniczny	491	5,0	4,59	561	442	418	495	482	544	470	47,64	143
baliczek, balik – piłeczka	370	4,0	3,97	405	419	291	384	344	435	328	48,83	144
zola – podeszwa	226	3,0	3,25	278	168	189	220	251	312	262	46,93	144
łobsztalować – zarezerwować	326	4,0	3,73	232	377	357	352	334	314	246	52,07	145
malc – karmel	558	6,0	4,98	622	583	647	502	555	565	561	43,86	145
szampinioki – pieczarki	641	6,0	5,59	518	612	560	644	663	636	581	47,81	145
cwinga – klamra	515	6,0	4,75	467	528	420	566	471	517	494	44,08	146
cwist – wełna, przędza, włóczka do cerowania	568	6,0	5,04	658	512	587	557	543	592	538	44,40	146
fort – gdzieś tam, daleko	360	4,0	3,93	307	335	349	400	364	341	254	42,49	146
tajla – część	252	3,0	3,36	159	253	270	252	242	288	305	43,38	146
briftasza – portfel	365	4,0	3,95	440	293	319	385	383	381	327	46,67	147
gynał – w sam raz, dokładnie	108	2,0	2,75	19	70	97	127	166	101	105	42,34	147
hauer, hałer – górnik	611	6,0	5,26	630	572	507	590	586	654	579	43,14	147
libsta, lipsta – narzeczona	229	3,0	3,27	254	311	360	213	217	285	238	49,75	147
dran (jestem …) – moja kolej	457	5,0	4,41	382	415	482	425	480	410	530	48,26	148
kyjza – ser (nie twaróg)	143	2,0	2,94	280	145	133	139	165	172	132	48,47	148
pila – tabletka, pigułka	540	6,0	4,89	536	625	595	477	553	594	566	44,82	148
wetnońć się – założyć się	366	4,0	3,95	481	378	449	345	378	361	332	51,09	149
sztopować – cerować	392	4,0	4,11	358	353	490	372	464	406	340	54,18	150
fajla – pilnik	427	5,0	4,30	543	429	537	392	417	458	439	54,37	151
rychtować – przygotowywać	104	2,0	2,73	220	143	139	102	94	69	70	49,27	151
tulpa – tulipan	485	5,0	4,56	437	526	558	467	437	445	589	58,28	152

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
lynsztanga, lungsztanga – kierownica od roweru	532	6,0	4,83	471	464	484	591	506	438	475	45,45	153
sztarksztrom – instalacja elektryczna 3-fazowa	668	7,0	5,77	526	599	531	679	673	611	641	57,44	153
sztyngel – łodyga, szypułka	444	5,0	4,36	396	386	365	462	498	345	392	50,28	153
apfelstrudel – jabłecznik, szarlotka	526	6,0	4,82	400	539	480	527	548	533	554	50,74	154
damfmaszyna – maszyna parowa	639	6,0	5,59	499	617	637	641	653	610	648	49,54	154
sztrajchować – malować	463	5,0	4,46	500	358	414	447	512	459	468	48,56	154
szwajsfus – śmierdząca noga, grzybica nóg	202	3,0	3,15	103	194	122	257	197	235	182	51,56	154
bronotny – brązowy	297	3,0	3,58	241	234	178	333	302	311	324	53,50	155
klawiyr – pianino	483	5,0	4,55	483	582	528	427	443	488	559	53,43	155
puklaty – garbaty	149	2,0	2,97	265	110	160	161	151	178	169	43,47	155
szel – poduszka, dzwonek bądź karo (kolor w kartach)	524	6,0	4,80	639	520	553	484	531	578	519	46,59	155
aszynbecher, aszimbecher – popielniczka	159	2,0	3,03	236	239	281	125	153	198	206	49,35	156
szperplata – dykta, sklejka	438	5,0	4,33	532	376	397	405	468	494	464	52,73	156
glazpapior – papier ścierny	450	5,0	4,39	361	495	338	485	481	416	399	58,62	157
heft – zeszyt	228	3,0	3,27	253	296	328	171	244	302	259	47,44	157
lukać, luknońć – spoglądać, spojrzeć	294	3,0	3,55	368	223	211	312	310	329	300	52,43	157
trit – dywanik	609	6,0	5,25	681	673	673	524	551	667	662	61,07	157
achtlik – kieliszek 1/8 l	665	7,0	5,67	677	629	519	645	652	665	634	48,50	158
byfyj, bifyj – kredens	114	2,0	2,79	82	150	232	101	132	115	74	49,62	158
rajzować – podróżować	283	3,0	3,51	177	245	335	293	286	294	310	47,96	158
sznitbony – fasolka szparagowa	466	5,0	4,48	457	503	573	415	455	524	526	49,82	158
plisynrok – spódnica plisowana (z zakładkami)	661	7,0	5,62	514	615	602	654	649	614	673	48,37	159
szeslong, szezlong – tapczan	377	4,0	4,00	341	472	500	369	352	353	380	59,02	159

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
grajfka – zręczność, umiejętność robienia czegoś	258	3,0	3,41	380	256	321	239	275	305	219	50,90	161
jakla, jakelka – żakiet	192	3,0	3,09	175	301	213	186	184	195	140	46,39	161
kiper – auto wywrotka	462	5,0	4,44	472	428	353	514	434	465	404	48,04	161
lamyńcić – narzekać, skarżyć się	440	5,0	4,34	498	352	348	464	479	452	337	64,60	161
knobloszka – parówka	591	6,0	5,15	680	677	669	518	557	639	552	63,56	162
sznupać – pociągać nosem	306	3,0	3,63	282	300	197	331	351	359	269	51,99	162
faltenrok, faltynrok – spódnica z fałdami	632	6,0	5,48	488	601	604	626	625	573	651	49,35	163
szlojder – proca	242	3,0	3,31	252	135	138	298	211	147	209	57,78	163
szporobliwy – oszczędny	301	3,0	3,60	219	227	196	359	320	256	311	56,35	163
ablyger, ablyjger – sadzonka	499	5,0	4,66	469	627	617	463	469	462	553	69,39	165
szwong – zamach, rozbieg	310	3,5	3,68	302	241	188	348	353	287	345	57,51	165
byrna – żarówka	464	5,0	4,47	376	422	364	530	450	400	429	51,30	166
damfować, dymfować – dusić, parzyć, gotować	426	5,0	4,30	322	441	342	448	488	405	369	56,23	166
szpicpapior – papier ścierny	565	6,0	5,01	606	588	517	542	603	525	440	54,96	166
tej, tyj – herbata	221	3,0	3,23	128	252	294	217	263	209	247	49,24	166
afa – małpa	397	4,0	4,16	330	467	491	371	427	334	497	66,60	167
glashaus – szklarnia	606	6,0	5,23	473	581	578	609	572	538	640	49,34	167
kapelka – mała czapka, kapelusik	543	6,0	4,90	615	603	655	488	538	606	488	61,07	167
erzac – zastępnik, podróbka, byle co	529	6,0	4,83	564	624	664	501	496	532	537	58,33	168
fus – noga	502	5,0	4,68	355	469	469	523	523	519	492	55,05	168
szpanować – napinać, naciągać	200	3,0	3,14	297	192	129	223	228	246	183	49,08	168
sztrekować – przeciągać się	412	5,0	4,21	486	355	318	419	461	408	364	55,51	168
zicherka – agrafka	123	2,0	2,84	271	169	163	118	103	137	126	52,03	168
buła – wypukłość, guz, opuchlizna	127	2,0	2,87	263	106	164	150	114	162	94	52,75	169

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
hyc, hic, hica – upał, skwar	59	2,0	2,51	36	20	33	83	58	52	189	53,15	169
łobsztalować – zamówić	338	4,0	3,79	260	430	406	343	338	373	307	53,72	170
ała (mieć ała) – być głupim, głupkowatym, wariatem	62	2,0	2,53	194	25	98	79	66	23	30	56,06	171
kusik, kusiol – buziak, całusek	197	3,0	3,13	123	294	265	169	227	157	235	57,39	171
bryja – gęsta, źle wyglądająca i pachnąca płynność	332	4,0	3,77	387	257	215	361	387	369	276	65,43	172
halter – sprzączka, zapinka	651	7,0	5,48	676	634	582	608	640	680	508	55,35	172
klank – dźwięk	217	3,0	3,22	316	197	144	250	171	225	242	52,55	172
szus – ktoś szybki	421	5,0	4,26	508	450	336	443	409	412	370	51,95	172
autobana – autostrada	68	2,0	2,57	11	87	100	85	40	64	184	50,55	173
deka, deczka – sufit	410	5,0	4,20	279	395	374	452	431	393	389	50,84	173
rajcula – pyskula, pyskata	465	5,0	4,48	395	568	565	460	413	443	436	64,89	173
sztof – materiał, dzianina	387	4,0	4,08	244	397	378	417	376	354	385	52,34	173
hyngel, hyngiel – uchwyt	291	3,0	3,54	228	314	389	322	215	337	249	59,37	174
kipa – niedopałek papierosa	348	4,0	3,85	482	350	356	365	308	324	336	52,92	174
klank – warkot silnika	156	2,0	3,01	251	77	104	194	142	219	211	59,76	174
dać kusika – pocałować	194	3,0	3,10	117	292	221	178	219	192	230	49,66	175
fasong – oprawa, oprawka żarówki	446	5,0	4,38	476	401	323	483	446	498	406	56,81	175
walkować – maglować	517	6,0	4,77	591	540	509	540	416	560	583	54,70	175
klapaczka – packa na muchy	90	2,0	2,68	8	90	167	184	77	12	12	68,57	176
banhof – stacja kolejowa, dworzec kolejowy	267	3,0	3,46	165	342	311	282	260	299	294	52,08	177
kista – skrzynka	155	2,0	3,01	183	157	314	158	137	188	148	55,84	177
flinta – strzelba, karabin	215	3,0	3,22	277	160	99	265	248	273	177	64,05	178
kloper – trzepaczka	268	3,0	3,46	351	269	395	269	257	217	243	58,72	178
larmować – hałasować	71	2,0	2,57	115	217	173	39	67	74	56	61,44	178
durch, durś – ciągle	98	2,0	2,71	60	198	239	72	104	105	76	63,85	179

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
rachować – liczyć	135	2,0	2,91	176	285	205	106	141	231	130	58,23	179
ciga – koza	533	6,0	4,84	389	501	459	569	535	513	532	55,01	180
dołza – gniazdko elektryczne	621	6,0	5,35	456	636	612	606	629	621	613	58,01	180
erbnyć, erbnonć – odziedziczyć	329	4,0	3,74	239	364	419	326	317	280	371	55,70	180
fuslapy – onuce	514	6,0	4,74	621	494	488	519	513	501	441	50,69	180
kana, kanka – pojemnik na mleko	406	5,0	4,17	270	390	367	450	386	402	435	54,23	180
lajtong – rurociąg	527	6,0	4,82	501	574	544	546	509	542	394	54,62	180
nec – siatka	411	5,0	4,21	538	485	508	358	374	510	491	65,46	180
badywanna – wanna (do kąpieli)	458	5,0	4,42	352	496	533	437	467	432	523	58,02	181
sznaps – kieliszek wódki	140	2,0	2,92	64	114	201	129	162	154	245	54,60	181
tabaka – tytoń	153	2,0	2,99	208	35	43	203	195	216	198	74,84	181
blomwaza, blumwaza – wazon	490	5,0	4,59	369	532	551	497	451	480	504	55,66	182
lukaty – z kręconymi włosami	148	2,0	2,97	203	92	85	206	96	158	267	65,18	182
wancka – pluskwa, pchła	375	4,0	3,98	529	427	407	347	363	403	381	55,42	182
geltag – wypłata	246	3,0	3,34	143	313	326	278	150	271	258	68,10	183
gliknonć, glikło sie – udać, udało się	631	6,0	5,46	484	668	654	634	571	618	654	60,06	184
gitra – krata, okratowanie	551	6,0	4,93	441	542	494	541	626	562	518	53,24	185
melka, mylka – zupa mleczna zatrzepana mąką	512	6,0	4,70	569	525	650	474	504	534	465	58,53	185
rajbetka – paca, packa, narzędzie murarskie (do równania tynku na ścianie)	368	4,0	3,96	399	284	254	439	321	419	285	69,05	185
geburstag, gyburstag – urodziny	94	2,0	2,70	5	112	149	86	105	94	191	53,26	186
ojla, łojla – sowa	589	6,0	5,14	474	647	660	563	564	567	605	57,83	186
paket – paczka	288	3,0	3,53	231	400	417	254	261	277	343	69,16	186
weta – zakład o coś	347	4,0	3,84	497	346	466	311	355	374	325	66,18	186
lyjberwoszt, lyberwoszt, leberwoszt – wątrobianka, pasztet	230	3,0	3,27	84	265	223	271	206	140	200	61,96	187
wachtyrz – stróż, dozorca	344	4,0	3,81	447	322	260	356	346	351	360	51,32	187

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
wihajster – wytrych	287	3,0	3,52	298	405	304	275	285	331	218	52,84	187
cangi – obcęgi	522	6,0	4,80	375	518	442	555	492	551	563	64,33	188
kara – taczka	70	2,0	2,57	196	30	11	145	62	31	8	67,62	188
sztamfować – ubijać	374	4,0	3,98	344	409	483	295	475	346	367	65,27	188
blyndować – oślepiać, świecić komuś w oczy	278	3,0	3,51	133	308	199	314	319	224	322	69,38	189
formon – woźnica	373	4,0	3,98	494	304	394	390	322	425	320	63,29	190
fater – ojciec	187	3,0	3,06	43	226	170	216	170	185	234	60,10	191
pana – dziura w oponie, guma (w: złapać gumę)	10	1,0	2,25	198	7	7	31	12	8	49	64,33	191
szusować – szybko jechać	292	3,0	3,54	439	299	252	304	281	315	248	59,43	191
gipsdeka – sufit	177	2,0	3,15	240	240	355	179	163	220	185	59,68	192
lojfer – dywanik, chodnik	416	5,0	4,24	411	514	557	389	388	365	415	66,89	192
szalter – załącznik prądu, włącznik światła	218	3,0	3,22	163	105	89	281	268	171	224	69,61	192
brauza – oranżada (napój musujący / proszek do rozcieńczenia)	383	4,0	4,05	422	360	543	362	375	444	350	63,91	193
fora – wóz	304	3,0	3,63	269	266	275	360	307	290	167	53,78	193
szykowny – ładny, elegancki	105	2,0	2,73	146	23	54	128	216	121	101	58,20	193
blaza – pęcherz	110	2,0	2,76	160	165	264	94	79	103	69	63,63	195
cwaja, cwajka – dwója (dawniej najgorsza ocena w szkole)	494	5,0	4,63	584	536	515	408	505	604	543	58,92	196
cwerg – krasnoludek	553	6,0	4,94	393	524	463	589	530	545	546	60,00	196
rałs! – wynocha, odejdź, idź sobie!	196	3,0	3,11	66	155	186	224	262	193	145	58,05	196
topek – nocnik	209	3,0	3,19	126	174	94	290	236	213	144	63,16	196
hasiok – śmietnik	4	1,0	2,07	199	12	84	2	3	2	6	68,97	197
taszlampa – lampa kieszonkowa	248	3,0	3,34	138	200	123	320	254	203	233	62,64	197
trit – wycieraczka wejściowa	590	6,0	5,14	679	680	684	487	529	673	660	76,69	197
blajsztift – ołówek	422	5,0	4,27	289	489	436	420	432	436	426	56,81	200
forsztelować – wyobrażać (sobie)	530	6,0	4,83	443	643	577	461	536	566	627	70,84	200

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
halba, halbka – pół litra (wódki)	82	2,0	2,64	80	115	255	55	63	78	142	64,57	200
sztalować – planować	334	4,0	3,77	259	460	430	341	315	378	298	67,02	201
blaza – odcisk	57	2,0	2,51	104	129	227	43	33	85	25	65,64	202
cetnor – 50kg	396	4,0	4,15	460	406	503	421	393	301	329	64,98	202
blonkol – kalafior	418	5,0	4,26	294	440	497	438	428	428	358	60,99	203
falta, falt – fałda	577	6,0	5,09	412	513	532	572	610	471	615	68,72	203
wachować, uwachować – pilnować, upilnować	157	2,0	3,01	204	48	35	233	238	155	168	76,89	203
fanga – cios, uderzenie	352	4,0	3,88	320	517	474	313	331	382	409	73,57	204
dinks – takie coś (słowo joker)	285	3,0	3,52	222	372	427	255	273	222	341	73,58	205
kastlik – pudełko, skrzynka	535	6,0	4,87	431	481	363	562	558	568	544	73,34	205
lauba, lałba – zadaszenie	282	3,0	3,51	180	277	371	336	258	232	165	70,30	206
weksle – przekwitanie (u kobiet)	182	2,0	3,29	342	179	182	258	183	136	287	67,89	206
forant – zapas	534	6,0	4,84	489	611	634	532	491	547	427	66,99	207
papyndekel – tektura	203	3,0	3,17	392	210	250	191	185	228	193	67,34	207
rajza – podróż	244	3,0	3,32	111	247	303	244	241	276	318	62,73	207
cufalym – przez przypadek	234	3,0	3,29	317	153	165	242	199	251	362	71,52	209
cwek – pinezka	393	4,0	4,13	550	368	340	375	444	433	391	64,80	210
lazaret, lazaryt – szpital	436	5,0	4,32	589	379	439	409	399	484	487	66,66	210
szłapa – noga, stopa	101	2,0	2,72	256	47	45	97	156	102	116	67,14	211
bana – kolej	172	2,0	3,10	276	219	337	164	125	284	202	68,42	212
szpyrhok – wytrych	600	6,0	5,18	669	626	643	567	576	609	457	64,45	212
cukerdołza – cukiernica, pojemnik na cukier	602	6,0	5,20	407	616	621	584	581	599	591	68,53	214
kofer – skrzynia, walizka	222	3,0	3,24	162	356	316	215	220	142	271	72,61	214
szraubincjer, szrałbincjer – śrubokręt	420	5,0	4,26	284	447	350	426	440	423	498	65,37	214
fertich, fertig, fertichś, fertiś – gotowe, zrobione	144	2,0	2,95	31	246	207	152	145	123	199	64,79	215
forhang, forchangi – zasłona, zasłony	271	3,0	3,47	413	339	416	201	266	300	326	71,39	215
gnyk – plecy	507	5,0	4,72	660	637	639	445	452	571	493	85,85	215

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
łobsztalować – zaplanować	349	4,0	3,85	261	476	410	355	339	377	301	65,46	215
gypechalter – bagażnik rowerowy	650	7,0	5,48	459	560	605	675	627	528	565	65,02	216
flider – bez (krzak)	569	6,0	5,05	477	466	540	553	666	448	549	68,76	218
pukeltasza – plecak	312	4,0	3,59	432	214	233	339	330	323	293	67,32	218
sznuptuch, sznuptychla – chusteczka do nosa	525	6,0	4,81	540	554	495	522	532	620	402	61,14	218
klapsznita – podwójna kromka chleba, kanapka	60	2,0	2,51	102	103	247	28	38	57	92	68,04	219
lyberka – wątrobianka	509	5,0	4,75	612	537	392	510	519	602	446	73,06	220
pukeltasza – tornister	262	3,0	3,43	374	154	204	279	271	332	253	68,42	220
sak – siatka, torba, worek	536	6,0	4,87	600	436	379	534	578	557	449	77,16	221
sznitloch, sznitlok – szczypiorek	382	4,0	4,03	333	329	370	393	359	293	515	66,17	222
szprajcnońć sie, szprajcować się – upominać się	616	6,0	5,29	667	548	444	612	616	646	471	80,35	223
cufal – przypadek	99	2,0	2,72	217	49	102	75	74	97	273	77,95	224
familok – stara śląska kamienica (najczęściej z czerwonej cegły)	6	1,0	2,10	227	19	34	3	6	10	3	75,75	224
szlus – koniec	211	3,0	3,20	38	262	248	228	246	156	250	75,23	224
cuzamyn – razem	284	3,0	3,52	137	362	332	286	278	269	351	70,35	225
lauba, lałba – wiatrołap	236	3,0	3,29	158	254	366	274	189	177	141	73,90	225
luftplompa – pompka rowerowa	378	4,0	4,02	233	291	297	458	394	263	338	72,57	225
canpasta – pasta do zębów	619	6,0	5,33	426	652	622	605	593	582	645	70,79	226
sznaps – wódka	167	2,0	3,04	70	201	169	170	187	175	296	61,28	226
futerbach – flanela	669	7,0	5,80	682	456	478	674	681	683	625	93,35	227
afa – głupia mina	389	4,0	4,10	549	510	489	344	361	321	548	92,75	228
szusblech, szuszblech – błotnik	429	5,0	4,30	434	309	341	537	391	371	352	70,01	228
zecaj – jajko sadzone	576	6,0	5,08	452	642	680	535	575	470	668	86,12	228
szlic – rozcięcie w spódnicy	424	5,0	4,28	436	270	315	416	499	397	489	78,68	229
zokel – lamperia	358	4,0	3,91	338	382	539	309	370	367	366	68,18	230

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
bajs – kęs	232	3,0	3,29	404	204	305	173	253	190	331	78,58	231
erbnyć, erbnonć – dostać	322	4,0	3,72	223	363	454	303	340	270	359	68,85	231
niyrychtig, nierychtiś – nienormalny	476	5,0	4,52	315	480	393	507	486	546	393	74,89	231
knif – sztuczka	165	2,0	3,04	373	161	273	160	140	169	173	78,67	233
szlips – krawat	521	6,0	4,79	519	431	339	560	525	572	447	77,11	233
bajsnonć – ugryźć	205	3,0	3,18	391	207	214	157	223	275	303	71,50	234
bratruła, ruła – piekarnik	337	4,0	3,78	301	393	506	321	341	272	291	74,63	234
brylok, brylaty – okularnik, noszący okulary	219	3,0	3,23	394	290	234	159	245	292	229	67,47	235
szpas – żart	308	3,0	3,66	108	344	300	337	299	328	344	78,07	236
sztalować – zamawiać	328	4,0	3,73	212	448	382	332	311	347	266	70,99	236
yjzel – osioł	506	5,0	4,70	318	552	496	490	533	496	555	75,18	237
szprajcnońć sie, szprajcować się – buntować się	580	6,0	5,09	626	417	386	599	596	616	438	98,24	240
gulik – kanał ściekowy, kratka ściekowa, wlew do kanalizacji	54	2,0	2,48	248	184	137	7	8	17	103	88,11	241
luftplompa – sprężarka	510	6,0	4,60	312	410	413	554	503	392	411	72,79	242
bajs – ugryzienie (kogoś / czegoś)	213	3,0	3,21	388	208	242	144	234	278	306	71,64	244
kalfas – pojemnik do mieszania zaprawy cementowej	302	3,0	3,61	237	182	152	397	212	267	236	72,99	245
grin – czarne serce, wino bądź pik (kolor w kartach)	437	5,0	4,33	620	483	535	374	433	500	463	72,15	246
klajd – suknia	281	3,0	3,51	124	195	117	334	343	229	363	96,52	246
bakpulwer – proszek do pieczenia	442	5,0	4,36	226	474	445	469	436	409	469	81,36	248
bombon – cukierek	52	2,0	2,48	272	37	24	54	59	112	60	79,20	248
szprajcnońć sie, szprajcować się – wykłócać się	598	6,0	5,17	632	479	384	602	608	615	477	88,27	248
walkownia – magiel	599	6,0	5,17	672	655	665	585	423	631	653	81,72	249
waszbret – tarka do prania	405	5,0	4,15	427	575	609	366	360	401	388	94,68	249
flance – sadzonki roślin	181	2,0	3,27	77	158	180	325	209	75	213	80,18	250

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
hauer, hałer – pracownik fizyczny	413	5,0	4,22	610	413	359	378	407	520	445	82,08	251
sztrucla – chałka drożdżowa	286	3,0	3,52	192	330	229	302	354	376	125	85,91	251
krisbaum – choinka (bożonarodzeniowa)	484	5,0	4,56	327	579	569	456	448	456	576	86,31	252
lygać – kłaść się spać	128	2,0	2,87	182	51	25	147	277	148	67	81,18	252
bauplac – budowa, plac budowy	357	4,0	3,90	187	351	325	442	296	262	354	74,24	255
blank – zupełnie, całkiem	184	2,5	3,06	89	249	344	153	222	108	180	81,58	255
hut, hutek, hucik – kapelusz, kapelusik	363	4,0	3,94	245	287	421	396	314	245	500	90,02	255
yfner – otwieracz do słoików, konserw lub butelek	654	7,0	5,55	425	672	659	617	645	617	680	81,42	255
żymlok – bułczanka	12	1,0	2,38	83	232	259	6	4	5	13	104,38	255
bajsnonć – skosztować	290	3,0	3,54	492	298	302	236	289	295	372	76,96	256
szipa – szufla	333	4,0	3,77	423	465	505	249	305	333	451	87,84	256
gymizy – warzywa	531	6,0	4,83	321	566	564	525	515	541	578	82,27	257
szpyndlik – szpilka	300	3,0	3,59	513	286	269	284	313	261	256	84,05	257
lompy – stare graty, niepotrzebne rzeczy	453	5,0	4,40	295	553	448	473	369	526	525	86,94	258
harynki – śledzie	670	7,0	5,80	643	502	423	680	683	652	676	95,66	260
tubera – gruźlica, ostry kaszel	325	4,0	3,72	555	316	293	301	316	360	335	84,70	262
luftbiksa – karabin-wiatrówka	384	4,0	4,05	409	307	209	472	395	310	265	84,48	263
sztomel – niedopałek papierosa	518	6,0	4,78	650	387	403	494	562	629	485	95,39	263
winerki – cienkie parówki	150	2,0	2,97	359	96	230	119	167	252	137	85,43	263
fiszhala – hala rybna	468	5,0	4,49	592	613	630	376	366	588	572	104,45	264
usnoplany – zakatarzony	604	6,0	5,20	576	373	404	637	630	511	517	95,67	264
hoł ruk – hej hop! (przy podniesieniu czegoś ciężkiego)	556	6,0	4,98	348	345	347	610	588	507	558	112,28	265
lałfka – oczko w pończosze	513	6,0	4,73	530	671	646	465	406	466	642	98,31	265

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
pakynchalter, pakynhalter – bagażnik	628	6,0	5,43	608	490	401	666	592	622	588	83,72	265
gyrglas, gerglas – szklana wężownica	584	6,0	5,12	565	493	387	653	542	537	603	78,37	266
nudelzupa – zupa, rosół z makaronem	201	3,0	3,15	44	248	310	221	235	117	220	82,54	266
dylówka – podłoga	343	4,0	3,81	402	209	135	394	371	349	226	98,30	267
waszpek – miednica, miska	492	5,0	4,59	435	463	301	559	493	474	292	92,07	267
knobloch – czosnek	557	6,0	4,98	324	592	579	548	560	563	590	88,07	268
makron – kokos	423	5,0	4,28	593	470	607	383	392	339	466	95,99	268
nudelkula – wałek do ciasta	134	2,0	2,91	81	228	309	134	120	41	134	84,02	268
durchfal – rozwolnienie, biegunka	493	5,0	4,62	306	522	571	498	489	362	575	95,23	269
fajfka – fajka	359	4,0	3,92	267	175	181	433	377	330	444	103,16	269
zesel, zeslik – fotel	544	6,0	4,90	328	597	586	543	540	504	586	86,53	269
zymfciok – słoik po musztardzie	431	5,0	4,30	652	420	438	406	402	486	383	85,92	269
hołzy – spodnie	496	5,0	4,65	281	551	525	492	495	509	533	85,01	270
sztrachecle, sztrajchecle – zapałki	350	4,0	3,87	428	549	559	292	306	289	423	107,78	270
echt (ślonzok) – prawdziwy (ślązak)	482	5,0	4,55	243	487	460	500	514	415	516	89,81	273
handszuły – rękawice robocze	579	6,0	5,09	332	598	606	583	549	576	587	89,48	274
sztekdołza – gniazdko elektryczne	571	6,0	5,05	313	587	536	571	587	555	585	91,71	274
fiber – gorączka, drgawka	487	5,0	4,57	268	544	516	489	473	508	531	87,60	276
rajzyfiber – zdenerwowanie przed podróżą	175	2,0	3,14	171	187	415	146	157	139	268	92,09	276
badki, batki – kąpielówki, majtki	111	2,0	2,77	257	224	330	65	53	182	123	94,77	277
bojtlik, bojtliczek – portmonetka	261	3,0	3,43	410	384	375	231	247	388	131	98,59	279
szpil – mecz	225	3,0	3,25	293	361	400	121	159	355	309	98,06	279

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
giskana – polewaczka, podlewaczka	240	3,0	3,31	50	176	183	330	210	180	155	76,41	280
mycka – czapka	115	2,0	2,79	29	310	249	56	133	134	174	92,45	281
preswoszt, preswuszt – salceson	260	3,0	3,42	74	218	109	357	298	135	244	96,15	283
biglonzko, biglołzko – żelazko	625	6,0	5,43	357	609	529	639	638	642	557	95,06	285
bratheringi, brateringi – śledzie opiekane	336	4,0	3,78	319	462	548	263	323	265	386	98,27	285
byszta – szczotka	583	6,0	5,12	534	381	345	596	614	559	630	105,78	285
stalbeszta – szczotka druciana	547	6,0	4,91	522	370	324	588	556	492	609	100,69	285
apfelmus – mus jabłkowy	356	4,0	3,90	151	242	306	414	398	127	396	111,31	287
raja – kolejka	206	3,0	3,18	406	303	388	117	186	319	158	106,16	289
binder – krawat	158	2,0	3,02	417	128	159	155	126	197	221	94,04	291
taszyntuch – chusteczka higieniczna	335	4,0	3,77	179	471	428	318	348	313	315	86,78	292
bajlaga – dodatki do mięsa / ryby (np. ziemniaki, jarzyny)	486	5,0	4,57	611	631	590	338	563	505	472	94,34	293
kibel, kiblik – wiadro	50	2,0	2,47	305	79	175	41	27	36	11	99,15	294
lachać sie, lachnońć sie – śmiać się, zaśmiać się	318	4,0	3,66	421	272	127	353	291	282	413	93,23	294
bajlaga – kanapka (podwójna kromka chleba z czymś)	441	5,0	4,35	602	565	546	307	526	521	378	99,69	295
placpatrony – kapiszony	414	5,0	4,22	659	392	432	380	405	364	434	93,30	295
zola – limo, podbite oko	320	4,0	3,69	527	312	267	350	232	386	353	88,49	295
oma, ołma, omka, omeczka – babcia	146	2,0	2,95	1	216	193	172	176	27	297	97,22	296
tepich – dywan	430	5,0	4,30	225	486	447	418	412	426	521	87,35	296
mostrich, mosztrich – musztarda	608	6,0	5,24	346	644	633	574	604	570	638	96,63	298
radiska – rzodkiewka	298	3,0	3,58	299	337	502	261	204	241	407	96,05	298
lauba, lałba – ganek przy domu	118	2,0	2,81	22	186	320	162	81	30	20	103,71	300
bojtel – woreczek	233	3,0	3,29	116	259	322	202	230	183	418	91,48	302

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
kryklać – mazać, gryzmolić	139	2,0	2,92	249	221	376	103	107	186	73	97,96	303
opa, ołpa, opka, opik – dziadek	199	3,0	3,14	4	261	219	229	201	39	308	105,67	304
ausgus – zlew	395	4,0	4,15	548	535	627	316	380	411	454	100,33	311
ajntopf, ańtopf – gęsta zupa (jako obiad jednodaniowy)	270	3,0	3,47	229	380	499	200	295	187	277	102,96	312
geltasza – portfel	471	5,0	4,50	463	321	206	516	518	515	480	112,12	312
lauba, lałba – altana	121	2,0	2,84	86	263	380	68	68	118	156	108,98	312
pucować – tynkować	269	3,0	3,46	190	89	56	367	368	179	149	114,84	312
zowizo, zołwizo, zoł wi zoł – mimo wszystko, tak czy tak, tak czy inaczej	379	4,0	4,02	172	426	408	379	384	304	484	93,55	312
kopyrtnońć – zrobić fikołka, koziołek	235	3,0	3,29	429	196	121	248	293	298	115	102,56	314
tuberok – gruźlik, człowiek kaszlący	345	4,0	3,82	583	319	266	317	347	394	368	94,64	317
szłapcug – chodzenie pieszo	573	6,0	5,06	649	347	372	578	667	548	425	121,21	320
knipsować – fotografować, robić zdjęcia	548	6,0	4,92	336	657	642	506	527	549	646	105,13	321
fajer – święto, dzień wolny od pracy	239	3,0	3,31	65	366	368	198	214	214	390	110,77	325
elwer – rzut karny w piłce nożnej	367	4,0	3,96	640	412	534	328	312	450	356	110,44	328
purtnońć – puścić bąka	263	3,0	3,43	449	162	140	196	462	247	133	131,36	329
zymft, zynft – musztarda	273	3,0	3,47	503	172	171	288	276	317	241	104,36	332
beszong – nasyp kolejowy	489	5,0	4,58	580	416	271	511	478	516	604	103,77	333
klopsztanga – trzepak	100	2,0	2,72	371	140	334	64	39	38	78	131,05	333
tera – smoła	183	2,0	3,32	465	130	184	296	193	227	143	107,26	335
kracpuc – rodzaj tynku zewnętrznego na domach	570	6,0	5,05	339	369	333	669	507	460	556	115,96	336
filok, filer – długopis, wieczne pióro	461	5,0	4,44	596	596	641	300	528	558	456	106,92	341
bana – tramwaj	176	2,0	3,15	334	396	402	60	179	356	222	118,91	342
frop, fróp – korek	361	4,0	3,93	597	622	592	289	309	316	278	151,95	344

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
asta – konar drzewa	500	5,0	4,67	642	620	670	509	325	366	621	129,63	345
hantuch – ręcznik	523	6,0	4,80	235	545	518	528	547	469	582	108,51	347
szynk – bar, pijalnia piwa	249	3,0	3,35	505	185	158	219	326	291	299	107,42	347
szac – narzeczony	223	3,0	3,24	109	402	458	195	116	297	214	125,64	349
szaket – marynarka	204	3,0	3,17	139	453	450	151	173	170	104	139,00	349
oberiba, uberiba – kalarepa	210	3,0	3,20	152	357	465	199	161	149	114	121,39	351
krepel – pączek	35	2,0	2,37	366	63	57	14	29	50	28	115,18	352
rant – rów	174	2,0	3,10	383	61	107	283	169	173	31	115,44	352
ojla, łojla – siniak pod okiem	354	4,0	3,89	552	546	599	246	324	467	263	136,92	353
zonynbrele – okulary słoneczne	445	5,0	4,36	207	541	511	412	424	431	562	110,54	355
no entlich – wreszcie	615	6,0	5,29	296	653	593	615	591	589	599	110,68	357
hasi, hasie – popiół, śmieci	55	2,0	2,49	363	22	92	67	34	4	35	115,40	359
ynta, yntka – upadek, skok do wody	401	4,0	4,20	678	323	441	423	318	446	376	112,65	360
klapka – łapka na myszy	324	4,0	3,72	398	86	53	404	419	230	160	145,60	366
fajrować – świętować	257	3,0	3,40	40	407	381	227	252	165	401	127,79	367
miszmaszyna – betoniarka, mieszarka do betonu	549	6,0	4,92	290	275	261	631	589	472	506	144,11	370
glajcha – zakończenie pewnego etapu robót	545	6,0	4,91	475	391	285	656	447	577	539	113,96	371
gruba – kopalnia	26	2,0	2,30	377	5	6	16	46	61	16	124,71	372
ferszter, feszter – leśniczy	578	6,0	5,09	283	365	396	657	628	424	486	127,28	374
dałerwele – loki po trwałej ondulacji	456	5,0	4,41	214	586	589	444	410	368	496	121,73	375
snople – katar	528	6,0	4,82	586	273	238	594	617	254	442	159,83	379
fyrzichy – brzoskwinie	596	6,0	5,17	311	327	280	661	639	491	606	153,86	381
puc – tynk	364	4,0	3,94	234	171	96	478	404	327	290	122,19	382
ajerkuchy – naleśniki, racuchy	309	3,0	3,68	202	433	585	285	294	258	282	121,13	383
rajtować – jeździć konno	520	6,0	4,79	193	505	477	576	522	430	507	115,88	383
fajer – impreza	207	3,0	3,19	18	399	358	138	175	150	403	140,19	385

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
terować – smołować	277	3,0	3,50	544	164	277	351	198	204	159	128,05	385
ajncla, áncla – małe pomieszczenie	371	4,0	3,98	653	473	556	264	357	514	316	129,96	389
zelter – woda sodowa, woda mineralna	341	4,0	3,79	567	178	312	310	358	497	323	120,02	389
snople – cieknące kozy z nosa	497	5,0	4,65	585	230	210	577	595	205	400	171,80	390
bratkartofle – smażone ziemniaki	138	2,0	2,92	62	315	453	63	91	71	280	146,08	391
krajzyga – piła tarczowa	259	3,0	3,42	51	36	64	429	213	125	153	126,81	393
żymła – bułka	116	2,0	2,79	446	119	150	52	129	238	117	120,52	394
kamerlik – komórka, małe pomieszczenie	224	3,0	3,25	451	71	52	197	367	145	279	138,85	399
lak – cerata	564	6,0	5,01	381	367	256	650	658	417	397	139,57	402
fazan – bażant	586	6,0	5,14	618	421	228	624	631	461	545	136,34	403
pucpapior – papier ścierny	381	4,0	4,03	491	134	110	517	280	363	443	153,04	407
zoki – skarpetki	195	3,0	3,10	78	371	485	109	177	243	127	139,48	407
garusić – bałaganić	593	6,0	5,16	509	527	246	655	636	473	384	131,66	409
oły – krzywe nogi	355	4,0	3,89	675	439	575	262	255	420	419	141,43	420
wandrus – wędrowiec, podróżnik	595	6,0	5,16	466	340	236	622	656	593	584	147,05	420
banka – tramwaj	362	4,0	3,94	614	593	598	193	300	581	430	156,64	421
garus – bałagan	648	7,0	5,44	545	497	245	673	665	493	567	133,02	428
ajncla, áncla – mieszkanko jednopokojowe, kawalerka	372	4,0	3,98	673	468	554	243	379	512	319	136,15	430
sznuptabaka – tytoń do wąchania	448	5,0	4,38	574	231	142	475	516	489	482	149,97	432
ajnfart – brama wjazdowa, przejazdowa, przejście	299	3,0	3,59	523	506	583	149	208	303	405	154,45	434
hauskyjza – ser domowy	164	2,0	3,04	541	167	317	107	146	226	108	144,09	434
krojcok – pół-Ślązak (a pół-nie)	241	3,0	3,31	577	243	289	142	250	338	164	134,25	435
pultok, putek – indyk	582	6,0	5,11	627	297	217	620	655	556	474	160,02	438
mota – ćma	238	3,0	3,30	364	434	545	140	148	106	275	154,89	439
borsztajn – krawężnik	351	4,0	3,88	647	632	656	189	279	429	387	175,44	467

Item	allg			R Op	R Ry	R Wo	R Ka	R By	R Gl	R Ty	StA	SpW
	R	Md	AM									
pyndzyjo – emerytura	275	3,0	3,49	590	121	120	253	350	343	252	149,61	470
bajtlik – portfel	307	3,0	3,64	556	475	476	237	243	575	102	170,60	473
makrony – ciastka kokosanki	166	2,0	3,04	493	317	479	124	18	29	186	184,03	475
glaska – szklanka	607	6,0	5,24	582	404	179	632	615	656	600	160,33	477
hilfka – szkoła dla dzieci upośledzonych umysłowo	451	5,0	4,39	664	682	679	364	205	518	656	174,02	477
szpajza – typ deseru, rodzaj leguminy	321	4,0	3,71	145	4	3	480	459	15	330	198,81	477
waszkuchnia – kuchnia do prania lub na co dzień	439	5,0	4,33	75	403	313	552	445	264	416	142,10	477
kerhow, kierchof – cmentarz	478	5,0	4,53	136	305	237	551	554	286	617	173,22	481
augustki – jabłka papierówki	567	6,0	5,04	303	170	541	664	577	206	610	190,66	494
ajmer, ajmro – wiadro	656	7,0	5,58	178	654	631	659	651	590	675	164,76	497
lajbik – biustonosz	391	4,0	4,11	594	151	72	454	426	487	361	173,46	522
lonty – stare ubrania, szmaty	554	6,0	4,95	414	181	105	630	597	579	593	201,21	525
kafyj – kawa	419	5,0	4,26	59	585	473	434	390	427	522	156,55	526
korflasza – naczynie do fermentacji wina	649	7,0	5,44	629	235	154	684	662	481	663	204,80	530
kopyrtka – fikołek, koziołek (przewrót gimnastyczny)	272	3,0	3,47	603	132	168	280	349	385	46	172,92	557
kuklok – oczko, wizjer "judasz" w drzwiach	293	3,0	3,55	628	628	601	59	85	583	473	235,81	569
szupa – łupina	614	6,0	5,28	666	177	81	658	668	637	631	238,00	587
majs – kukurydza	603	6,0	5,20	67	508	471	660	594	441	602	182,52	593

.

4. Die schlesischen Items und ihre deutschen Etyma – Śląskie jednostki leksykalne i ich niemieckie źródłosłowy

Deutsch

Die folgende Aufstellung kann als kleines etymologisches Wörterbuch der getesteten schlesischen Items gelesen werden. Natürlich konnten im Rahmen des Projekts keine sehr tiefgehenden etymologischen Einzelforschungen vorgenommen werden. Dennoch kann die folgende Zusammenstellung[16] verschiedene irrige etymologische Beschreibungen einzelner Wörter, die in den kleineren, im strengen Sinne nicht-wissenschaftlichen Wörterbüchern zum Schlesischen angeboten werden, relativieren. Im Übrigen sei auf die Angaben im SGŚ und im SGŚ-Podg verwiesen.

Aufgebaut ist die Aufstellung wie folgt: fett-kursiv leiten die schlesischen Germanismen einen Einzeleintrag ein. Wurden im Test mehrere Varianten angeboten, so stehen sie alle fett-kursiv hintereinander. Danach folgt in Normalschrift das standardpolnische Übersetzungsäquivalent bzw., wenn ein solches nicht vorliegt, eine polnische Paraphrase der Bedeutung. Wiederum kursiv steht das dt. Etymon bzw. vorsichtiger gesagt, die deutsche Vorlage für den Germanismus im Schlesischen. Mitunter stehen dort zwei potentielle Etyma. Mit dieser Angabe enden die meisten Einträge der Aufstellung. Es können jedoch noch ein oder zwei weitere Angaben folgen. Eine Angabe der Bedeutung des schlesischen Germanismus in deutscher Sprache wird dann gemacht, wenn es eine andere ist, als das deutsche Etymon suggeriert. Dann liegen i.d.R. innerschlesische Bedeutungsverschiebungen vor. Schließlich folgt in einer ganzen Reihe von Fällen ein etymologischer Kommentar, und zwar nach dem Symbol ⊙. Dies geschieht in der Regel aus zwei Gründen: Zum einen dann, wenn die Herkunft des schlesischen Germanismus nicht eindeutig ist, zum anderen dann, wenn hier eine andere Herkunft angenommen wird, als das in anderen, auch wissenschaftlichen Nachschlagewerken der Fall ist. Mitunter stellen die Anmerkungen nichts anderes dar als Hypothesen zur weiteren Verfolgung. Ein Eintrag endet auf das Symbol •.

[16] Gemeinsam mit Kollegen aus dem Institut für Polnische Sprache der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Krakau und dem Institut für Deutsche Sprache in Mannheim bearbeitet Gerd Hentschel zur Zeit ein elektronisches Wörterbuch zu den deutschen Lehnwörtern in polnischen Dialekten. Dieses Projekt wird von der Deutschen Forschungsgemeinschaft gefördert.
Vgl. https://uol.de/slavistik/forschung/sprachwissenschaft/deutsche-lehnwoerter

Po polsku

Zaprezentowaną listę można odczytać jako mały słownik etymologiczny testowanych silezyzmów pochodzenia niemieckiego. Oczywiście, w ramach projektu nie przeprowadzono dogłębnych badań etymologicznych, ale uważamy, że różne błędne opisy etymologiczne poszczególnych słów, które są przedstawiane w popularnych, więc nienaukowych słownikach, mogą być za jej pomocą weryfikowane.[17] Poza tym zaleca się SGŚ oraz SGŚ-Podg.

Zestawienie składa się z następujących elementów: śląskie germanizmy zostały oznaczone pogrubioną kursywą. Jeśli w teście znalazło się kilka wariantów danej jednostki leksykalnej, wszystkie są w taki sposób zaznaczone i wymienione jeden po drugim. Dalej podano polski odpowiednik lub, jeśli nie ma takowego, polską parafrazę znaczenia. Następnie kursywą oznaczono niemiecką etymologię, a w zasadzie niemiecki odpowiednik śląskiego germanizmu. Czasami mogą wystąpić dwa potencjalne źródłosłowy. Dla większości składników listy jest to ostatnia informacja. Są jednak takie, które wymagają dodatkowych, szczegółowych objaśnień. Wskazanie znaczenia śląskiego germanizmu w języku niemieckim ważne jest dla niemieckiego czytelnika wtedy, gdy różni się ono od znaczenia niemieckiego odpowiednika lub źródłosłowu. W takich przypadkach doszło na ogół do wewnątrzśląskiej zmiany znaczenia. Wreszcie, w wielu przypadkach dodawany jest komentarz etymologiczny po symbolu ⊙. Komentarze są potrzebne po pierwsze wtedy, gdy pochodzenie germanizmu śląskiego nie jest jasne, a po drugie, gdy można założyć inną jego genezę niż wynikałoby to z innych, czasem naukowych słowników. Niekiedy komentarze przedstawiają po prostu hipotezy, które należałoby dalej sprawdzać. Każdy wpis kończy się symbolem •.

A

abcybilder, naklejka, *Abziehbilder,* Etikett, Aufkleber • ***abfal,*** błąd, *Abfall,* Irrtum, Fehler • ***abfal,*** śmieć, *Abfall* • ***ablyger, ablyjger,*** sadzonka, *Ableger* • ***achtlik,*** kieliszek 1/8 l, *Achtel,* Gläschen zu 1/8l • ***achtlik,*** ósma część czegoś, *Achtel* • ***afa,*** małpa, *Affe* • ***afa,*** głupia mina, *Affe,* dummes Gesicht ⊙ Vgl. dt. *Maulaffen feilhalten.* ◊ Por. niem. *Maulaffen feilhalten.* • ***ajerkuchy,*** naleśniki, racuchy, *Eierkuchen* • ***ajmer, ajmro,*** wiadro, *Eimer* • ***ajncla, ańcla,*** małe pomieszczenie, *einzeln,* kleiner Raum, kleine Unterkunft, Wohnstätte • ***ajncla, ańcla,*** mieszkanko jednopokojowe, kawalerka, *einzeln,* Einzimmerwohnung ⊙ Vgl. letzten Eintrag. ◊ Por. poprzedni wpis. • ***ajnfart,*** brama wjazdowa, przejazdowa, przejście, *Einfahrt,* Ein- oder Durchfahrtstor, Durchgang • ***ajntopf,***

[17] Wraz z kolegami z Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk w Krakowie i Instytutu Języka Niemieckiego w Mannheim, Gerd Hentschel pracuje w tej chwili nad słownikiem elektronicznym obejmującym niemieckie zapożyczenia w polskich dialektach. Projekt ten jest fundowany przez DFG (Niemieckie Towarzystwo Naukowe).
Zob. https://uol.de/slavistik/forschung/sprachwissenschaft/deutsche-lehnwoerter

ańtopf, gęsta zupa (jako obiad jednodaniowy), *Eintopf* • ***ajzynbaniok,*** kolejarz, *Eisenbahn(er)* • ***ała (mieć ała),*** być głupim, głupkowatym, wariatem, *Aua,* dumm sein, verrückt sein ⊙ Offenbar eine innerschlesische Bedeutungsverschiebung im Sinne von 'krank im Kopf' sein. ◊ Widocznie śląska zmiana znaczenia w sensie 'być chorym na głowę'. • ***ała!,*** boli! (okrzyk z bólu), *Aua* • ***amajz,*** mrówka, *Ameise* • ***ancug,*** garnitur, *Anzug* • ***ancug,*** ubranie, *Anzug,* (allg.) Kleidung • ***ańfachowy,*** zwyczajny, bylejaki, prostacki, *einfach* • ***anwajong,*** oblewanie nowego domu, mieszkania, *Einweihung* • ***apfelmus,*** mus jabłkowy, *Apfelmus* • ***apfelstrudel,*** jabłecznik, szarlotka, *Apfelstrudel* • ***apluzyna, apluzina, apfelzina, afelzina,*** pomarańcza, *Apfelsine* • ***arbajancug, arbajtancug, arbazancug,*** ubranie robocze, *Arbeitsanzug* • ***asta,*** konar drzewa, *Ast* • ***aszynbecher, aszimbecher,*** popielniczka, *Aschenbecher* • ***augustki,*** jabłka papierówki, *August,* weißer Klarapfel • ***ausgus,*** zlew, *Ausguss* • ***autobana,*** autostrada, *Autobahn.*

B

badki, batki, kąpielówki, majtki, *Bad,* Badehose • ***badywanna,*** wanna (do kąpieli), *Badewanne* • ***bajlaga,*** dodatki do mięsa / ryby (np. ziemniaki, jarzyny), *Beilage* • ***bajlaga,*** kanapka (podwójna kromka chleba z czymś), *Beilage,* belegtes Brot • ***bajs,*** ugryzienie (kogoś / czegoś), *beißen,* Abbeißen • ***bajs,*** kęs, *beißen / Biss* • ***bajsnonć,*** ugryźć, *beißen* • ***bajsnonć,*** skosztować, *beißen,* kosten, versuchen, probieren • ***bajtel, bajtle, bajtlik,*** dziecko, *Beutel / Beitel,* Kind ⊙ Das *Wörterbuchnetz Deutsch* weist keine dt. Vorlage **Beitel* / **Baitel* in Bezug auf ein Kind oder Kleinkind aus. Dass es sich im Schlesischen um eine Überschneidung mit *bojtel* (s.u.) handelt, zeigt *bajtlik* 'Portemonnaie, Geldbeutel'. Die Entwicklung zur Bezeichnung für ein Kind kann durch die traditionelle Weise des Wickelns eines Kleinkindes zu einer Art Bündel oder Beutel motiviert sein oder durch eine Anspielung auf eine Windel. Aus dem Niederdeutschen ist *schietbüddel* als Bezeichnung für ein kleines Kind bekannt, das eine metonymische Erweiterung von einer Windel auf das Kind darstellt. Denkbar ist schließlich auch eine Ableitung von *Beissel* / *Beitel,* das NRhWB als ein Spiel von Knaben bucht. Die Ableitung von dt. *Büttel* im SGŚ-Podg ist lautlich und semantisch zweifelhaft (vgl. EWD, EWDS). ◊ Niemiecka sieć słownikowa *Wörterbuchnetz Deutsch* nie podaje niem. **Beitel* / **Baitel* w znaczeniu dziecka lub niemowlęcia. W śląskim mamy do czynienia z pokrywaniem się z hasłem *bojtel* (patrz dalej), co pokazuje *bajtlik* 'portfel'. Zmiana semantyczna do określenia dziecka może mieć źródło w tradycyjnym sposobie spowijania niemowlęcia w zawiniątko w kocyk lub pieluchę (tetrową, flanelową). Dolnoniem. *schietbüddel* jest używane na określenie małego dziecka, co jest metonimicznym przeniesieniem nazwy pieluchy na dziecko. Możliwe jest również pochodzenie z *Beissel / Beitel*, co opisane jest przez NRhWB jako gra chłopięca. Pochodzenie z niem. *Büttel,* jak podaje SGŚ-Podg, jest bardzo wątpliwe ze względów fonetycznych oraz semantycznych (por. EWD, EWDS). • ***bajtel, bajtle, bajtlik,*** chłopiec, *Beutel / Beitel,* Junge, Knabe, Bursche • ***bajtlik,*** portfel, *Beutel / Beitel,* Brieftasche • ***bakpulwer,*** proszek do pieczenia, *Backpulver* • ***bal, bala,*** piłka, *Ball* • ***baliczek, balik,*** piłeczka, *Ball* • ***bana,*** tramwaj,

Bahn, Straßenbahn • ***bana,*** kolej, *Bahn* • ***banhof,*** stacja kolejowa, dworzec kolejowy, *Bahnhof* • ***baniorz,*** kolejarz, *Bahn, Eisenbahner* • ***banka,*** tramwaj, *Bahn, Straßenbahn* • ***bauplac,*** budowa, plac budowy, *Bauplatz* • ***beszong,*** nasyp kolejowy, *Böschung,* Bahndamm • ***betlować,*** chodzić po prośbie, żebrać, *betteln* • ***bigel,*** wieszak na ubrania, *Bügel* • ***biglonzko, biglołzko,*** żelazko, *Bügeleisen* • ***biglować,*** prasować, *bügeln* • ***biglynbret,*** deska do prasowania, *Bügelbrett* • ***biksa, bikska,*** puszka, konserwa, *Büchse* • ***binda,*** bandaż, *Binde /binden* • ***binder,*** krawat, *Binder,* Krawatte • ***bishalter,*** biustonosz, *Büstenhalter* • ***blajsztift,*** ołówek, *Bleistift* • ***blank,*** zupełnie, całkiem, *blank,* vollständig, ganz, gänzlich • ***blaza,*** pęcherz, *Blase* • ***blaza,*** odcisk, *Blase* • ***blindar,*** ślepa kiszka, *Blinddarm* • ***blizablajfer,*** piorunochron, *Blitzableiter* • ***blomwaza, blumwaza,*** wazon, *Blumenvase* • ***blonkol,*** kalafior, *Blumenkohl* • ***blyndować,*** oślepiać, świecić komuś w oczy, *blenden* • ***bojtel,*** woreczek, *Beutel* • ***bojtlik, bojtliczek,*** portmonetka, *Beutel,* Geldbeutel • ***bojtlik, bojtliczek,*** torebka, *Beutel* • ***bombon,*** cukierek, *Bonbon* • ***bonclok,*** garnek, garnek gliniany, *Bunzlau,* Topf ⊙ Vom dt. Ortsnamen *Bunzlau,* poln. *Bolesławiec.* ◊ Z niem. nazwy miejscowości *Bunzlau,* pol. *Bolesławiec.* • ***bonkawa,*** kawa (naturalna), *Bohnenkaffee* • ***bont, bonty,*** kolor, kolory, *bunt,* Farbe • ***borsztajn,*** krawężnik, *Bordstein* • ***bratheringi, brateringi,*** śledzie opiekane, *Brathering* • ***bratkartofle,*** smażone ziemniaki, *Bratkartoffeln* • ***bratruła, ruła,*** piekarnik, *Bratröhre,* Backofen • ***brauza,*** oranżada w proszku (napój musujący / proszek do rozcieńczenia), *Brause,* Limonade mit Kohlensäure • ***brecha,*** łom, *Breche,* Brechstange, Brecheisen • ***brele, bryle,*** okulary, *Brille* • ***briftasza,*** torba, teczka na dokumenty (m.in. noszona przez listonoszy), *Brieftasche* • ***briftasza,*** portfel, *Brieftasche* • ***bronocić,*** rumienić się (zmienić kolor przy pieczeniu), *bräunen* • ***bronok,*** ktoś brązowy, brązowy koń, *braun,* braunhaariger Mensch, Brauner (Pferd) • ***bronotny,*** brązowy, *braun* • ***brutfanka, brytfanka,*** garnek do pieczenia mięsa, *Bratpfanne* • ***bryja,*** gęsta, źle, nieapetycznie wyglądająca i pachnąca płynna masa (często: potrawa), *Brühe,* trübe und übelriechende Flüssigkeit ⊙ Umgangssprachlich ist *Brühe* auch im Dt. als Bezeichnung für eine trübe, übelriechende Flüssigkeit gebräuchlich. SGŚ-Podg sieht schl. *bryja* und *breja* als Varianten eines Wortes, das von dt. *Brei* stamme. Das mag für andere dort notierten Bedeutungen zutreffen. Für die besprochenen ist das zweifelhaft. Vgl. das breite Spektrum an Bedeutungen im SGŚ s.v. ◊ W niem. języku potocznym słowo *Brühe* oznacza również mętny płyn o nieprzyjemnym zapachu. SGŚ-Podg traktuje hasła *bryja* i *breja* jako warianty jednego słowa, pochodzącego z niem. *Brei*. Dotyczy to pewnie innych odnotowanych tam znaczeń. W przypadku omówionego znaczenia to pochodzenie jest jednak wątpliwe. Por. szerokie spektrum znaczeń tego słowa w SGŚ. • ***brylok, brylaty,*** okularnik, noszący okulary, *Brille,* Brillenträger, Brillenschlange • ***bubikopf,*** kok, *Bubikopf,* Dutt, Haarknoten • ***buła,*** wypukłość, guz, opuchlizna, *Beule,* ⊙ Ein u-Laut in der ersten Silbe liegt auch in verschiedenen historischen (mhd. *biule*) oder regionalen Varietäten des Deutschen vor – vgl. DWB. ◊ Głoska *u* w pierwszej sylabie występuje również w różnych historycznych (śwn. *biule*) i regionalnych wariantach niemieckiego (por. DWB). • ***byfyj, bifyj,*** kredens, *Büf(f)ett,* Geschirrschrank,

Anrichte, Speiseschrank ⊙ Im Deutschen eine Entlehnung aus dem Französischen (DWB); deutsche Vermittlung ist jedoch wesentlich wahrscheinlicher als eine Direktentlehnung aus dem Französischen. ◊ W niemieckim zapożyczenie z francuskiego (DWB), pośrednictwo niemieckie jest jednak bardziej prawdopodobne niż bezpośrednie zapożyczenie z francuskiego. • ***byrna,*** żarówka, *Birne (Glüh-)* • ***byszta,*** szczotka, *Bürste* • ***bysztek,*** sztućce, *Besteck.*

C

cangi, obcęgi, *Zange* • ***canpasta,*** pasta do zębów, *Zahnpasta* • ***cetnor,*** 50 kg, *Zentner* • ***chamster,*** chomik, *Hamster* • ***chichrać,*** śmiać się, *kichern,* lachen ⊙ Möglicherweise aus dt. lautmalerischen *hi-hi-hi* und *kichern* gebildet; vgl. das /r/ im Stamm. Möglich ist ebenso ein Einfluss des polnischen Erbworts *chichotać* in entsprechender Bedeutung, das genauso lautmalerisch motiviert ist. ◊ Możliwe, że powstało z niem. onomatopeicznego *hi-hi-hi* i niem. *kichern,* por. /r/ w rdzeniu. Możliwy jest również wpływ rodzimego polskiego słowa *chichotać* w odpowiednim znaczeniu, które także jest motywowane onomatopeicznie. • ***chichry,*** śmiechy, *kichern,* Gelächter, Gekicher, Lachen ⊙ Vgl. letzten Eintrag. ◊ Por. poprzedni wpis. • ***ciga,*** koza, *Ziege* • ***colsztok,*** miara (do składania), *Zollstock* • ***cufal,*** przypadek, *Zufall* • ***cufalym,*** przez przypadek, *Zufall,* zufällig • ***cug,*** pociąg, *Zug* • ***cug,*** ciąg w kominie, *Zug,* … im Schornstein • ***cukerdołza,*** cukiernica, pojemnik na cukier, *Zuckerdose* • ***cuzamyn,*** razem, *zusammen* • ***cwaja, cwajka,*** dwója (dawniej najgorsza ocena w szkole), *zwei,* Zwei (zu kommunistischen Zeiten die schlechteste Note in der Schule) • ***cwek,*** pinezka, *Zwecke* • ***cwerg,*** krasnoludek, *Zwerg* • ***cwibak,*** sucharki, *Zwieback* • ***cwinga,*** klamra, *Zwinge,* Klammer, Spange, Schnalle • ***cwist,*** wełna, przędza, włóczka do cerowania, *Zwist,* Wolle, Garn • ***cycyhalter, cycynhalter,*** biustonosz, *Zitzenhalter,* Büstenhalter • ***cyferblat,*** tarcza zegarowa, *Zifferblatt* • ***cyferblat,*** pysk (w zwrotach: dostać / dać w pysk), *Zifferblatt,* Maul, Schnauze ⊙ Auch im Dt. ist bzw. war *Zifferblatt* als Metapher für das Gesicht als Ziel eines Schlages jargonhaft geläufig. ◊ Również w niem. żargonowo używano słowo *Zifferblatt* jako metaforę dla twarzy jako cel uderzenia. • ***cygarety, cigarety,*** papierosy, *Zigaretten* • ***cyja,*** akordeon, harmonia, *ziehen / Ziehharmonika* • ***cyjna,*** dziesiątka, *zehn, Zehner* • ***cymt,*** cynamon, *Zimt* • ***cypelmyca,*** czapka z pomponem lub antenką (jak w berecie), *Zipfelmütze.*

D

dałerwele, loki uzyskane dzięki trwałej ondulacji, *Dauerwelle* • ***damfmaszyna,*** maszyna parowa, *Dampfmaschine* • ***damfmaszyna,*** lokomotywa, *Dampfmaschine* • ***damfować, dymfować,*** dusić, parzyć, gotować, *dampfen* • ***deka, deczka,*** narzuta, *Decke* • ***deka, deczka,*** sufit, *Decke (im Haus)* • ***deka, deczka,*** koc, *Decke (Zu-)* • ***dekel, dekiel,*** rozum, *Deckel,* Verstand, Vernunft, Denkvermögen ⊙ Metaphorisch-metonymische Bedeutungsveränderung vom Deckel (z.B.) eine Topfes über die Bezeichnung einer

Kopfbedeckung, dann des Oberkopfes (vgl. SGŚ) zum Verstand. ◊ Metaforyczno-metonymiczna zmiana semantyczna począwszy od 'pokrywka, np. do garnka' przez 'nakrycie głowy' i 'czubek głowy' (por. SGŚ) do 'rozum'. • ***dekel, dekiel,*** wieko, pokrywa, *Deckel (vom Topf u.ä.)* • ***deklik,*** wieczko, pokrywka, *Deckel (vom Topf u.ä.)* • ***dekować,*** zakrywać, chować się, *decken,* sich verstecken • ***dekować,*** kryć, robić dach, *decken (ein Dach ...)* • ***dinks,*** takie coś (słowo joker), *Ding(s),* als Bezeichnung eines unbekannten, nicht zu benennenden Objekts • ***dołza,*** gniazdko elektryczne, *Dose,* Steckdose • ***drach,*** latawiec, *Drachen* • ***drajfus,*** szewskie kopyto, *Dreifuß,* Leisten • ***dran (***np. ***przidziesz …),*** moja kolej, *dran (sein),* an der Reihe sein • ***drukknefel,*** zatrzask (zamiast guzika w ubraniu), *Druckknopf* • ***durch, durś,*** ciągle, *durch,* ständig • ***durchfal,*** rozwolnienie, biegunka, *Durchfall,* Diarrhö • ***dylówka,*** podłoga, *Diele,* Boden.

E

echt (Ślonzok), prawdziwy (Ślązak), *echt* • ***elefant,*** słoń, *Elefant* • ***elwer,*** rzut karny w piłce nożnej, *Elfer* ⊙ Umgangsprachlich auch im Deutschen oft mit stimmhaftem [v] statt [f]. ◊ Potocznie również w niem. często z dzwięcznym [v] zamiast [f]. • ***entlich (no …),*** wreszcie, *endlich* ⊙ Vgl. dt. *na endlich.* ◊ Por. niem. *na endlich.* • ***erbnyć, erbnonć,*** dostać, *erben,* bekommen • ***erbnyć, erbnonć,*** odziedziczyć, *erben* • ***erbnyć, erbnońć,*** zrozumieć, *erben,* verstehen, begreifen, erfassen ⊙ Offenbar eine eigenständige semantische Weiterentwicklung im Schlesischen. ◊ Widocznie samodzielny rozwój semantyczny w śląskim. • ***erplich,*** spadek, coś po kimś, *erblich,* Erbe • ***erzac,*** zastępnik, podróbka, byle co, *Ersatz.*

F

fachman, fachmon, fachowiec, *Fachmann* • ***fajer,*** impreza, *Feier* • ***fajer,*** święto, dzień wolny od pracy, *Feier(tag)* • ***fajfka,*** fajka, *Pfeife* • ***fajla,*** pilnik, *Feile* • ***fajrant,*** koniec roboty, *Feierabend* • ***fajrować,*** świętować, *feiern* • ***fakla,*** pochodnia, *Fackel* • ***falta, falt,*** fałda, *Falte* • ***faltenrok, faltynrok,*** spódnica z fałdami, *Faltenrock* • ***familijo,*** rodzina, *Familie* • ***familok,*** stara śląska kamienica (najczęściej z czerwonej cegły), *Familie,* altes schlesisches Wohnhaus (meist roter Backstein), Mehrfamilienhaus • ***fana, fanka,*** chorągiew, chorągiewka, *Fahne* • ***fanga,*** cios, uderzenie, *Fang,* Schlag, Hieb, Stoß ⊙ In der Bedeutung 'Schlag, Stoß', bes. eines Tieres, steht *Fang* auch im DWB. ◊ W znaczeniu 'cios, uderzenie', szczególnie zwierzęcia, znajduje się hasło *Fang* również w DWB. • ***fara,*** probostwo, plebania, *Pfarrei* • ***farorz, farorzyczek,*** proboszcz, ksiądz, *Pfarrer* • ***fasong,*** oprawa, oprawka żarówki, *Fassung* • ***fater,*** ojciec, *Vater* • ***fazan,*** bażant, *Fasan* • ***fechta,*** żebranina, *Fechten,* Betteln ⊙ Auch im Dt. hatte *fechten* gem. DWB und KLU die Bedeutung 'betteln'. ◊ Również w niem. *fechten* według DWB i KLU miało znaczenie 'żebrać'. • ***fedra,*** sprężyna, *Feder* (mechanisch) • ***ferszter, feszter,*** leśniczy, *Förster* • ***fertich, fertig, fertichś, fertiś,*** gotowe, zrobione, *fertig* • ***fet,*** tłuszcz, smalec, *Fett* • ***fiber,*** gorączka, drgawki, *Fieber* • ***fibermas,*** termometr, *Fiebermaß,* (Fieber-)

Thermometer • ***filok, filer,*** długopis, wieczne pióro, *Füller*, Kugelschreiber • ***filong,*** nadzienie, *Füllung* • ***filować,*** napełniać, nadziewać, *füllen* • ***fiszhala,*** hala rybna, *Fischhalle* • ***fizymatynta,*** różności, *Fisimatenten*, Verschiedenes ⊙ Zur unklaren Herkunft im Deutschen vgl. EWD. ◊ Niejasne pochodzenie w niemieckim, por. EWD. • ***flance,*** sadzonki roślin, *Pflanze*, Pflänzling • ***flek,*** plama, *Fleck* • ***flekować,*** łatać dziury, *flicken* • ***flider,*** bez (krzak), *Flieder* • ***fliger,*** samolot, *Flieger*, Flugzeug • ***flinta,*** strzelba, karabin, *Flinte* • ***fojera, fojerka,*** ognisko, *Feuer* • ***fojercojg,*** zapalniczka, *Feuerzeug* • ***fojerman, fojermon,*** strażak, *Feuer(wehr)mann* • ***fol,*** pełno, *voll* • ***fora,*** wóz, *Fuhre*, Wagen • ***forant,*** zapas, *Vorrat* • ***forhang, forchangi,*** zasłona, zasłony, *Vorhang* • ***formon,*** woźnica, *Fuhrmann* • ***forszpajza,*** przystawka, *Vorspeise* • ***forsztelować,*** wyobrażać (sobie), *(sich) vorstellen*, im Geiste … • ***fort,*** gdzieś tam, daleko, *fort*, fern, entfernt • ***frela, frelka,*** dziewczyna, dziewczynka, *Fräulein*, Mädchen, Jungfrau • ***frop, fróp,*** korek, *Pfropf(en)*, Kork, Korken, Stöpsel • ***funt, font,*** pół kilograma, *Pfund* • ***fus,*** noga, *Fuß* • ***fusbal,*** piłka nożna, *Fußball* • ***fusbaler,*** piłkarz, *Fußballer* • ***fuslapy,*** onuce, *Fußlappen* • ***futer,*** pokarm (dla zwierząt), *Futter* • ***futerbach,*** flanela, *Futter* + *Barcha(n)t*, Flanell ⊙ *Futterbach* ist zwar als Name von Personen und Orten im Dt. bezeugt, aber nicht als Appelativum. D.h., dass der entsprechende Hinweis des SGŚ unsicher ist. Viel spricht für eine Kontraktion (mit Kürzung) aus *futer barchanowy* oder *futer barcha(n)t*; wobei poln. *barchan* auf dt. *Barcha(n)t* 'dicker Stoff aus Leinen und Baumwolle' zurückgeht. Komposita mit *-bach*, und sei es als Personennamen wie *Futterbach*, mögen eine abstrakte Vorbildrolle gespielt haben. Der postvokalische Ausfall des /r/ in *-ba(r)ch-* ist durch dt. Einfluss bedingt. Er ist auch in anderen Germanismen zu beobachten. ◊ *Futterbach* jest poświadczone w niem. jako nazwisko osób i w nazwach miejscowości, nie jako rzeczownik pospolity (appelativum), co oznacza, że odpowiednia wskazówka w SGŚ jest niepewna. Wiele przemawia za kontrakcją (skróceniem, ściągnięciem) z *futer barchanowy* lub *futer barcha(n)t*, przy czym pol. *barchan* pochodzi z niem. *Barcha(n)t* 'gruba tkanina z lnu i bawełny'. Reczowniki złożone z *–bach*, nawet jeśli tylko w nazwiskach jak *Futterbach*, mogły pełnić funkcję abstrakcyjną wzoru do naśladowania. Zanik /r/ po samogłosce w *-ba(r)ch-* jest spowodowany wpływem niemieckiego. Jest również poświadczony w innych germanizmach. • ***futrować,*** karmić zwierzęta, *füttern*, von Vieh etc. • ***fyjderbal,*** przyjęcie w ostatni dzień skubania pierza, *Feder* + *Ball*, Empfang, Feier am letzten Tag des Rupfens von Federn ⊙ Eher eine selbständige Komposition als von *Federball* im Sinne eines Balls mit Federn und dem entsprechenden Spiel abgeleitet. ◊ Raczej samodzielne złożenie pochodzące od słowa *Federball*, oznaczającego piłkę z piórami i grę, w której jest ona używana, tj. badminton. • ***fyjderbiksa,*** piórnik, *Federbüchse*, Federmappe • ***fyrzichy,*** brzoskwinie, *Pfirsich*.

G

gardinsztanga, karnisz, *Gardinenstange* • ***gardiny, gardinki,*** firany, firanki, *Gardinen* • ***garus,*** bałagan, *Garaus*, Unordnung, Wirrwarr, Durcheinander ⊙ Der Verweis auf dt. *Garaus* findet sich im SGŚ. Neben der auch hier berücksichtigten Bedeutung nennt SGŚ verschiedene Bedeutungen, die auf gekochtes, geschmortes und eingedicktes Obst abheben. Beide Bedeutungen scheinen im Deutschen nicht vorzuliegen (vgl. Wörterbuchnetz). Die Bedeutung 'Unordnung, Wirrwarr, Durcheinander' ist bestenfalls auf metonymische Weise grob in dem Sinne nachvollziehbar, dass, wenn man einer Sache (z.B. einer Stadt, einem Dorf) *den Garaus macht*, ein Chaos übrigbleibt. Andere Bedeutungen von dt. *Garaus* passen auch nicht ins „schlesische Bild“ (vgl. EWB, KLU). Alternativ wäre eine etymologische Deutung von schl. *garus* über dt. *garen* unter Einfluss des poln. dialaktalen Germanismus *warmus* aus dt. *warm* + *mus*, das gekochtes, eingedicktes Gemüse bezeichnet (SGP-Karł) und als Bezeichnung für Grünkohl in der Variante *jarmuż* auch polnisch-hochsprachlich ist. SGŚ-Podg verweist auf dt. *gären.* ◊ Wskazanie na niem. *Garaus* znajduje się w SGŚ. Obok tu wskazanego znaczenia, SGŚ podaje także różne inne, które odnoszą się do gotowanych, duszonych i zagęszczonych owoców. Oba znaczenia zdecydowanie nie istnieją w niemieckim. Znaczenie 'bałagan' zrozumiałe jest jedynie w metonimiczny sposób, w przypadku gdy pewnej rzeczy *den Garaus macht* 'zrobi się „Garaus”', pozostaje chaos. Inne znaczenia niem. *Garaus* również nie pasują do „śląskiego obrazu” (por. EWB, KLU). Alternatywą byłoby tłumaczenie śląskiego *garus* poprzez niem. *garen* 'gotować' pod wpływem polskiego dialektalnego germanizmu *warmus* z niem. *warm* + *mus*, co oznacza gotowane, zagęszczone warzywa (SGP-Karł), widoczne też w nazwie jarmuż w standardowym języku polskim. SGŚ-Podg wskazuje na niem. *gären* 'fermentować'. • ***garusić,*** bałaganić, *Garaus* (?), Unordnung machen ⊙ Siehe *garus*. ◊ Zob. *garus.* • ***geburstag, gyburstag,*** urodziny, *Geburtstag* • ***geltag,*** wypłata, *Geldtag*, Zahlung • ***geltasza,*** portfel, *Geldtasche* • ***gelynder,*** poręcz, *Geländer* • ***gerować,*** fermentować, *gären* • ***geszynk, gyszynk,*** prezent, *Geschenk* • ***gipsdeka,*** sufit, *Gipsdecke,* Decke • ***giskana,*** polewaczka, podlewaczka, *Gießkanne* • ***gitra,*** krata, okratowanie, *Gitter* • ***glaca,*** łysina, *Glatze* • ***glacaty,*** łysy, *Glatze,* glatzköpfig • ***glacoń,*** łysy, *Glatze,* ein Glatzköpfiger • ***gładko,*** ślisko, *glatt* • ***glajcha,*** zakończenie pewnego etapu robót, *Gleiche,* Fertigstellung einer bestimmten Arbeitsetappe ⊙ Die hier zur Debatte stehende Bedeutung ist im Deutschen offenbar nicht bezeugt (vgl. Wörterbuchnetz). Allerdings scheint eine Ableitung über die verbreitete Bedeutung 'Genugtuung' möglich, zumal die Bedeutungsbeschreibung im SGŚ und im SGP auch auf eine Kompensation in der Form eines Imbisses für diejenigen verweist, die diese Arbeiten ausgeführt haben. ◊ Przedstawione tu znaczenie nie jest poświadczone w niemieckim (por. Wörterburchnetz). Jednak wydaje się, że możliwe jest źródło w rozpowszechnionym znaczeniu 'zadośćuczynienie', gdyż opis znaczeń w SGŚ i w SGP wskazuje również na odniesienie do kompensacji w postaci poczęstunku dla tych, którzy wykonali jakąś pracę. • ***glajzy,*** szyny, tory kolejowe, *Gleise* • ***glanc,***

wysoki połysk, *Glanz,* Hochglanz • ***glancować,*** ubierać się odświętnie, *glänzen,* sich festlich anziehen • ***glancować,*** polerować (czyścić), *glänzen,* polieren • ***glashaus,*** szklarnia, *Glashaus* • ***glaska,*** szklanka, *Glas* • ***glazpapior,*** papier ścierny, *Glaspapier,* Schmirgelpapier • ***gliknonć, glikło sie,*** udać, udało się, *glücken* • ***gnyk,*** plecy, kark, *Genick* • ***grajfka,*** zręczność, umiejętność robienia czegoś, *greifen,* Geschicklichkeit, Gewandtheit ⊙ Vgl. dt. *greifen* im DWB s.v. als 'durch den Tastsinn erfassen, wahrnehmen'. ◊ Por. dt. *greifen* w DWB s.v. w sensie 'poznać, pojąć za pomocą zmysłu dotyku'. • ***grajfnie,*** zręcznie, *greifen,* geschickt, gewandt ⊙ Vgl. *grajfka*. ◊ Por. *grajfka*. • ***grin,*** czarne serce, wino bądź pik (kolor w kartach), *Grün,* Schwarzes Herz, Pik (Farbe bei Spielkarten) ⊙ Auch im Dt. bezeichnet *Grün* (neben *Laub)* die zweithöchste Farbe der "deutschen" Spielkarten, als Äquivalent zum *Pik* im "französischen" Blatt. ◊ Również w niem. *Grün* (obok znaczenia ‘liście’) jest nazwą drugiego pod względem wysokości koloru „niemieckich” kart do gry, jako odpowiednik karty *pik* w kartach „francuskich”. • ***grincojg,*** warzywnik, ogród warzywny, grządki z warzywami, *Grünzeug,* Gemüsegarten • ***griner,*** zielona żaba, *grüner,* grüner Frosch • ***gruba,*** kopalnia, *Grube,* im Sinne von Bergwerk • ***gulik,*** kanał ściekowy, kratka ściekowa, wlew do kanalizacji, *Gulli* • ***gybis, gyjbis,*** sztuczna szczęka, *Gebiss* • ***gymizy,*** warzywa, *Gemüse* • ***gynał,*** w sam raz, dokładnie, *genau* • ***gypechalter,*** bagażnik rowerowy, *Gepäckhalter* • ***gyrglas, gerglas,*** szklana wężownica, *Gährglas,* gläsernes Spiralrohr • ***gysztel,*** wspornik, *Gestell,* Konsole, Stütze, Ständer • ***gywera, giwera,*** karabin, *Gewehr* • ***gywichta,*** odważniki, *Gewicht,* zum Wiegen.

H

hajcnonć, rozpalić ogień, podpalić, *heizen,* anzünden, anmachen, entzünden, anheizen • ***hajcować,*** palić w piecu, rozpalać ogień, *heizen,* den Ofen anheizen • ***halba, halbka,*** pół litra (wódki), *halb,* ein halber Liter Wodka • ***halbdeker,*** powóz częściowo zakryty dachem, *Halbdecker,* Planwagen • ***hałer,*** kask, *Hauer,* Helm ⊙ Die Bezeichnung *hałer* ist (oder war) in der polnischen Soldatensprache für einen festen Helm, heute *Stahlhelm* verbreitet. Es geht also nicht strikt um einen Silesismus. Der polnisch-schlesische Ausdruck lässt eine dt. Vorlage *Hauer* vermuten, die jedoch nicht mit dieser Bedeutung auftritt. Ob eine metonymische Beziehung zu *hałer,* dt. *Hauer* 'Bergmann, der Kohle u.ä. schlägt' vorliegt, ist unklar. ◊ Oznaczenie *hałer* jest (lub było) w języku polskich żołnierzy rozpowszechnione w znaczeniu 'mocny kask', dziś kask stalowy (niem. *Stahlhelm*). Nie jest to więc ściśły silezyzm. Wyraz polsko-śląski wskazuje na niemiecki wzór *Hauer*, który jednak nie występuje w tym znaczeniu. To, czy istnieje związek metonimiczny ze słowem *hałer,* dt. *Hauer* 'górnik' (por, niem. *hauen* 'bić'), jest niejasne. • ***halter,*** sprzączka, zapinka, *Halter,* Schnalle, Spange, Klammer, Sicherheitsnadel • ***hamster,*** chomik, *Hamster* • ***handgranat, handgranata,*** granat ręczny, *Handgranate* • ***handszuły,*** rękawice robocze, *Handschuhe,* Arbeitshandschuhe • ***hantuch,*** ręcznik, *Handtuch* • ***harynki,*** śledzie, *Heringe* • ***hasi, hasie,*** popiół, śmieci, *Asche* • ***hasiok,***

śmietnik, *Asche,* Müllbehälter • ***hauer, hałer,*** pracownik fizyczny, *hauen,* Arbeiter, körperliche Arbeit • ***hauer, hałer,*** górnik, *Hauer, Häuer,* Bergmann der vordersten Linie, Bergarbeiter, Grubenarbeiter • ***hauskyjza,*** ser domowy, *Hauskäse* • ***hawerfloki, haberfloki,*** płatki owsiane, *Haferflocken* • ***hazok,*** zając, *Hase* • ***hebama, hyjbama,*** położna, *Hebamme* • ***heft,*** zeszyt, *Heft* • ***heftnonć,*** zafastrygować coś (wstępnie złączyć lub zespawać), *heften,* zusammenfügen, zusammenschweißen • ***heklować,*** szydełkować, *häkeln* • ***herc,*** czerwone serce, czerwień bądź kier (kolor w kartach), *Herz,* Herz, Rot (Farbe bei Spielkarten) • ***hercklekoty,*** trwoga, szybsze bicie serca, kołatanie serca, *Herz (-klopfen)* ⊙ Hybrid aus Lehnwort *herc* und Lehnübersetzung von dt. *klopfen* mit poln. *klekotać* 'klappern', z.B. der Storch mit seinem Schnabel u.ä. Geräusche. ◊ Hybryda złożona z zapożyczenia *herc* i kalki z niem. *klopfen* na pol. *klekotać*, to dźwięk, który wydaje np. bocian swoim dziobem. • ***herszlag,*** zawał, *Herzschlag,* Herzinfarkt • ***hilfka,*** szkoła dla dzieci upośledzonych umysłowo, *Hilfe,* Schule für lernbeeinträchtigte Kinder ⊙ Analog zum älteren dt. *Hilfsschule* in derselben Bedeutung. ◊ Analogicznie do starszego niem. *Hilfsschule* w tym samym znaczeniu. • ***hoł ruk,*** hej hop! (przy podniesieniu czegoś ciężkiego), *Hau ruck!* • ***hołzy,*** spodnie, *Hosen* • ***hołzyntregi, hołzyntregle,*** szelki, *Hosenträger* • ***hut, hutek, hucik,*** kapelusz, kapelusik, *Hut* • ***hyc, hic, hica,*** upał, skwar, *Hitze* • ***hyngel, hyngiel,*** uchwyt, *Henkel* • ***ja,*** tak (potwierdzenie), *ja* • ***jakla, jakelka,*** żakiet, *Jacke* • ***jakla, jakelka,*** bluza, *Jacke,* Bluse • ***jor,*** wiosna, *(Früh-)jahr,* Frühling ⊙ Nicht auszuschließen ist auch eine Interpretation als slavisches Erbwort; vgl. tsch. *jaro* 'Frühjahr' aus urslav. **jaro*. ◊ Nie do wykluczenia jest również interpretacja leksemu jako słowa pochodzenia słowiańskiego; por. czes. *jaro* 'wiosna' z prasł. **jaro.*[18]

K

kafyj, kawa, *Kaffee* • ***kalfas,*** pojemnik do mieszania zaprawy cementowej, *Kalkfass,* Behälter zum Mischen von Zementmörtel • ***kalfas,*** głowa, *Kalkfass,* Kopf ⊙ Eine metaphorische Bedeutungserweiterung, wahrscheinlich im Schlesischen. Jedoch sind abwertende Personenbezeichnungen mit *Kalk-* im Deutschen nicht selten (vgl. WbdU). ◊ Metaforyczne rozszerzenie znaczenia, prowdopodobnie w śląskim. Pejoratywne nazwy osób z *Kalk-* w języku niemieckim nie są rzadkie (por. WbdU). • ***kamela,*** wielbłąd, *Kamel* • ***kamelki,*** rumianek, *Kamille* • ***kamerlik,*** komórka, małe pomieszczenie, *Kammer,* kleiner Raum • ***kamracić sie,*** przyjaźnić się, kolegować się, *Kamerad,* mit jmdm. befreundet sein • ***kamrat,*** kolega, *Kamerad* • ***kamratny,*** przyjacielski, *Kamerad,* freundschaftlich • ***kana, kanka,*** pojemnik na mleko, *Kanne,* Behälter für Milch • ***kant,*** krawędź, *Kante* • ***kapa, kapka,*** nakrycie, *Kappe,* Decke, Bedeckung • ***kapelka,*** mała czapka, kapelusik, *Kappe,* ⊙ Entweder von dt. *Kapperl* (österr.), *Kappel, Käppel* oder eine Kontraktion von schl. *kapka* mit (direkt) dt. Herkunft und poln. *kapelusz* von mittellat. *capellus* (SEJP s.v.). ◊ Albo z niem. *Kapperl* (austr.), *Kappel, Käppel* albo

[18] Wir danken Grzegorz Kulik für den Hinweis. – Dziękujemy Grzegorzowi Kulikowi za wskazówkę.

nałożenie się śl. *kapka* (bezpośrednio) z języka niemieckiego i pol. *kapelusz* z śrłac. *capellus* (SEJP s.v.). • ***kapnońć sie,*** zrozumieć, zorientować się, *kapieren* • ***kapuca,*** kaptur, *Kapuze* • ***kara,*** taczka, *Karre* • ***kastlik,*** pudełko, skrzynka, *Kasten* • ***kerhow, kierchof,*** cmentarz, *Kirchhof* • ***keta,*** łańcuch (od roweru), *Kette,* am Fahrad • ***keta,*** korale, ozdobny łańcuszek, *Kette* • ***kibel, kiblik,*** wiadro, *Kübel,* Eimer ⊙ Im sehr umgangssprachlichen Poln. ist *kibel* als funktional-metonymische Entsprechung zu analogen älteren umgangssprachlichen oder dialektalen Verwendungen von *Kübel, Eimer* 'Abort' im Deutschen geläufig. ◊ W potocznym języku polskim *kibel* jest kolokwialnym funkcjonalno-metonimicznym odpowiednikiem starszego również potocznie lub gwarowo używanego niem. *Kübel, Eimer* 'ustęp'. • ***kindermyjdla,*** opiekunka do dzieci, *Kindermädel* • ***kipa,*** niedopałek papierosa, *Kippe,* Zigarettenstummel • ***kiper,*** auto wywrotka, *Kipper,* Lastwagen mit Abkippfunktion • ***kipnońć,*** przechylić się, *kippen,* sich neigen, beugen, bücken • ***kipnońć,*** umrzeć, *kippen,* sterben • ***kipować,*** wywracać, *kippen,* umkippen, kentern • ***kipować,*** strząsać popiół z papierosa, gasić papierosa, *kippen, Kippe,* Asche von seiner Zigarette abklopfen ⊙ S.o. *kipa*. ◊ Zob. *kipa*. • ***kista,*** skrzynka, *Kiste* • ***klajd,*** suknia, *Kleid* • ***klank,*** dźwięk, *Klang* • ***klank,*** warkot silnika, *Klang,* Motorgeräusch • ***klapaczka,*** packa na muchy, *Klappe,* Fliegenklatsche • ***klapka,*** łapka na myszy, *Klappe,* Mäusefalle • ***klapsznita,*** podwójna kromka chleba, kanapka, *Klappschnitte,* belegtes Brötchen, Stulle • ***klawiyr,*** pianino, *Klavier* • ***kloper,*** trzepaczka, *Klopfer, Klopper* • ***klopsztanga,*** trzepak, *Klopfstange* • ***klupać,*** pukać, trzepać, *klopfen* • ***knefel, kneflik,*** guzik, guziczek, *Knopf* • ***knif,*** sztuczka, *Kniff* • ***knipsaparat,*** aparat fotograficzny, *Knipsapparat,* Fotoapparat • ***knipsować,*** fotografować, robić zdjęcia, *knipsen,* fotografieren • ***knobloch,*** czosnek, *Knoblauch* • ***knobloszka,*** parówka, *Knoblauch(wurst),* Würstchen mit Knoblauch • ***kocher,*** kuchenka elektryczna, *Kocher* • ***kofer,*** skrzynia, walizka, *Koffer* • ***konkastla, kołkastla,*** węglarka, pojemnik na węgiel przy piecu, *Kohlenkasten* • ***kopla,*** klamra od paska, sprzączka, *Koppel,* Schnalle am Gürtel • ***kopyrtka,*** fikołek, koziołek (przewrót gimnastyczny), *kopfüber,* Purzelbaum. ⊙ *kopyr-* aus *kopfüber*. ◊ *kopyr-* z *kopfüber*. • ***kopyrtnońć,*** zrobić fikołka, koziołek, *kopfüber,* Purzelbäume schlagen ⊙ Vgl. *kopyrtka*. ◊ Por. *kopyrtka*. • ***korflasza,*** naczynie do fermentacji wina, *Korbflasche,* Gefäß zur Gärung von Wein • ***kracpuc,*** rodzaj tynku zewnętrznego na domach, *Kratzputz* ⊙ Art von aufgerautem Außenputz an den Häusern. ◊ Rodzaj tynku dla fasad domów. • ***kragel, kragiel, kraglik,*** kołnierz, *Kragen* • ***krajzyga,*** piła tarczowa, *Kreissäge* • ***kranckuch,*** babka, ciasto drożdżowe, z posypką, *Kranzkuchen,* Hefekuchen mit Streuseln • ***krauski,*** falbanki, *Krause(n)* • ***krauza, krauzka,*** słoik, słoiczek, *Krause,* Glas, Einmachglas ⊙ Die Herkunft ist nicht eindeutig. Eine Art Krause hatte ein Glasgefäß namens dt. *Angster,* auch *Kuttrolf, Kutterolf, Gutterolf, Guttrolf*, eine Art "Gluckerflasche", d.h. eine mit einer unüblichen Saug-Blas-Technik hergestellte Flasche beziehungsweise ein Trinkgefäß mit engem Hals (Wikipedia s.v. *Angster*). Eine kurze Überprüfung, ob es einen Produzenten derartiger Gläser namens *Krause* gab, blieb ergebnislos. ◊ Pochodzenie nie jest pewne. Rodzaj falbanki posiadało naczynie o nazwie niem.

Angster, również *Kuttrolf, Kutterolf, Gutterolf, Guttrolf,* rodzaj butelki, wyprodukowanej niezwyczajnym sposobem ssania-dmuchania, względnie pojemnik do picia z wąską szyjką (Wikipedia s.v. *Angster*). • ***krepel,*** pączek, *Kröppel,* Knospe • ***krisbaum,*** choinka (bożonarodzeniowa), *Christbaum* • ***krojc,*** koniczynka, żołądź bądź trefl (kolor w kartach), *Kreuz,* Kleeblatt sowie Eichel als Spielfarbe „deutscher" Spielkarten und Kreuz im „französischen" Blatt • ***krojc,*** krzyż, *Kreuz* • ***krojc,*** skrzyżowanie, *Kreuz,* Kreuzung • ***krojcok,*** pół-Ślązak (a pół-nie), *kreuzen,* Halbschlesier (Person mit nur einem schlesischen Elternteil) • ***kronlojter,*** żyrandol, klosz na lampę, *Kronleuchter*, auch Lampenschirm • ***kryka, kryczka,*** laska, laseczka, *Krücke,* (Geh-) Stock • ***kryklać,*** mazać, gryzmolić, *krickeln* • ***kukać,*** zaglądać, *gucken* • ***kuklok,*** oczko, wizjer "judasz" w drzwiach, *Guckloch* • ***kunsztiki,*** sztuczki, coś rewelacyjnego, *Kunststücke* • ***kusik, kusiol,*** buziak, całusek, *Kuss* • ***(dać) kusika,*** pocałować, *Kuss (einen ... geben)* • ***kyjza,*** ser (nie twaróg), *Käse.*

L - Ł

lachać sie, lachnońć sie, śmiać się, zaśmiać się, *lachen* • ***lacie, laćki, lacze,*** pantofle domowe, *Latschen* • ***lajbik,*** biustonosz, *Leib(chen),* Büstenhalter • ***lajera, lajerka,*** katarynka, *Leier* • ***lajerman, lajermon,*** kataryniarz, *Leiermann* • ***lajsta,*** listwa, *Leiste* • ***lajtong,*** rurociąg, *Leitung* • ***lak,*** cerata, *Lack,* Wachstuch, Wachsleinwand • ***lak,*** farba, *Lack,* Farbe (zum Streichen) • ***lakszuły, lakszoły,*** lakierki, buty na wysoki połysk, *Lackschuhe* • ***lalfka,*** oczko w pończosze, *Lauf(-masche)* • ***lamyńcić,*** narzekać, skarżyć się, *lamentieren* • ***larmo,*** awantura, *Lärm,* Streit, Auftritt, Szene, Krach • ***larmo,*** gwar, hałas, *Lärm* • ***larmować,*** hałasować, *lärmen* • ***lauba, lałba,*** ganek przy domu, *Laube,* Veranda, Vorbau, Vorraum am Hause • ***lauba, lałba,*** zadaszenie, *Laube,* Abdachung, Dach • ***lauba, lałba,*** altana, *Laube* • ***lauba, lałba,*** wiatrołap, *Laube,* Windschutz • ***lazaret, lazaryt,*** szpital, *Lazarett,* Krankenhaus • ***legnońć sie, lygnońć sie,*** położyć się, *legen, sich legen* • ***libsta, lipsta,*** narzeczona, *Liebste,* Verlobte, Braut • ***lichsztrom,*** instalacja elektryczna 1-fazowa, *Lichtstrom, Gleichstrom,* 1-phasige elektrische Installation ⊙ Am wahrscheinlichsten ist eine Herkunft von dt. *Lichtstrom,* der am Anfang der Elektrifizierung in der Regel Gleichstrom war. Nicht ganz auszuschließen ist eine Entstehung durch Lautwandel Schwund des initialen /g/ und Wandel des Diphthongs zu /i/. ◊ Najbardziej prawdopodobne jest pochodzenie z niem. *Lichtstrom*, który w początkach elektryfikacji z reguły był instalacją elektryczną 1-fazowa, niem. też *Gleichstrom.* • ***lilowy,*** fioletowy, *lila* • ***łobsztalować,*** zaplanować, *bestellen,* planen ⊙ Vgl. *sztalować* und *łobsztalować* 'zamówić / bestellen'. ◊ Por. *sztalować* i *łobsztalować* 'zamówić / bestellen'. • ***łobsztalować,*** zarezerwować, *bestellen,* reservieren ⊙ Vgl. *sztalować* und *łobsztalować* 'zamówić / bestellen'. ◊ Por. *sztalować* und *łobsztalować* 'zamówić / bestellen'. • ***łobsztalować,*** zamówić, *bestellen* ⊙ Ausdrucksseitig würde eher *abstellen* als *bestellen* als Etymon in Frage kommen. Inhaltsseitig liegt *bestellen* näher. Vgl. dazu

sztalować 'zamówić / bestellen'. ◊ Ze względu na formę etymonu bardziej odpowiadałyby słowa *abstellen* 'odstawić' lub *bestellen* 'zamówić'. Jednak treść wskazuje raczej na słowo bestellen. Por. również *sztalować* 'zamówić / bestellen'. • ***lojfer,*** ruchliwe dziecko, *Läufer,* Kind mit Bewegungsdrang • ***lojfer,*** dywanik, chodnik, *Läufer* • ***łoklupać,*** opukać, *klopfen,* abklopfen ⊙ Möglicherweise eine Kontraktion von dt. *klopfen, kloppen* mit poln. *opukać* bei prothetischem *-ł*. ◊ Możliwe nałożenie się niem. *klopfen, kloppen* z pol. *opukać* z protetycznym *–ł* (labializacja). • ***lomp,*** drań, *Lump* • ***lompy,*** stare graty, niepotrzebne rzeczy, *Lumpen,* Gerümpel; unnötige, unbrauchbare Dinge • ***lonty,*** stare ubrania, szmaty, *Lunte,* alte Kleidung, Lappen ⊙ Von dt. *Lunte* in der älteren Bedeutung 'Lumpen, Fetzen' (DWB). Der Hinweis in SGŚ-Podg s.v. *łąty* auf dt. *Latte* ist abwegig. ◊ Z niem. *Lunte* w dawnym znaczeniu 'szmata, skrawek' (DWB). Wskazówka w SGŚ-Podg s.v. *łąty* na niem. *Latte* (listwa) jest mylna. • ***luft,*** powietrze, *Luft* • ***luftbalon,*** dmuchany balonik, *Luftballon* • ***luftbiksa,*** karabin-wiatrówka, *Luftbüchse,* Luftgewehr • ***luftować,*** wietrzyć, *lüften* • ***luftplompa,*** pompka rowerowa, *Luftp(l)umpe* • ***luftplompa,*** sprężarka, *Luftp(l)umpe,* Verdichter, Kompressor ⊙ Neben dem hochsprachlichen *Pumpe* ist im Deutschen dialektal auch *Plumpe* bezeugt (KLU). ◊ Obok niem. *Pumpe* w niemieckich dialektach również poświadczono formę *Plumpe* (KLU). • ***lukać, luknońć,*** spoglądać, spojrzeć, *lugen / look,* blicken, einen Bick werfen, schauen, sehen ⊙ Unklare Etymologie. Semantisch passend und ausdrucksseitig nahe ist dt. *lugen* 'vorsichtig (ggf. versteckt), aber aufmerksam schauen, beobachten' (DWB-Wa); in obdt. Dialekten auch in der allgemeineren Bed. 'schauen, sehen'. Nach persönlicher Information von Bogusław Wyderka sind alle Belege in der Kartei des SGŚ jüngeren Datums, sodass als Vorbild auch engl. *look* möglich ist. Der Hinweis in SGŚ-Podg auf dt. *blicken* als Etymon ist mehr als fragwürdig. ◊ Sprzeczna etymologia. Semantycznie odpowiednim i w formie podobnym elementem jest niem. *lugen* 'ostrożnie, skrycie, jednak uważnie patrzeć, obserwować' (DWB-WA); w górno-niem. dialektach również w ogólnym znaczeniu 'patrzeć, widzieć'. Bogusław Wyderka poinformował nas o tym, że wszystkie poświadczenia w kartotece SGŚ są z bliższej przeszłości, więc również ang. *look* byłoby możliwe. Wskazany w SGŚ-Podg etymon niem. *blicken* (spoglądać) jest mało prawdopodobny. • ***lukaty,*** z kręconymi włosami, *Locken* • ***lutkolba,*** lutownica, *Lötkolben* • ***lyberka,*** wątrobianka, *Leber(-wurst)* • ***lygać,*** kłaść się spać, *(sich) legen,* (sich) schlafen legen • ***lyjberwoszt, lyberwoszt, leberwoszt,*** wątrobianka, pasztet, *Leberwurst* • ***lyjopard, lyopard,*** lampart, *Leopard* • ***lynsztanga, lungsztanga,*** kierownica od roweru, *Lenkstange.*

M

macher, człowiek przedsiębiorczy, *machen, Macher,* unternehmerischer Mensch • ***macher,*** fachowiec, *machen, Macher,* Fachmann • ***majs,*** kukurydza, *Mais* • ***majzel,*** przecinak, *Meißel* • ***makron,*** kokos, *Makrone,* Kokos • ***makrony,*** ciastka kokosanki, *Makronen,* Gebäck mit Kokos • ***malc,*** karmel, *Malz,* Karamell • ***malckawa,*** kawa zbożowa,

Malzkaffee • ***manczester, manszester,*** sztruks, *Manchester,* Kord ⊙ Auch im Deutschen war *Manchester* für samtartigen Stoff, bes. *Kord* gebräuchlich. ◊ Również w niem. używano słowa *Manchester* dla nazwania aksamitnych tkanin, przede wszystkim *sztruksu*. • ***manczestroki, manczestry,*** spodnie sztruksowe, *Manchester(hosen),* Kordhose ⊙ Vgl. *manszester*. ◊ Por. *manszester*. • ***manczestrowy,*** sztruksowy, *Manchester,* aus Kord ⊙ Vgl. *manszester*. ◊ Por. *manszester*. • ***mandle,*** migdały, *Mandeln* • ***mantel,*** pokrowiec, *Mantel,* Schutzüberzug, Schoner, Schutzhülle • ***mantel,*** płaszcz, *Mantel* • ***mantel,*** opona, *Mantel,* Gummireifen, Reifendecke, Luftreifen • ***mantelszyrca,*** gruby męski fartuch, ubranie ochronne, *Mantelschürze,* als Schutzkleidung • ***maras,*** błoto, brud, *Morast,* Kot, Schmutz, Dreck, Matsch • ***marasić,*** brudzić, *Morast,* schmutzig machen • ***melka, mylka,*** zupa mleczna zatrzepana mąką, *Milch,* Milchsuppe • ***miszmaszyna,*** betoniarka, mieszarka do betonu, *Mischmaschine,* Beton- / Mörtelmischmaschine • ***miszong, miszung,*** mieszanina, *Mischung* • ***mita,*** środek, *Mitte* • ***mostrich, mosztrich,*** musztarda, *Mostrich* • ***mota,*** ćma, *Motte* • ***mus (jak mus to mus),*** konieczność, *müssen, Muss* ⊙ Vgl. dt. *Was muss, das muss.* ◊ por. niem. *Was muss, das muss*. 'jak musi, to musi'. • ***muterka,*** nakrętka (do śruby), *Mutter,* Schraubenmutter • ***mycka,*** czapka, *Mütze* • ***myjna,*** grzywka, *Mähne* • ***myjtermas,*** miara, metr krawiecki, *Metermaß* • ***mylzupa,*** zupa mleczna, *Milchsuppe, Mehlsuppe.*

N

nachtop, nachtopek, nocnik, *Nachttopf* • ***narychtować,*** przygotować, *richten* • ***nec,*** siatka, *Netz* • ***neclik,*** kok, *Netz,* Haarknoten, Dutt ⊙ Metonymische Bedeutungsverschiebung vom Haarnetz auf den Haarknoten, der vom Netz zusammengehalten wird. ◊ Metonimiczne zmiany znaczenia – przeniesienie z siatki do włosów na 'kok', który podtrzymywany jest przez siatkę. • ***nelki,*** goździki, *Nelken* • ***niyrychtig, nierychtiś,*** nienormalny, *nicht richtig,* unnormal • ***nudelkula,*** wałek do ciasta, *Nudel (-holz, -rolle)* • ***nudelzupa,*** zupa, rosół z makaronem, *Nudelsuppe* • ***nudle,*** makaron, *Nudel(n)* • ***nupel,*** smoczek, *Nuppel,* Sauger, Schnuller ⊙ *Nuppel* steht in manchen dt. Dialekten für *Nuckel* im Sinne von 'Schnuller'. Das DWB verzeichnet für 'saugen' *nuppeln*. Nicht, wie wie im SGŚ notiert, von dt. *nippeln* 'in kleinen Schlucken trinken' ◊ *Nuppel* w niektórych niemieckich dialektach zastępuje słowo *Nuckel* w znaczeniu 'smoczek'. DWB zawiera w znaczeniu 'ssać' hasło *nuppeln*. Nie – jak to sugeruje SGŚ – z niem. *nippeln* 'pić małymi łykami'.

O

oberiba, uberiba, kalarepa, *(Ober-) Rübe,* Kohlrabi, eine Rübe, die nicht in der Erde, sondern darüber wächst. • ***ojla, łojla,*** siniak pod okiem, *Eule,* blauer Fleck unter dem Auge ⊙ Metonymisch-metaphorische Bedeutungserweiterung in Anspielung auf das ringförmige Federmuster um die Augen bei Eulen. ◊ Metonimiczno-metaforyczne rozszerzenie znaczenia w odniesieniu do okrągłych wzorów piór wokół oka sowy. • ***ojla,***

łojla, sowa, *Eule* • ***ojla, łojla,*** złośnica, wariatka, *Eule,* Hausdrache, Kratzbürste ⊙ Metonymische Bedeutungserweiterung pejorativer Art, wie sie auch im Dt. zur Bezeichnung von Frauen anzutreffen sind. ◊ Metonimiczne rozszerzenie znaczenia pejoratywnego, jakie również występuje w niem. na określenie kobiet. • ***ołbajny,*** krzywe nogi, w kształcie litery "o", *O-Beine* • ***oły,*** krzywe nogi, *O (-Beine)* ⊙ Vgl. *ołbajny.* ◊ Por. *ołbajny*. • ***oma, ołma, omka, omeczka,*** babcia, *Oma* • ***omszlag,*** zakładka, *Umschlag,* Falte, Einschlag • ***omszlag,*** mankiet, *Umschlag (am Ärmel),* Manschette • ***opa, ołpa, opka, opik,*** dziadek, *Opa.*

P

paket, paczka, *Paket* • ***pakynchalter, pakynhalter,*** bagażnik, *Pakethalter,* Kofferraum • ***pana,*** dziura w oponie, guma (w: złapać gumę), *Panne,* Loch im Reifen, Gummi • ***papyndekel,*** tektura, *Pappendeckel,* Pappe • ***pila,*** tabletka, pigułka, *Pille* • ***placpatrony,*** kapiszony, *Platzpatrone(n),* Zündhütchen, Zündblättchen • ***plajtnonć,*** zbankrutować, zamknąć interes, *pleite (gehen)* • ***platfus,*** płaskostopie, *Plattfuß* • ***plisynrok,*** spódnica plisowana (z zakładkami), *Plisseerock* • ***preswoszt, preswuszt,*** salceson, *Presswurst* • ***puc,*** tynk, *Putz* (von Mauern) • ***pucować,*** tynkować, *putzen,* verputzen von Mauern • ***pucować,*** czyścić, *putzen,* i.S.v. säubern • ***pucpapior,*** papier ścierny, *Putzpapier,* Schleifpapier, Schmirgelpapier • ***puding,*** budyń, *Pudding* • ***pukel, pukiel,*** garb, *Buckel* • ***pukeltasza,*** plecak, *Buckeltasche,* Rucksack • ***pukeltasza,*** tornister, *Buckeltasche,* Schulranzen, Schultasche • ***puklaty,*** garbaty, *buckelig* • ***pultok, putek,*** indyk, *Pute* • ***purtnońć,*** puścić bąka, *(p)furzen* • ***pyndzyjo,*** emerytura, *Pension,* Rente, Zeit und Zahlungen nach Ende der Lebensarbeitszeit.

R

rachować, liczyć, *rechnen* • ***radiska,*** rzodkiewka, *Radieschen* • ***raja,*** kolejka, *Reihe* • ***rajbetka,*** paca, packa, narzędzie murarskie (do równania tynku na ścianie), *Reibe(brett),* zum Verreiben des Putzes an Mauern • ***rajcować,*** wymądrzać się, *reizen,* mit seiner vermeintlichen Klugheit glänzen wollen ⊙ Im freieren Gebrauch kann dt. *reizen* auch im Sinne von 'locken, anziehen, sich hervortun' verwendet werden (so auch DWB). ◊ W swobodnym użyciu niem. *reizen* może również być używane w znaczeniu 'kusić, przyciągać, wybijać się' (por. DWB). • ***rajcula,*** pyskula, pyskata, *reizen,* Großmaul ⊙ Also jmd., der den Mund zu voll nimmt - vgl. *rajcować.* ◊ Ktoś, kto się chełpi – por. rajcować. • ***rajfeszlos,*** zamek błyskawiczny, *Reißverschluss* • ***rajtować,*** jeździć konno, *reiten* • ***rajza,*** podróż, *Reise* • ***rajzować,*** podróżować, *reisen* • ***rajzyfiber,*** zdenerwowanie przed podróżą, *Reisefieber* • ***rałs!,*** wynocha, odejdź, idź sobie!, *raus* • ***rant,*** brzeg czegoś, *Rand* • ***rant,*** rów, *Rand,* Graben ⊙ Offenbar eine metonymische Bedeutungserweiterung – s. letzten Eintrag. ◊ Prawdopodobnie metonimiczne przeniesienie znaczenia – por. poprzedni wpis. • ***rechtor, rechtorka,*** nauczyciel, nauczycielka, *Rektor,* Lehrer, Lehrerin ⊙ Die Aussprache [x], *ch* statt [k] entstand lautlich-

dissimilativ oder möglicherweise analogisch unter dem Einfluss von (vgl.) *rychtig* oder (vgl.) *rychtować.* ◊ Wymowa [x], *ch* zamiast [k] powstało poprzez dysymilację głosek lub możliwie analogicznie pod wpływem (por.) rychtig lub (por.) rychtować. • ***richtig, rychtig, richtiś,*** naprawdę, *richtig,* wirklich, wahrhaftig, tatsächlich • ***rojber,*** psotnik, chuligan, *Räuber,* Schelm, Raufbold, Rabauke • ***roler,*** hulajnoga, *Roller,* Tretroller • ***rolszuły,*** wrotki, *Rollschuhe* • ***romel,*** plac odpustowy (miejsce gdzie są karuzele, strzelnice), *Rummel(platz)* • ***rychtować,*** przygotowywać, *richten.*

S

sak, siatka, torba, worek, *Sack* • ***snople,*** cieknące kozy z nosa, *Schnupfen,* aus der Nase laufender Schnupfen ⊙ Vgl. ndt. *snoppenlicker*, als herablassende Bezeichnung für ein Kind. ◊ Por. dolnoniem. *snoppenlicker*, jako nieco negatywne określenia dziecka. • ***snople,*** katar, *Schnupfen* • ***stalbeszta,*** szczotka druciana, *Stahlbürste* • ***szac,*** narzeczony, *Schatz,* Verlobter • ***szaket,*** marynarka, *Jackett* • ***szałfynster,*** okno wystawowe, *Schaufenster* • ***szalter,*** załącznik prądu, włącznik światła, *Schalter* • ***szampinioki,*** pieczarki, *Champignons* • ***szel,*** dzwonek bądź karo (kolor w kartach), poduszka, *Schelle,* Schelle bzw. Karo als Farbe des Kartenspiels, (Kopf)kissen ⊙ Die dt. Vorlage als Bezeichnung für die Farbe des Kartenspiels ist offensichtlich. Was zunächst überrascht, ist die Verbindung zur Bed. '(Kopf)kissen'. Zumindest im Schlesischen konnte sich *szel* nicht nur auf das Symbol der Schelle im „deutschen Blatt“ beziehen, sondern auch auf das viereckige Symbol des Karo im „französischen Blatt“. Karo und Schelle sind im Spiel äquivalent. Entscheidend ist also das Viereck des Karo, an das ein Kopfkissen erinnert und dadurch die Bezeichnung *szel* motiviert. Einschlägig war vermutlich auch die rote Farbe. ◊ Niem. hasło jako określenie koloru w kartach jest oczywiste. Natomiast niejasne wydaje się na pierwszy rzut oka połączenie ze znaczeniem 'poduszka'. Jednak przynajmniej w lekcie śląskim wyraz *szel* odnosił się nie tylko do okrągłego symbolu z niem. nazwą *Schelle* na tzw. „niemieckich” kartach do gry, lecz również do czworokątnego symbolu z nazwą *Karo* na „francuskich” kartach. Funkcjonalnie kolory te są identyczne. Podobna formy szelukara i poduszki oraz podobieństwo kolorumotywują relację *szel* 'poduszka'. • ***szeslong, szezlong,*** tapczan, *Chaiselongue,* Bettcouch, Liegesofa • ***szipa,*** szufla, *Schippe* • ***szisbuda,*** strzelnica, *Schießbude* • ***szlagbal,*** piłka do palanta lub palant (dyscyplina sportowa), *Schlagball* • ***szlajać sie,*** włóczyć się, *schleichen,* sich herumtreiben, umherstreichen, herumziehen. Dass es eine Verbindung zu russ. *шляться* in ähnlicher Bedeutung gibt, erscheint unwahrscheinlich. ◊ Związek z ros. *шляться* w podobnym znaczeniu jest raczej nieprawdopodobny.[19] • ***szlajer,*** welon, *schleier* • ***szlajfa, szlajfka,*** wstążka, *Schleife* • ***szłapa,*** noga, stopa, *schlappen,* Bein, Fuß ⊙ Metonymische von dt. *Schlappen* '(bequeme) Pantoffeln', vgl.

[19] Dennoch danken wir einem anonymen Rezensenten zu Hentschel, Fekete, Tambor (2019) für den Hinweis. – Pomimo tego dziękujemy anonimowemu recenzentowi tekstu: Hentschel, Fekete, Tambor (2019) za wskazówkę.

WbdU. ◊ Metonymicznie z niem. *Schlappen* '(udobno) pantofle', por. WbdU. • ***szłapcug,*** chodzenie pieszo, *schlappen + Zug,* Fußgang, das Gehen zu Fuß • ***szlic,*** rozcięcie w spódnicy, *Schlitz,* am Rock • ***szlips,*** krawat, *Schlips* • ***szlojder,*** proca, *Schleuder* • ***szlokzana, szlafzana, szlagzana,*** bita śmietana, *Schlagsahne* • ***szlus,*** koniec, *Schluss* • ***szmaterlok,*** motyl, *Schmetterling* • ***sznaps,*** wódka, *Schnaps* • ***sznaps,*** kieliszek wódki, *Schnaps,* ein Glas Wodka • ***sznit,*** rozcięcie, *Schnitt,* Einschnitt, aufgeschnittene Stelle • ***sznit,*** krój, *Schnitt,* Fasson, Zuschnitt • ***sznit,*** wzór, *Schnitt,* Vorbild, Muster • ***sznita, sznitka,*** kanapka, *Schnitte,* belegtes Brot • ***sznita, sznitka,*** kromka chleba, *Schnitte,* Brotscheibe • ***sznitbony,*** fasolka szparagowa, *Schnittbohnen* • ***sznitloch, sznitlok,*** szczypiorek, *Schnittlauch* • ***sznupać,*** szukać, *schnuppern,* suchen ⊙ Metonymisch vom suchenden Schnuppern des Hundes. ◊ Metonimicznie o wąchaniu psa, który czegoś szuka. • ***sznupać,*** pociągać nosem, *schnuppern,* schniefen • ***sznuptabaka,*** tytoń do wąchania, *Schnupftabak* • ***sznuptuch, sznuptychla,*** chusteczka do nosa, *Schnupftuch,* Taschentuch • ***szolka,*** filiżanka, kubek, *Schale, Schälchen* • ***szpajza,*** typ deseru, rodzaj leguminy, *Speise (Nach-)* • ***szpaner,*** człowiek robiący coś na pokaz, *Spanner,* Exhibitionist • ***szpaner,*** napinacz mechaniczny, *Spanner,* Vorrichtung zum Spannen • ***szpangi,*** wsuwki do włosów, spinki, *Spangen* • ***szpanong,*** napięcie w elektrotechnice, *Spannung,* Stromspannung • ***szpanować,*** napinać, naciągać, *spannen* • ***szpas,*** żart, *Spaß* • ***szpasownik,*** dowcipniś, *Spaß,* Spaßvogel • ***szperplata,*** dykta, sklejka, *Sperr(holz)platte* • ***szpicpapior,*** papier ścierny, *Spitzpapier,* Schleifpapier, Schmirgelpapier • ***szpil,*** mecz, *Spiel,* Partie z.B. im Fußball • ***szporobliwy,*** oszczędny, *spar(en),* sparsam ⊙ Nach dem Muster von dt. s*parsam.* ◊ Na podstawie niem. *sparsam.* • ***szporować,*** oszczędzać, *sparen* • ***szprajcnońć sie, szprajcować się,*** upominać się, *spreizen,* ermahnen, mahnen ⊙ Offenbar eine Ableitung von den anderen Bedeutungen - s.u. ◊ Prawdopodobnie pochodzi od innych znaczeń – patrz dalej. • ***szprajcnońć sie, szprajcować się,*** buntować się, *spreizen,* rebellieren, sich auflehnen, Widerstand leisten ⊙ Für das Deutsche verzeichnet auch das DWB für das Reflexivum eine Bedeutung 'sich sperren, Widerstand leisten'. ◊ Dla języka niemieckiego również DWB podaje dla refleksywnego (zwrotnego) czasownika znaczenie 'blokować się, stawiać opór'. • ***szprajcnońć sie, szprajcować się,*** wykłócać się, *spreizen,* sich herumzanken ⊙ Auch hier verzeichnet das DWB ähnliche Bedeutungen. ◊ Również tu DWB podaje podobne znaczenia. • ***szpyjna,*** drzazga, *Späne* • ***szpyndlik,*** szpilka, *Spindel* • ***szpyrhok,*** wytrych, *Sperrhaken* • ***szrank, szranczek,*** szafa, szafka, *Schrank* • ***szraubincjer, szrałbincjer,*** śrubokręt, *Schraubenzieher* • ***sztabdeka,*** kołdra, *Steppdecke* ⊙ Vermutlich mit volksetymologischer Umdeutung von *Stepp-* zu *Stab-*. ◊ Prawdopodobnie z ludowo-etymologicznie zmotywowaną zmianą z *Stepp-* na *Stab-*. • ***sztalować,*** planować, *bestellen,* planen ⊙ Die Bedeutung des Planens ist im Deutschen heute noch in der Wendung 'sein Haus bestellen, Nachfolge und Erbe regeln' bekannt. Zum Lautlichen vgl. schl. *sztalować* 'bestellen'. ◊ Znaczenie określające ‘planowanie’ jest w niem. nadal używane w zwrocie 'sein Haus bestellen, Nachfolge und Erbe regeln' (zaplanowanie i uporządkowanie rodzinnych spraw spadkowych, dziedziczenia). Na temat zmian

fonetycznych, zob. *sztalować.* • ***sztalować,*** zamawiać, *bestellen* ⊙ Der Schwund des unbetonten Präfix *be-* im dt. *bestellen* kann als Kette lautlicher Vereinfachung erklärt werden: zunächst durch den in dt. Lehnwörtern des Polnischen verbreiteten Schwund seines „schwachen" Vokals [(b)ə], dann durch die Stimmtonangleichung (also grob *-bszt-*, ausgesprochen wie *-pszt-*) und letztlich durch den Verlust des ersten Plosivs, also [p] bedingt. Letzteres ist eine silbenphonologische Optimierung des Anlauts. Das *b* (lautlich durch Angleichung [p]) ist erhalten im pf. Verb (*ł)obsztalować,* das auf „slavische" Präfigierung {o(b)-} zurück geht. ◊ Zanik nieakcentowanego prefiksu niem. *bestellen* można tłumaczyć szeregiem fonetycznych urposzczeń: po pierwsze poprzez charakterystyczny dla niem. zapożyczeń w języku polskim zanik „słabej" samogłoski [(b)ə], po drugie przez ujednorodnienie dźwięczności (ogólnie –bszt– wymawiane jako –pszt–) i ostatecznie poprzez zanik głoski zwartej [p]. Spółgłoska *b* (fonetycznie [p]) poprzez jej ugłoskowienie) zachowała się w czasowniku dokonanym (*ł)obsztalować* opartym na „słowianskim" prefiksie {o(b)-}. • ***sztamfer,*** ubijak, *Stampfer* • ***sztamfować,*** ubijać, *stampfen* • ***sztarksztrom,*** instalacja elektryczna 3-fazowa, *Starkstrom* • ***sztekdołza,*** gniazdko elektryczne, *Steckdose* • ***szteker,*** wtyczka do prądu, *Stecker,* bei elektrischen Apparaten • ***szterować,*** drażnić, *stören,* reizen, ärgern, aufregen • ***sztof,*** materiał, dzianina, *Stoff* • ***sztomel,*** niedopałek papierosa, *Stummel,* von Zigaretten • ***sztopować,*** zatrzymywać, *stoppen* • ***sztopować,*** cerować, *stopfen* • ***sztrachecle, sztrajchecle,*** zapałki, *Streichhölzer* • ***sztrajchować,*** malować, *streichen,* (an)malen • ***sztrekować,*** przeciągać się, *strecken* • ***sztrom,*** prąd, *Strom* • ***sztrucla,*** chałka drożdżowa, *Strutzel / Striezel* • ***sztrykować,*** robić na drutach, *stricken* • ***sztympel,*** pieczątka, *Stempel* • ***sztyngel,*** łodyga, szypułka, *Stängel* • ***sztynks,*** smród, *stinken,* Gestank ⊙ Vermutlich aus dt. *(hier) stinkt's*. ◊ Prawdopodobnie z niem *(hier) stinkt's* 'tu śmierdzi'. • ***szupa,*** łupina, *Schuppe,* Schale, Hülle ⊙ Das DWB weist s.v. *Schuppe* auf eine Reihe von Bedeutungen (wenn auch peripheren) hin, in denen das Wort losgelöst von den Schuppen von Fischen oder Reptilien verwendet wird, etwa im Sinne 'äußere Hülle'. EWD s.v. *schuppen* verweist auf die etymologische Verwandtschaft mit *schaben* 'mit scharfem Werkzeug die äußere Hülle entfernen'. Vgl. die lautliche Alternation in mhd. *schaben, schuop, geschaben* (LEX s.v. *schaben*). ◊ DWB wskazuje pod hasłem *Schuppe* 'łupina' na szereg (marginalnych) znaczeń, w których używano tego wyrazu uwolnionego od znaczenia 'łupina ryb lub gadów', np. w sensie 'zewnętrzna osłona, powłoka'. EWD pod hasłem *schuppen* 'łuszczyć' wskazuje na etymologiczny związek z wyrazem *schaben* 'skrobać, ostrym narzędziem usuwać zewnętrzną osłonę'. Por. fonet. alternacje w średnioniem. *schaben, schuop, geschaben* (LEX pod hasłem *schaben*). • ***szus,*** ktoś szybki, *Schuss,* ein schneller Mensch ⊙ Ein metaphorischer Bedeutungswandel – vgl. *szusować*. ◊ Metaforyczna zmiana znaczenia – por. *szusować*.• ***szusblech, szuszblech,*** błotnik, *Schutzblech* • ***szusować,*** szybko jechać, *Schuss,* schnell fahren ⊙ Nicht nur beim Skifahren, das hier keine Rolle spielt, ist die Metapher *schießen, Schuss* für schnelles Bewegen verbreitet, vgl. dt. *Er schoss aus der Tür*. ◊ Nie tylko przy jeździe na nartach, która tu nie odgrywa roli, metafora *schießen, Schuss* 'strzelać, strzał' w sensie

szybkiego poruszania się jest rozpowszechniona, por. niem. *Er schoss aus der Tür* 'wystrzelił z drzwi'. • ***szwajsfus,*** śmierdząca noga, grzybica nóg, *Schweißfuß,* stinkende Füße, Fußpilz • ***szwigrowie,*** teściowie, *Schwieger- (eltern)* • ***szwong,*** zamach, rozbieg, *Schwung,* Anlauf • ***szychta,*** dniówka, dzień pracy, *Schicht,* Tagesarbeit, Tageswerk, Arbeitstag • ***szykowny,*** ładny, elegancki, *schick* • ***szynk,*** bar, pijalnia piwa, *Schenke,* Kneipe.

T

tabaka, tytoń, *Tabak* • ***tablet,*** taca, *Tablett* • ***tajla,*** część, *Teil* • ***tanksztela,*** stacja benzynowa, *Tankstelle* • ***tasia, tasza,*** torba, *Tasche* • ***taszka,*** torebka damska, *Tasche,* Damentasche • ***taszlampa,*** lampa kieszonkowa, *Taschenlampe* • ***taszyntuch,*** chusteczka higieniczna, *Taschentuch* • ***tej, tyj,*** herbata, *Tee* • ***tepich,*** dywan, *Teppich* • ***tera,*** smoła, *Teer* • ***terować,*** smołować, *teeren* • ***tinta,*** atrament, *Tinte* • ***tintynfas,*** kałamarz, *Tintenfass* • ***topek,*** nocnik, *Topf,* Nachttopf • ***trefić (się),*** spotkać (się), *(sich) treffen* • ***trit,*** wycieraczka wejściowa, *Tritt / treten,* Fußabtreter (am Eingang) • ***trit,*** dywanik, *Tritt / treten,* kleiner Teppich, Vorleger • ***tubera,*** gruźlica, ostry kaszel, *Tuber(kulose)* • ***tuberok,*** gruźlik, człowiek kaszlący, *Tuber(kulose),* ein an Tuberkulose Erkrankter • ***tulpa,*** tulipan, *Tulpe* • ***tunszuły,*** tenisówki, *Turnschuhe* • ***tygel, tyglik,*** rondel, rondelek, patelnia, *Tiegel,* Schmorpfanne, Schmortopf, Stielpfanne • ***tyta, tytka,*** papierowa torebka, *Tüte,* Papiertüte • ***tyta, tytka,*** róg obfitości (dla pierwszoklasisty), *Tüte,* Schultüte (bei der Einschulung)

U

umsztajgyn, przesiadka, *umsteigen,* Umsteigen (auf Reisen) • ***usnoplany,*** zakatarzony, *Schnupfen,* verschnupft ⊙ Vgl. unter *snople.* ◊ Por. *snople.* • ***usznupany,*** ubrudzony (na twarzy), *schnupfen,* schmutzig (im Gesicht) ⊙ Vgl. unter *snople*. ◊ Por. *snople.*

W

wachować, uwachować, pilnować, upilnować, *wachen,* aufpassen • ***wachtyrz,*** stróż, dozorca, *Wächter* • ***walkować,*** maglować, *walken,* mangeln, Wäsche rollen • ***walkownia,*** magiel, *walken,* Mangel, Mange, Wäscherolle • ***wancka,*** pluskwa, pchła, *Wanze* • ***wander,*** podróż, wędrówka, *Wander(ung)* • ***wandertasza,*** torba podróżna, *Wandertasche* • ***wandertasza,*** plecak, *Wandertasche,* Rucksack • ***wandrus,*** wędrowiec, podróżnik, *Wander(er)* • ***waserwoga,*** poziomica, *Wasserwaage* • ***waszbret,*** tarka do prania, *Waschbrett* • ***waszkorb,*** kosz wiklinowy (na pranie noszone do magla), *Waschkorb* • ***waszkuchnia,*** kuchnia do prania lub na co dzień, *Waschküche,* auch Alltagsküche • ***waszpek,*** miednica, miska, *Waschbecken* • ***weksle,*** przekwitanie (u kobiet), *Wechsel,* Wechseljahre • ***wela, wele,*** loki, pokręcone włosy, fryzura, *Welle,* (... der Haare), Locken • ***wertiko,*** komoda, szafka, *Vertiko* • ***westa,*** kamizelka, *Weste* • ***weta,*** zakład o coś, *Wette* • ***wetnońć się,*** założyć się, *wetten* • ***wic,*** żart, kawał, dowcip, *Witz* • ***wihajster,*** przyrząd (z nieznaną

nazwą, słowo joker), *wie heißt er,* Dingsda (ein Werkzeug, Ding, dessen Namen man nicht weiß) • ***wihajster,*** wytrych, *wie heißt er,* Dietrich, Nachschlüssel, Sperrhaken ⊙ Eine Bedeutungsverengung, ansonsten eine Bezeichnung für ein beliebiges Ding, Werkzeug o.ä., dessen Name nicht bekannt ist bzw. jdm. nicht einfällt. ◊ Zawężenie znaczenia, poza tym oznaczenie jakiejkolwiek rzeczy (lub narzędzia itp.), której nazwa nie jest znana lub której nazwy ktoś sobie nie może przypomnieć. • ***winerki,*** cienkie parówki, *Wiener,* Wienerwürstchen • ***winkel, winkiel,*** róg, *Winkel,* Ecke • ***winkel, winkiel,*** zakręt, *Winkel,* Kurve • ***woszt, wuszt,*** kiełbasa, *Wurst* • ***wosztlik, wusztlik,*** kiełbaska, *Wurst,* kleine Wurst • ***wyglancowany,*** odświętnie ubrany, *glänzen,* festlich gekleidet • ***wyglancowany,*** wyczyszczony, błyszczący, *glänzen* • ***wyklupać,*** wytrzepać, *klopfen* • ***wysztudiyrować,*** wymyślić coś, wykombinować, *studieren,* etwas ausdenken, aushecken.

Y

yfner, otwieracz do słoików, konserw lub butelek, *Öffner* • ***yjzel,*** osioł, *Esel,* auch übertragen • ***yjzka, yjzyszula,*** eska (szkoła o obniżonych wymaganiach pedagogicznych), *S(onderschule),* Schule mit geringeren Anforderungen ⊙ Vermutlich liegt eine (politisch überaus unkorrekte) Motivaton durch die übertragene Bedeutung von *yjzel* vor: eine Schule für ... Auch im Anlaut variieren im Schlesischen *y* und *e.* ◊ Prawdopodobnie leksem bazuje na (politycznie nad wyraz niepoprawnej) motywacji, poprzez przeniesienie znaczenia z *yjzel*: szkoła dla ... W śląskim również w nagłosie występuje wariacja się *y* i *e.* • ***ynta,*** kaczka, *Ente* • ***ynta, yntka,*** upadek, skok do wody, *Ente,* Fall, Sprung ins Wasser.

Z - Ż

zecaj, jajko sadzone, *Setzei* • ***zegowek, zegłowek,*** poduszka, Kissen ⊙ Irrtümlich berücksichtigtes Wort slawischer Etymologie, vgl. pol. *zagłówek* '(Keil-) Kissen'. ◊ Słowo uwzględniono przez pomyłkę – etymolgija słowiańska, por. pol. *zagłówek.* • ***zelter,*** woda sodowa, woda mineralna, *Selter(wasser)* • ***zesel, zeslik,*** fotel, *Sessel* • ***zic,*** siedzenie (m. in. w rowerze), *Sitz,* z.B. vom Fahrrad • ***zicher (na …),*** na pewno, *sicher* • ***zicherka,*** agrafka, *Sicher(heitsnadel)* • ***zicherong,*** bezpiecznik, *Sicherung,* in der Strominstallation • ***zicnońć,*** usiąść, *sitzen, sich setzen* • ***zokel,*** lamperia, *Sockel,* Lamperie, Lambris, Täfelung • ***zoki,*** skarpetki, *Socken* • ***zola,*** podeszwa, *Sohle* • ***zola,*** limo, podbite oko, *Sohle, Sole, Solei,* blaues Auge ⊙ Unklare Herkunft: Ausdrucksseitig passt *Sohle,* inhaltsseitig dagegen nicht. Genauso passt ausdrucksseitig *Sole,* und zwar synonym zu *Sulch,* mask. Beide können jedoch gemäß DWB einen farblichen Rand ('Kotrand') bezeichnen, wo ein solcher nicht hingehört. Da wir es mit einer mündlichen Subvarietät zu tun haben, ist selbst *Solei* nicht auszuschließen, das – wenn längs aufgeschnitten – in Form und Farbe einem blauen Auge 'Auge mit Hämatom darum' nahekommt. Letztlich ist aber doch noch an dt. *Sohle* zu denken, das in *versohlen* zunächst

bedeutete 'mit einer Sohle beschlagen', dann aber ab ca. 1800 auch in der Bedeutung 'verprügeln' auftrat (EWD s.v. *Sohle*). Und bei Prügeleien kann man froh sein, mit einem blauen Auge davon zu kommen. ◊ Niejasne pochodzenie: wyraz *Sohle* 'podeszwa' odpowiada śląskiemu germanizmowi co prawda dźwiękowo, ale znaczeniowo nie. Można szukać odpowiednika w wyrazie *Sole*, z synonimem *Sulch*, oznaczającym według DWB przebarwiony brzeg plamy. Ponieważ mamy do czynienia z wariantem mówionym, nie można także wykluczyć pochodzenia od wyrazu *Solei* w znaczeniu 'jajko gotowane w słonej wodzie', które przecięte wzdłuż, przypomina podbite oko. W końcu należy jeszcze spojrzeć na niem. *Sohle* 'podeszwa', które w wyrazie *versohlen* najpierw oznaczało 'podbić buty podeszwą', potem jednak od ok. 1800 r. również występowało w zanczeniu 'pobić kogoś' (EWD s.v. Sohle). • ***zolować,*** robić lub naprawiać podeszwy w butach, *(be)sohlen* • ***zołza,*** sos, *Soße* • ***zonynbrele,*** okulary słoneczne, *Sonnenbrille* • ***zorta,*** gatunek, odmiana, *Sorte* • ***zowizo, zołwizo, zoł wi zoł,*** mimo wszystko, tak czy tak, tak czy inaczej, *sowieso* • ***zymfciok,*** słoik po musztardzie, *Senf*, Glas Senf • ***zymft, zynft,*** musztarda, *Senf* • ***żymła,*** bułka, *Semmel* • ***żymlok,*** bułczanka, *Semmel*, Semmelwurst.

5. Literatur – Literatura

Anstatt, T. 2016: Subjektive Frequenz als Forschungsmethode. In: *Wiener Slawistischer Almanach* LXXVII, 7–35.

Döring, N., Bortz, J. 2016: *Forschungsmethoden und Evaluation in den Sozial- und Humanwissenschaften.* Berlin/Heidelberg: Springer-Verlag.

DWB = *Deutsches Wörterbuch von Jacob und Wilhelm Grimm.* 16 Bde. in 32 Teilbänden. Leipzig 1854-1961. Quellenverzeichnis Leipzig 1971. (http://www.woerterbuchnetz.de/DWB)

EWD = Pfeifer, W. 1989: *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. Berlin: Akademie Verlag.

Fekete, I., & Hentschel, G. 2019: Investigating Non-Linear Trends in Questionnaire Studies Using Contrastive Bipolar Scales. In: *Journal of Quantitative Linguistics*, 1–19.

Furgalińska, J. 2011: *Ślónska godka – ilustrowany słownik dla Hanisów i Goroli*. Warszawa: PWN.

FWB = Goebel. G., Lobenstein-Reichmann, A.; Reichmann, O. (eds.) 1989 ff: *Frühneuhochdeutsches Wörterbuch*. Berlin (begr. von R. R. Anderson; U. Goebel; O. – https://fwb-online.de/).

Hentschel, G., Fekete, I. & Tambor, J. 2019. Głos w sprawie aktualnego stanu użycia zapożyczeń niemieckich we współczesnym etnolekcie śląskim i postaw językowych jego użytkowników. (Raport wstępny z projektu badawczego). In: *Forum Lingwistyczne,* 6/2019. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 17-42.

KLU = Kluge, F. 1989: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* (22. Aufl.), bearb. v. E. Seebold. Berlin: De Gruyter.

LEX = Lexer, M. 1872-1878: *Mittelhochdeutsches Handwörterbuch.* 3 Bde. Leipzig (http://www.woerterbuchnetz.de/Lexer).

NRhWB = Nachträge zum Rheinischen Wörterbuch. Berlin 1964-1971. (http://www.woerterbuchnetz.de/NRhWB)

SEJP = Sławski, F. 1952-1982: *Slownik etymolgiczny języka polskiego.* Kraków: TMJP (A-Ł)

SGP-Karł = Karłowicz, J. 1900-1911: *Słownik gwar polskich.* T. I-VI. Kraków: Akademia Umiejętności.

SGŚ = Wyderka, B. 2000-2017: *Słownik gwar śląskich*. (Bd. 1 – 16 …) Opole: PIN – Instytut Śląski w Opolu.

SGŚ-Podg = Podgórska, B., Podgórski, A. 2008: *Słownik gwar śląskich.* Katowice: Wydawnictwo KOS.

Słownik ślonski, [on-line:] http://www.slownikslaski.pl/.

Szołtysek, M., 2010: *Ślązoki nie gęsi, czyli Konski nojfajniyjszych książek na świecie przełonaczone na śląsko godka.* Rybnik: Śląskie ABC.

WbdU = Küpper, H. 1987. *Wörterbuch der deutschen Umgangssprache.* Stuttgart: Ernst Klett.

Wörterbuchnetz – Trier Center for Digital Humanities, Universität Trier. (http://www.woerterbuchnetz.de/cgi-bin/WBNetz/setupStartSeite.tcl).